

Programmabegroting 2016 - 2019

Oktober 2015

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Bestuurlijke samenvatting		
	1.1	Inleiding	5
	1.2	Kaders en koers	9
	1.3	Financieel meerjarenbeeld	11
	1.4	Leeswijzer	13
Hoofdstuk 2	Programma's		
		Programma 1 Bestuur	15
		Programma 2 Openbare orde en veiligheid	23
		Programma 3 Beheer openbare ruimte	28
		Programma 4 Economische zaken	34
		Programma 5 Onderwijs en vrije tijd	38
		Programma 6 Inkomensondersteuning	48
		Programma 7 Sociaal domein	52
		Programma 8 Duurzaamheid en milieu	62
		Programma 9 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	67
Hoofdstuk 3	Paragrafen		
		Paragraaf bedrijfsvoering	77
		Paragraaf financiering	82
		Paragraaf grondbeleid	85
		Paragraaf lokale heffingen	93
		Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen	98
		Paragraaf verbonden partijen	105
		Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing	124
Hoofdstuk 4	Bijlagen		
	4.1	Kerngegevens	136
	4.2	Overzicht lasten en baten 2016 tot en met 2019	137
	4.3	Overzicht van de geraamde incidentele bedragen	138
	4.5	Overzicht reserves en voorzieningen	140
	4.6	EMU-saldo	142
	4.7	Uitgangspunten begroting 2016 – 2019	143
	4.8	Algemene uitkering	144

Hoofdstuk 1 Bestuurlijke samenvatting

1.1 INLEIDING

Voor u ligt de programmabegroting 2016-2019. Het is de tweede programmabegroting in de raadsperiode 2014-2018. Het bestuursprogramma, met daarin de bestuurlijke speerpunten van gemeenteraad, coalitie en het college van burgemeester en wethouders, ligt aan de basis van deze begroting. De programma-indeling is ten opzichte van de vorige begroting niet gewijzigd. Bij de programma's wordt beschreven, naast eventuele belangrijke ontwikkelingen, wat we willen bereiken, wat we ervoor gaan doen en wat het mag kosten. Door middel van de eerste en tweede bestuursrapportage en de jaarrekening informeren wij u over de uitvoering van alle prestaties.

De uitgangspunten voor de begroting 2016-2019 zijn bij de voorjaarsnota 2015 vastgesteld. In de voorjaarsnota zijn in principe alle financiële ontwikkelingen (wijzigingen van begrotingsbedragen) meegenomen, zij stelt dus de kaders voor de meerjarenbegroting. Alleen echt belangrijke mutaties die ten tijde van de voorjaarsnota nog niet bekend waren, zijn nu nog meegenomen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de nota reserves en voorzieningen die in september is vastgesteld. Vanwege de geautomatiseerde totstandkoming en het werken met "duizendtallen" van de financiële tabellen en overzichten, kan het voorkomen dat een afrondingsverschil ontstaat.

Verder hebben we ingezet op het meer SMART (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden) formuleren van de doelen, indicatoren en prestaties. Daar waar doelen (nog) niet goed van passende indicatoren kunnen worden voorzien, hebben wij dit achterwege gelaten. Wij streven wat dit betreft naar kwaliteit en niet naar kwantiteit.

Digitale begroting

Voortkomend uit het verbetertraject planning & control hebben we dit jaar voor het eerst een digitale begroting gemaakt. We hadden dit al voor de jaarrekening 2014 gedaan maar nu ook voor de begroting. Met de webversie is zo'n dik financieel document meer dynamisch en toegankelijk gemaakt voor alle lezers. De informatie is doorklikbaar en daardoor sneller te vinden.

Begroting in een oogopslag: infographic

Om de begroting nog toegankelijker te maken voor burgers hebben we voor deze begroting ook voor het eerst een infographic gemaakt. Dit geeft in één oogopslag inzicht in hoeveel geld er binnenkomt en waaraan het wordt uitgegeven. Hierdoor is het niet meer nodig om de begroting van jaarlijks 130 pagina's door te nemen. We proberen hierdoor complexe informatie voor iedereen toegankelijk te maken.

Aanpassing controleprotocol

De accountant heeft naar aanleiding van de jaarrekeningcontroles afgelopen jaren onder andere gewezen op de risico's omtrent de aanbestedingsprocedures.

Wij stellen voor om, in afwijking van het controleprotocol 2014-2017, de rechtmatigheidscontrole op het onderdeel aanbesteding te beperken tot alleen de Europese aanbestedingsprocedures. De overige aanbestedingsprocedures maken derhalve geen deel meer uit van de rechtmatigheidscontrole door de accountant.

Het belangrijkste argument om de rechtmatigheidscontrole te beperken is het feit dat als er een kleine procesfout wordt geconstateerd, dan wordt die fout geëxtrapoléerd over het totaal van de financiële omvang van de inkoop. Hierdoor wordt de 1% / 3% norm al zeer snel overschreden met als gevolg geen goedkeurende verklaring voor rechtmatigheid. Dit houdt uiteraard niet in dat er geen interne controle meer plaatsvindt op de overige inkoop en aanbestedingen.

Nieuwe financiële kengetallen

Op basis van het BBV (Beheer, Begroting en Verantwoording) moeten wij vanaf deze begroting een basisset van vijf financiële kengetallen verplicht opnemen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Het gaat hier om:

1. Netto schuld quote
2. Solvabiliteitsratio
3. Kengetal Grondexploitatie
4. Structurele exploitatieruimte
5. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

Het doel van deze kengetallen is snel inzicht verkrijgen in de financiële positie van de gemeente, maar ook het beter vergelijken van gemeenten en het over de jaren heen zichtbaar worden van trends die mogelijk aanpassingen in beleid en/of uitvoering tot gevolg kunnen hebben.

Een sluitende meerjarenbegroting

Wij zijn er trots op dat wij, zonder te hoeven bezuinigen, er weer in geslaagd zijn u een sluitende meerjarenbegroting aan te bieden. Een kwalitatief verbeterde begroting met veel doelen en prestaties die wij de komende jaren willen gaan realiseren. Er staat ons dus heel wat te doen, maar we gaan deze uitdaging graag aan!

Burgemeester en wethouders van Dalfsen.
Oktober 2015

Samenstelling van het bestuur

De gemeenteraad heeft in de gemeente Dalfsen 21 leden. Het college bestaat uit de burgemeester, de heer H.C.P. Noten en drie wethouders, de heer N.L. Agricola, de heer M.R.H.M. von Martels en de heer R.W.J. van Leeuwen. De gemeentesecretaris/algemeen directeur, de heer J.H.J. Berends is bij de vergaderingen van B&W aanwezig als secretaris en adviseur.

Samenstelling college van B&W

Na de verkiezingen in 2014 is de samenstelling van ons college als volgt:

v.l.n.r. wethouder Von Martels, wethouder Van Leeuwen, wethouder Agricola en burgemeester Noten

Het college vergadert iedere week op dinsdag. Ieder lid van B&W is verantwoordelijk voor een aantal specifieke beleidsterreinen (portefeuilles) van de gemeente.

Portefeuilleverdeling college van B&W

Burgemeester drs. H.C.P. Noten

Kabinet en representatie, dienstverlening algemene bestuurlijke aangelegenheden, openbare orde en veiligheid, rampenbestrijding, bestuurszaken en communicatie, privaatrechtelijke en juridische zaken, personeel en organisatie, strategische beleidsvorming, burgerzaken, internationale aangelegenheden, intergemeentelijke samenwerking, facilitaire zaken, informatievoorziening en automatisering, project WOC campus Nieuwleusen (coördinerend; in samenwerking met wethouder Van Leeuwen) en project Waterfront (in samenwerking met wethouder Van Leeuwen).

Wethouder N.L. Agricola

Economische zaken, agrarische zaken en plattelandsvernieuwing, openbare werken, beheer en onderhoud gemeentelijke gebouwen, milieu en duurzaamheid, afvalbeleid, integrale handhaving, ruimtelijke ontwikkeling, volkshuisvesting, monumenten en archeologie.

Wethouder jhr. M.R.H.M. von Martels

Welzijn, jeugd(hulp), gehandicaptenbeleid, WMO, sport, sportaccommodaties (beheer), cultuur, maatschappelijk werk, volksgezondheid, recreatie en toerisme, onderwijs en educatie, coördinatie beleid kernen en project Ruimte voor de Vecht.

Wethouder drs. R.W.J. van Leeuwen

Werkgelegenheid en participatie, waterbeleid en waterschap, financiën, planning en control, grondexploitaties, bedrijventerreinen, structuurvisies, energiebedrijven, werkvoorzieningschappen (WEZO/Larcom), Stichting Dalfsen Werkt, verkeer en vervoer, project Waterfront (coördinerend; in samenwerking met burgemeester Noten), project WOC campus Nieuwleusen (in samenwerking met burgemeester Noten) en project Kroonplein.

Samenstelling gemeenteraad

Van links naar rechts

Zittend op eerste rij: Janine Schiphorst (CDA), Hans Ellenbroek (GB), Anne Nijburg (ChrU), Rietje Lassche (ChrU), Roelof Schuring (VVD), Johan Wiltvank (PvdA).

Staan: Betsy Ramerman (CDA), Joost Leegwater (griffier), Theo Logtenberg (CDA), Jan Rooijackers (D66), Aalt Westerman (GB) inmiddels vervangen door Ingrid Kappert, Jos Ramaker (GB), André Schuurman (GB), Jan Uitslag (CDA), Herman Kleine Koerkamp (GB), Inge Snijder (GB), Gerard Jutten (GB), Luco Nijkamp (ChrU), Roel Kouwen (CDA), Evert Jan Hof (GB), Peter Meijerink (GB), Han Noten (voorzitter), Arie Koetsier (CDA).

De gemeenteraad van Dalfsen heeft de volgende zetelverdeling:

Zetelverdeling	2014-2018
Gemeentebelangen	9
CDA	6
ChristenUnie	3
Partij van de Arbeid	1
D66	1
VVD	1
Totaal	21

1.2 KADERS EN KOERS

In deze paragraaf treft u een overzicht aan van de belangrijkste onderwerpen uit de programma's en paragrafen. Dit biedt u de gelegenheid om in relatief kort bestek een totaalbeeld van de ontwikkelingen te krijgen.

Programma's

Binnen het programma *Bestuur* zetten we in op een bovengemiddelde dienstverlening ten opzichte van gemeenten met een vergelijkbare omvang. Ons uitgangspunt is het blijven voeren van een gezond financieel beleid met een sluitende meerjarenbegroting en we willen uw raad voorzien van actuele informatie mede door middel van een digitaal instrumentarium. Tevens maken we in 2016 nog meer werk van burgerparticipatie en burgerinitiatieven komen we met concrete voorstellen hoe we het bestaande beleid op dit punt kunnen aanvullen en verbeteren.

In 2016 zal de nadruk bij het programma *Openbare orde en veiligheid* liggen op integrale veiligheid, het optimaliseren van het team bevolkingszorg en het vergroten van de zelfredzaamheid van burgers in crisissituaties.

Binnen programma 3, *Beheer openbare ruimte*, streven we naar goede verkeer- en vervoersvoorzieningen. Wij betrekken maatschappelijke partners en burgers bij het vormgeven en uitvoeren van ons beleid en blijven binnen de planvorming van N-wegen de belangen van onze gemeente inbrengen. Ten aanzien van het onderwerp verkeersveiligheid is de fietser en de eigen buurt speerpunt en verplaatst onze focus zich van weginrichting naar gedrag(sbeïnvloeding) en beleving. Voorts streven we naar een integraal beheer van de openbare ruimte en houden we deze in stand binnen de vastgestelde kaders.

Binnen het programma *Economische zaken* zetten we in op het behouden van een lokale vitale economie en het inzetten en onderhouden van bedrijfscontacten met besturen van ondernemersverenigingen, middenstandsverenigingen en individuele bedrijven.

De speerpunten in het programma *Onderwijs en vrije tijd* zijn o.a. het voorkomen en terugdringen van voortijdig schooluitval, het bevorderen van bewegen en sporten, het afronden van het project cultuurarrangement, verankeren van cultuureducatie binnen het onderwijs, de ontwikkeling van een toekomstbestendige bibliotheek en recreatie en toerisme (vrijetijdseconomie).

De belangrijkste speerpunten in het programma *Inkomensondersteuning* zijn schuldhulpverlening en de huisvesting van vergunninghouders. Het doel is om mensen met (dreigende) problematische schulden zo snel en effectief als mogelijk te helpen. Met betrekking tot de vergunninghouders is de verwachting dat het aantal te huisvesten vergunninghouders in 2016 en 2017 aanzienlijk hoger zal worden dan in 2015. We zetten in op de samenwerking met o.a. woningcorporaties en de stichting Vluchtelingenwerk.

Binnen het programma *Sociaal domein* wordt aandacht besteed aan de verdere ontwikkeling van het Wmo-beleid op basis van ervaring in het eerste uitvoeringsjaar, zetten we middels de stichting Dalfsen Werkt in op activering naar regulier werk, richten we ons op de groei van het aantal vrijwilligers in de gemeente en ondersteunen wij mantelzorgers om overbelasting te voorkomen. Voor wat betreft jeugdzorg zorgen wij ervoor dat er zichtbare stappen gezet worden in de transformatie. Dit moet met name bijdragen aan versterking van preventie en lichtere vormen van ondersteuning gericht op beperking van gebruik van zwaardere en dure zorg.

Het programma *Duurzaamheid en milieu* focust op Klimaat- en duurzaamheidsbeleid vanuit het door uw raad vastgestelde Meerjarenprogramma Duurzaamheid, CO2 neutraal in 2025. Daarmee samenhangend wordt met het afvalbeleid gestreefd naar minder restafval en meer hergebruik.

In het programma Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting wordt aandacht besteed aan het centrumgebied van de kern Dalfsen, de actualisering van de bestemmingsplannen voor de kernen en het verzamelplan voor het buitengebied en de woonvisie 2016-2020. We streven naar een vitaal en aantrekkelijk landelijk gebied voor inwoners en toeristen en naar het behouden en verbeteren van de kwaliteit van het landschap en het streekeigen karakter. Daarnaast zetten we in op het behoud van monumentale panden en een actueel, praktisch toepasbaar en uitvoerbaar archeologiebeleid.

Paragrafen

In de paragraaf bedrijfsvoering wordt ingegaan op de organisatieontwikkeling, het personeelsbeleid, samenwerking, inkoopbeleid, informatievoorziening en automatisering, geo-informatie en documentbeheer en juridische kwaliteitszorg. De bedrijfsvoering is dusdanig doorontwikkeld dat deze in fase 2 zit van het Overheidsontwikkelmodel.

De paragraaf financiering geeft uitleg over zaken als kasgeldlimiet, renterisiconorm, langlopende geldleningen en het rentebeleid in de gemeente Dalfsen. Evenals voorheen zetten wij de voorzichtige lijn door en gaan we geen onnodige risico's aan.

Hoe de gemeente invulling geeft aan haar grondbeleid wordt uiteen gezet in de paragraaf grondbeleid. Hier komt aan de orde: de plaats van de grondexploitaties binnen de gemeentelijke organisatie, de informatievoorziening richting de gemeenteraad, de grondexploitaties in relatie tot het vastgesteld beleid, ontwikkelingen, het risicomangement, de algemene reserve grondbedrijf, parameters en de actualiteit van de grondexploitaties.

De paragraaf lokale heffingen geeft de beleidslijn uit het raadsdocument weer en de bijbehorende uitgangspunten, waaronder het kwijtscheldingsbeleid en kostendekkende tarieven. Kort wordt ingegaan op de Wet Waardering Onroerende zaken, waarbij nog steeds een daling van de waarde van het vastgoed wordt gesignaleerd in verband met de economische ontwikkelingen. Vervolgens komt het tarievenbeleid aan de orde.

Het beleid betreffende het openbaar gebied en de daarbij horende financiële consequenties zijn beschreven in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen. Achtereenvolgens worden beschreven: de wegen, infrastructurale kunstwerken, openbare verlichting, riolering, water, openbaar groen en gebouwen.

In de paragraaf verbonden partijen treft u een overzicht aan van de verbonden partijen. Er wordt onderscheid gemaakt tussen partijen waarbij sprake is van een bestuurlijk belang en partijen waarbij primair sprake is van een financieel belang. Per partij worden enkele algemene gegevens weergegeven en voorts het bestuurlijk en financieel belang, de financiële ratio's, risico's, beleidsvoornemens en ontwikkelingen. De nota Verbonden partijen wordt eind 2015 vastgesteld.

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft de tien grootste risico's voor de gemeente Dalfsen weer. Daarnaast een berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. Tevens zijn een aantal financiële kengetallen opgenomen in deze paragraaf. Door middel van deze kengetallen en hun beoordeling ontstaat er een (beter) beeld van de financiële positie van de gemeente. De paragraaf wordt afgesloten met een samenvatting van het risicoprofiel.

1.3 FINANCIËEL MEERJARENBEELD

In deze paragraaf wordt het financiële meerjarenbeeld voor de programmabegroting 2016-2019 weergegeven. De mutaties na de voorjaarsnota zijn hierbij toegelicht.

Min is nadeel	2016	2017	2018	2019
Saldo voorjaarsnota inclusief de meicirculaire	49.000	116.000	131.500	337.500
Nieuwe nota reserves en voorzieningen	276.000	252.000	228.000	204.000
Daling percentage sociale lasten	162.000	162.000	162.000	162.000
Voordeel GBLT	15.000	34.000	55.000	88.000
Verwerking saldo van kostenplaatsen	-270.000	-270.000	-340.000	-340.000
Vervallen onttrekking uit reserve mileu		-55.000	-55.000	-56.000
Accountantskosten	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Software planning & control	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
VNG bijdrage	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
Huisvesting basisonderwijs	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
Subsidie Vluchtelingenwerk Oost Nederland	-13.000	-13.000	-13.000	-13.000
Salarisverhoging nieuwe jaarschijf 1%				-135.000
Diverse stelposten	-37.900	3.200	-109.700	-117.600
Begrotingssaldo 2016-2019	151.100	199.200	28.800	99.900

Nieuwe nota Reserves en voorzieningen

Voordeel

In september is de nieuwe nota Reserves en voorzieningen vastgesteld. Hierbij zijn diverse voordelen aangekondigd. Voor 2015 ging het om een totaal bedrag van € 620.000. Daar is reeds € 320.000 van meegenomen in de voorjaarsnota. Door afnemende renteopbrengsten en een afnemende omvang van de voorzieningen, is dit voordeel in de toekomst minder (2016 € 276.000 tot € 204.000 in 2019).

Daling percentage sociale lasten

Voordeel

In de staat van lonen en salarissen is geen rekening gehouden met een daling (2,18%) van het percentage sociale lasten (was ten tijde van de opmaak nog niet bekend). Daarnaast is tussentijds nog bekend geworden dat er een extra uitkering komt van 0,74%. Per saldo levert dat een voordeel op van € 162.000.

Voordeel GBLT

Voordeel

De belastingsamenwerking met het GBLT levert genoemd voordeel op. De besparing die de samenwerking oplevert wordt ingezet voor kwaliteitsverbetering in de organisatie. Meer toelichting vindt u in de paragraaf bedrijfsvoering.

Verwerking saldo van kostenplaatsen

Nadeel

Kosten en opbrengsten binnen de bedrijfsvoering (gemeentelijke afdelingen e.d., het totaal van de kostenplaatsen) worden in de programmabegroting doorbelast aan diverse producten (bijvoorbeeld wegen, bestemmingsplannen, jaarrekening) via een systeem van kostentoerekening. Gedurende het opstellen van de begroting vinden er vaak structurele mutaties plaats in de bedrijfsvoering die niet meer aan de afzonderlijke producten kunnen worden toegerekend, omdat deze stap in het proces dan al genomen is (deze worden dan opgenomen als stelpost op het produkt saldo kostenplaatsen). In de programmabegroting 2015 waren enkele voordelen niet aan de producten toegerekend, die we nu in de nieuwe programmabegroting wel toerekenen. De stelpost vervalt daarom op deze plek en levert binnen het product "saldo kostenplaatsen" dan ook een nadeel op.

Vervallen onttrekking uit reserve milieu **Nadeel**
In de begroting is tot nu toe altijd rekening gehouden met een onttrekking uit de reserve milieu ten gunste van de loonkosten op milieubeleid. Aangezien wij structureel willen werken aan milieu en duurzaamheid mag hier geen onttrekking uit de reserve tegenover staan (onttrekkingen uit de reserve mogen niet structureel zijn, BBV-wetgeving).

Accountantskosten **Nadeel**
De accountantsaanbesteding heeft geleid tot hogere kosten van € 10.000 structureel. Dit wordt nu bij geraamd.

Software planning & control **Nadeel**
De laatste jaren is ons planning en control instrumentarium flink verbeterd en gedigitaliseerd. Zo worden voortaan de jaarrekening en de begroting digitaal gepubliceerd via een website. Daarnaast willen wij Lias gaan gebruiken voor het meer digitaal maken van de managementinformatie. Dit leidt tot meer softwarekosten van € 10.000.

VNG bijdrage **Nadeel**
De Vereniging Nederlandse Gemeenten heeft de bijdrage verhoogd, dit levert voor ons een nadeel van € 5.000 op.

Huisvesting basisonderwijs **Nadeel**
Als gemeente vergoeden wij de WOZ-aanslagen van schoolbesturen. Deze aanslagen blijken € 5.000 hoger dan waarmee in de begroting rekening is gehouden.

Subsidie Vluchtelingenwerk Oost Nederland **Nadeel**
In de begroting 2015-2018 is voorgesteld het subsidiebedrag voor Vluchtelingenwerk te verhogen met € 13.000. Dit is niet goed verwerkt, door deze raming wordt dit hersteld.

Salarisverhoging nieuwe jaarschijf 1% **Nadeel**
Jaarlijks komt er in de programmabegroting een jaarschijf bij. In principe is de nieuwe jaarschijf gelijk aan de jaarschijf ervoor (in dit geval 2018). De nieuwe jaarschijf wordt wel aangepast met 1% salarisstijging.

Diverse Stelposten **Voordeel/Nadeel**
Vorig jaar is er een stelpost voor 2018 opgenomen voor de algemene uitkering omdat de globale eerste indruk van de septembercirculaire (2014) positief was. Door verwerking van de meicirculaire is deze stelpost vervallen. Daarnaast is voor enkele posten het budget voor advieskosten afgeraamd en deels op andere posten bijgeraamd.

Zwerfafval **Neutraal**
Wij gaan extra maatregelen nemen tegen zwerfafval, de kosten van € 32.500 (1,19 per inwoner per jaar) worden vergoed vanuit een landelijke subsidie. (Niet in bovenstaand overzicht opgenomen omdat het neutraal is, dus geen gevolgen voor het saldo heeft).

Riolering **Neutraal**
Het investeringsbudget riolering 2017-2019 kan op basis van huidige inzichten verlaagd worden naar € 300.000 per jaar. De bedragen moeten na vaststelling van het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) in november geactualiseerd worden. Aangezien de kosten voor deze investeringen gedekt worden ten laste van de voorziening riolering zijn de bedragen budgetneutraal verwerkt in de begroting. (Niet in bovenstaand overzicht opgenomen omdat het neutraal is, dus geen gevolgen voor het saldo heeft).

1.4 LEESWIJZER

In deze leeswijzer beschrijven wij voor u de opbouw van de programmabegroting 2016-2019.

Hoofdstuk 1 is de **bestuurlijke samenvatting** van de programmabegroting met daarin:

- De inleiding
- Kaders en koers
- Het financieel meerjarenbeeld
- De leeswijzer

In **hoofdstuk 2** zijn de **programma's** beschreven. De programmabegroting bestaat net als voorgaande jaren uit negen programma's.

Bij elk programma wordt eerst kort omschreven wat het programma omvat en welke producten onderdeel uitmaken van het programma met de daarvoor verantwoordelijke portefeuillehouder.

- Vervolgens worden ontwikkelingen toegelicht en wordt per programma aangegeven **wat we binnen dat programma meerjarig willen bereiken**. Dit betreft de eerste W-vraag.
- Daarna volgt de tweede W-vraag: **'Wat gaan we ervoor doen?'**. De tweede W-vraag richt zich vooral op het komende begrotingsjaar (2016). Het gaat daarbij om speciale taken, niet de jaarlijks terugkerende.
- Bij de derde W-vraag **'Wat mag het kosten?'** zijn de lasten en baten per product weergegeven in taartpunten. Ook worden de grootste verschillen (meer dan € 50.000) tussen het begrotingsjaar 2016 ten opzichte van 2015 toegelicht.

Hoofdstuk 3 bevat de **paragrafen** die zijn voorgeschreven in het 'Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies' (BBV):

Paragraaf	Bedrijfsvoering
Paragraaf	Financiering
Paragraaf	Grondbeleid
Paragraaf	Lokale heffingen
Paragraaf	Onderhoud kapitaalgoederen
Paragraaf	Verbonden partijen
Paragraaf	Weerstandsvermogen en risicobeheersing

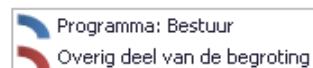
Hoofdstuk 4 bevat een aantal (vooral cijfermatige) **bijlagen**.

Hoofdstuk 2 Programma's

PROGRAMMA 1 BESTUUR

Lasten

OMSCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA

Het programma omvat alle taken van raad en college op het terrein van het openbaar bestuur en de ondersteuning en dienstverlening hierbij door de gemeentelijke organisatie. Tot dit programma behoren ook de algemene dekkingsmiddelen (inkomsten die de gemeente min of meer vrij kan besteden). In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt ingegaan op het gevoerde beleid op het gebied van de ondersteunende taken door de organisatie. De paragrafen Lokale heffingen en Financiering hebben ook een sterke relatie met de producten van dit programma en geven inzicht in het gevoerde beleid op deze terreinen.

PORTEFEUILLEHOUDERS EN PRODUCTEN VAN DIT PROGRAMMA

Portefeuillehouder	Product
Portefeuillehouder Noten	<ul style="list-style-type: none"> • Bestuursorganen • Bestuursondersteuning B&W • Bestuurlijke Samenwerking • Burgerzaken • Vastgoedinformatie • Bestuursondersteuning raad en rekenkamer(funcctie)
Portefeuillehouder Van Leeuwen	<ul style="list-style-type: none"> • Baten en lasten secretarieleges burgerzaken • Nutsbedrijven • Geldleningen en uitzettingen korter dan 1 jaar • Overige financiële middelen • Geldleningen en uitzettingen langer/gelijk aan 1 jaar • Uitkering Gemeentefonds • Algemene Baten en Lasten • Uitvoering Wet WOZ • Baten Onroerende-zaakbelasting gebruikers • Baten Onroerende-zaakbelasting eigenaren • Baten baatbelasting • Baten toeristenbelasting • Baten hondenbelasting • Baten precariobelasting • Lasten heffing en invordering gem. belastingen • Saldo van kostenplaatsen • Saldo van de rekening van baten en lasten • Resultaat

BELANGRIJKE ONTWIKKELINGEN

Vennootschapsbelasting

Per 1 januari 2016 vallen gemeenten ook onder de werking van de vennootschapsbelasting. Dit houdt in dat over "winstgevende" onderdelen van de gemeentelijke bedrijfsvoering vennootschapsbelasting moet worden betaald. Uit onderzoek is gebleken dat de werking van de vennootschapsbelasting zich hoofdzakelijk zal afspelen binnen de gemeentelijke grondexploitatie. Voor de korte termijn betekent dit dat wij, naast de BBV administratie, ook een fiscale administratie moeten gaan inrichten. Op dit moment kunnen wij nog geen inschatting geven van eventuele formatieve gevolgen hiervan.

Uitbreiding personeel Maatschappelijke ondersteuning

Per 1 januari 2015 zijn de gemeenten verantwoordelijk geworden voor het Sociaal Domein. Gemeenten geven uitvoering aan de daarvoor geldende wetgeving. In 2015 hebben we de daaruit voortvloeiende taken voornamelijk opgepakt door inzet van externe capaciteit. Voor 2016 gaan we de formatie hiervoor uitbreiden, waardoor een stijging zichtbaar is in de apparaatskosten in de programma's 6 en 7. De extra lasten worden binnen de begroting opgevangen conform het uitgangspunt, we doen het met de middelen die we ervoor hebben.

WAT WILLEN WE BEREIKEN EN WAT GAAN WE ERVOOR DOEN?

1.1 Bovengemiddelde dienstverlening

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Ons doel is: 'een goede advisering aan bestuur en politiek, een daadkrachtige uitvoering en een bovengemiddelde dienstverlening richting burgers, bedrijven en instellingen'. De dienstverlening wordt afgezet tegen de scores van gemeenten van vergelijkbare omvang op 'Waarstaatjegemeente.nl'. De gemeente Dalfsen heeft als doel om hoger te blijven scoren dan het gemiddelde van andere gemeenten van ongeveer dezelfde omvang.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Uitkomsten Burgeronderzoek *	waarstaatje gemeente.nl	7,0			> gem. score ge- meenten zelfde omvang	

Wij willen één keer in de drie jaar een Burgeronderzoek, ook wel klanttevredenheidsonderzoek, uitvoeren. In 2015 is dit burgeronderzoek uitgevoerd. Hierbij is uitgegaan van 4 maatschappelijke thema's in plaats van de in 2009 gebruikte burgerrollen. De thema's zijn: Woon- en leefklimaat, Relatie burger-gemeente, Gemeentelijke dienstverlening en Zorg en welzijn. Deze nieuwe indelingswijze sluit beter aan bij de ontwikkelingen waar gemeenten mee te maken hebben, maar kunnen daardoor niet meer één op één met de scores van 2009 vergeleken worden. Wel kunnen de scores van de gemeente Dalfsen vergeleken worden met de scores van gemeenten van vergelijkbare omvang.

* Uitkomsten Burgeronderzoek 2015 per thema:

Maatschappelijk thema (waarstaatjegemeente.nl)	Score gemeente Dalfsen 2015	Gemiddelde score van gemeenten met dezelfde omvang 2015
Woon- en leefklimaat	7,1	6,6
Relatie burger-gemeente	6,6	6,0
Gemeentelijke dienstverlening	7,1	6,6
Zorg en welzijn	7,0	6,4
Totale waardering gemeente	7,0	6,6

Wat gaan we er voor doen?

- Naar aanleiding van het Burgeronderzoek 2015 is eind 2015 een actieplan opgesteld. In 2016 wordt uitvoering gegeven aan dit actieplan.

1.2 Een gezond financieel beleid blijven voeren, met een digitaal instrumentarium

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Wij voeren een verstandig en gezond financieel beleid met een sluitende meerjarenbegroting. Hiervoor verwijzen wij u naar de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing waar de financiële kengetallen zijn opgenomen.

Om uw raad in staat te stellen om waar nodig bij te sturen, gaan wij u voorzien van nog meer actuele informatie. Hiermee wordt u in staat gesteld om uw kaderstellende en controlerende taak goed uit te voeren. Wij gaan de producten van het planning en control instrumentarium meer toegankelijk te maken voor uw raad en voor onze burgers.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Aantal digitale P&C producten	Eenheid Control en Resultaat	1	2	3	3	3

Wat gaan we er voor doen?

- Naast de jaarrekening die reeds in 2015 digitaal beschikbaar is gesteld, willen we ook de begroting 2016 digitaal publiceren via een website.
- We gaan onderzoeken welke planning en control producten aanvullend digitaal beschikbaar gesteld kunnen worden.

1.3 Burgerparticipatie/burgerinitiatieven

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Wij willen werk maken van burgerparticipatie en het burgerinitiatief. De vorm kan per onderwerp verschillen – denk bijvoorbeeld aan inspraak, consultatie of afstemming – maar we vinden het belangrijk dat burgers en instellingen worden betrokken bij beleidsvoorbereiding, uitvoering en evaluatie. Wij maken hierbij onder andere gebruik van de goed georganiseerde verbanden die we al hebben per kern of buurt en geven ook ruimte aan individuele burgers. We willen hierbij in ieder geval aandacht besteden aan participatie van jongeren als specifieke doelgroep. Altijd staat het algemeen belang van onze gemeente voorop.

Hoe meten we dat?

Het in het eerste kwartaal 2016 op te leveren adviesrapport over het vergroten van de betrokkenheid van inwoners wordt gebaseerd op een enquête. Deze enquête zal als 0-meting dienen om de mate van betrokkenheid van inwoners te meten. Deze enquête zal in de jaren daarna opnieuw gebruikt worden.

Wat gaan we er voor doen?

- In het eerste kwartaal van 2016 vindt er een interactieve sessie plaats met de gemeenteraad over overheidsparticipatie.
- In het eerste kwartaal van 2016 wordt een adviesrapport opgeleverd, waarin aanbevelingen worden gedaan hoe de gemeente Dalfsen de betrokkenheid van inwoners kan vergroten met behulp van het effectief organiseren van de communicatie.
- In het tweede kwartaal van 2016 komen we met concrete voorstellen hoe we het bestaande beleid op het gebied van burgerparticipatie/burgerinitiatieven verder gaan aanvullen en verbeteren.

RELEVANTE BELEIDSPANNEN EN VERORDENINGEN

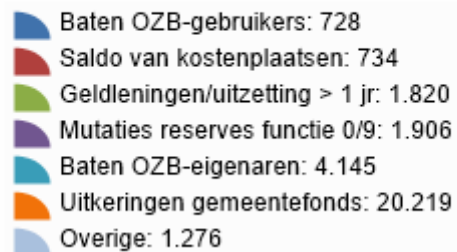
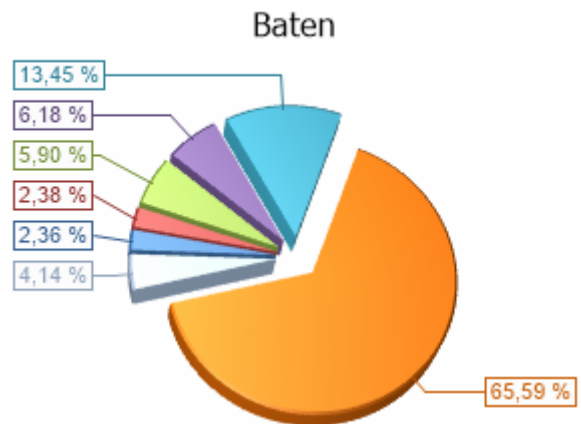
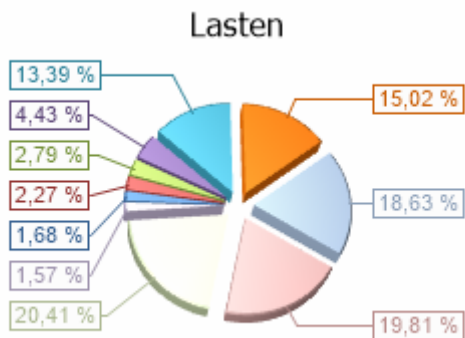
Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

- [Raadsdocument 2014-2018](#)
- [Coalitiedocument 2014-2018](#)
- [Bestuursprogramma 2014 - 2018](#)
- [Communicatievisie 2012 - 2015 \(januari 2012\)](#)
- [Bestuursopdracht planning & control \(2012\)](#)
- [Bij uitstek Dalfsen Missie/Visie Dalfsen 2020 \(2010\)](#)
- [Uitwerkingsplan Bij uitstek Dalfsen Missie/Visie Dalfsen 2020](#)
- [Reglement van Orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van de raad van de gemeente Dalfsen 2014](#)
- [Reglement van Orde voor de raadscommissie \(2014\)](#)
- [Nota Inkoop- en aanbestedingsbeleid \(2014\)](#)
- [Verordening op de fractieondersteuning \(2013\)](#)
- [Verordening basisregistratie personen \(BRP\) gemeente Dalfsen 2014](#)
- [Verordening commissie bezwaarschriften](#)
- [Nota reserves en voorzieningen \(2015\)](#)
- [Verordening rechtspositie wethouders, raads- en commissieleden \(2009\)](#)
- [Beleidsplan Interne Communicatie "Samen samenwerken aan succes" \(2008\)](#)
- [Verordening inzake de wijze waarop ingezetenen en belanghebbenden bij de voorbereiding van gemeentelijk beleid wordt betrokken \(Inspraakverordening\) \(2006\)](#)
- [Verordening op het burgerinitiatief \(2005\)](#)
- [Financiële verordening 212 gemeente Dalfsen \(2015\)](#)
- [Controleverordening 213 gemeente Dalfsen \(2015\)](#)
- [Onderzoeksverordening 213A gemeente Dalfsen \(2015\)](#)
- [Verordening onderzoeksrecht gemeenteraad \(2004\)](#)
- [Gedragscode integriteit \(2003\)](#)
- [Reglement van orde B&W \(2001\)](#)

WAT MAG HET KOSTEN?

Bestuur	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	-7.200	-6.582	-6.341	-6.346	-6.359	-5.792
Baten	30.338	27.471	28.922	28.571	28.455	28.653
Saldo van lasten en baten	23.138	20.889	22.581	22.226	22.096	22.860
Storting in reserves	-2.488	-1.725	-1.452	-1.285	-1.235	-1.204
Onttrekking aan reserves	2.218	2.124	1.906	1.885	1.828	1.276
Resultaat	22.868	21.288	23.035	22.825	22.689	22.932

Uitsplitsing saldo per product	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bestuursorganen	-1.207	-1.141	-1.123	-1.132	-1.157	-1.152
Best onderste college B&W	-1.969	-1.756	-1.578	-1.604	-1.596	-1.572
Burgerzaken	-998	-1.016	-1.028	-1.022	-1.046	-1.040
Secretarie leges burgerzaken	288	321	326	330	335	340
Bestuurlijke samenwerking	-198	-167	-177	-178	-178	-179
Best onderste raad/rekenkamer	-180	-222	-218	-222	-224	-225
Nutsbedrijven	466	396	381	364	357	351
Geldleningen < 1 jaar	9	10	10	10	10	10
Overige financiële middelen	39	16	16	16	16	16
Geldleningen/uitzetting > 1 jr	2.751	1.936	1.820	1.625	1.549	1.515
Uitkeringen gemeentefonds	21.465	18.920	20.219	19.944	19.926	20.128
Algemene baten en lasten	0	-83	-84	-84	-84	-84
Saldo van kostenplaatsen	-1.831	-948	-810	-747	-836	-338
Uitvoering Wet WOZ	-344	-378	-345	-345	-344	-329
Baten OZB-gebruikers	673	714	728	742	756	764
Baten OZB-eigenaren	3.906	4.025	4.145	4.227	4.310	4.353
Baten baatbelasting	0	0	0	0	0	0
Baten toeristenbelasting	148	153	143	143	143	143
Baten hondenbelasting	141	143	142	143	145	146
Baten precariobelasting	29	21	21	21	22	22
Heffing-invordering gem belast	-50	-54	-9	-9	-9	-9
Saldo van lasten en baten	23.138	20.889	22.581	22.226	22.096	22.860
Mutaties reserves functie 0/9	-269	399	455	600	593	72
Resultaat	22.868	21.288	23.035	22.825	22.689	22.932

ANALYSE AFWIJINGEN 2015 T.O.V. 2016

Per product	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
Bedragen x € 1000	2015	2015	2015	2016	2016	2016	Lasten	Baten	Saldo
Bestuursorganen	-1.188	47	-1.141	-1.171	47	-1.123	18	0	18
Best onderst college B&W	-1.768	12	-1.756	-1.590	12	-1.578	178	0	178
Burgerzaken	-1.031	15	-1.016	-1.043	15	-1.028	-12	0	-12
Secretarie leges burgerzaken	-131	452	321	-131	457	326	0	5	5
Bestuurlijke samenwerking	-167	0	-167	-177	0	-177	-10	0	-10
Best onderst raad/rekenkamer	-235	13	-222	-218	0	-218	17	-13	5
Nutsbedrijven	-19	415	396	-27	408	381	-8	-7	-14
Geldleningen < 1 jaar	0	10	10	0	10	10	0	0	0
Overige financiële middelen	-3	20	16	-3	20	16	0	0	0
Geldleningen/uitzetting > 1 jr	0	1.936	1.936	0	1.820	1.820	0	-116	-116
Uitkeringen gemeentefonds	0	18.920	18.920	0	20.219	20.219	0	1.299	1.299
Algemene baten en lasten	-83	0	-83	-84	0	-84	0	0	0
Saldo van kostenplaatsen	-1.524	576	-948	-1.544	734	-810	-20	158	138
Uitvoering Wet WOZ	-378	0	-378	-345	0	-345	33	0	33
Baten OZB-gebruikers	0	714	714	0	728	728	0	14	14
Baten OZB-eigenaren	0	4.025	4.025	0	4.145	4.145	0	120	120
Baten baatbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Baten toeristenbelasting	0	153	153	0	143	143	0	-10	-10
Baten hondenbelasting	0	143	143	0	142	142	0	-1	-1
Baten precariobelasting	0	21	21	0	21	21	0	0	0
Heffing-invoering gem belast	-54	0	-54	-9	0	-9	46	0	46
Saldo van lasten en baten	-6.582	27.471	20.889	-6.341	28.922	22.581	241	1.450	1.692
Mutaties reserves functie 0/9	-1.725	2.124	399	-1.452	1.906	455	274	-218	55
Resultaat	-8.308	29.596	21.288	-7.793	30.828	23.035	515	1.232	1.747

Verschillen ten opzichte van de begroting 2015 (+ = voordeel)						
Per product	Directe	Toerekeningen		Saldo voor	Reserve-	Saldo na
Bedragen x € 1000	L & B	Kap.Lasten	Uren	bestemming	mutaties	bestemming
Bestuursorganen	36	0	-18	18	0	18
Best onderst college B&W	249	1	-72	178	0	178
Burgerzaken	24	0	-36	-12	0	-12
Secretarie leges burgerzaken	5	0	0	5	0	5
Bestuurlijke samenwerking	-5	0	-5	-10	0	-10
Best onderst raad/rekenkamer	7	0	-2	5	0	5
Nutsbedrijven	-7	-8	0	-14	0	-14
Geldleningen < 1 jaar	0	0	0	0	0	0
Overige financiële middelen	0	0	0	0	0	0
Geldleningen/uitzetting > 1 jr	-116	0	0	-116	0	-116
Uitkeringen gemeentefonds	1.299	0	0	1.299	0	1.299
Algemene baten en lasten	0	0	0	0	0	0
Saldo van kostenplaatsen	-255	164	314	223	-85	138
Mutaties reserves functie 0/9	0	0	0	0	55	55
Uitvoering Wet WOZ	-229	1	261	33	0	33
Baten OZB-gebruikers	14	0	0	14	0	14
Baten OZB-eigenaren	120	0	0	120	0	120
Baten baatbelasting	0	0	0	0	0	0
Baten toeristenbelasting	-10	0	0	-10	0	-10
Baten hondenbelasting	-1	0	0	-1	0	-1
Baten precariobelasting	0	0	0	0	0	0
Heffing-invoering gem belast	-6	0	52	46	0	46
Totaal programma	1.125	158	494	1.777	-30	1.747

FINANCIËLE AFWIJKINGEN

Hieronder volgt een toelichting van verschillen groter dan € 50.000. Het betreft de verschillen tussen de begroting 2016 en de begroting 2015 (inclusief alle begrotingswijzigingen).

Bestuursondersteuning College van B&W	€ 178.000
In 2015 zijn de volgende bedragen incidenteel beschikbaar gesteld:	
1. Planning en control, personeel van derden	€ 30.000
2. Lean werken	€ 16.000
3. Klanttevredenheidsonderzoek	€ 8.000
4. Jaarrekening, personeel van derden,	€ 20.000
5. Organisatieontwikkeling (IDEAAL, budgetoverheveling 2014)	€ 50.000
6. Salarispost	€ 136.000
Vanwege de nieuwe accountantsaanbesteding zijn de kosten voor de accountant in 2016 € 10.000 hoger (=nadeel). Via doorbelasting van de afdelingskostenplaatsen (het verdelen van de apparaatskosten) € 72.000 in 2016.	
Geldleningen/uitzetting > 1 jr	€ 116.000
Door aflossing van een lening wordt de ontvangen rente per jaar lager: verklaring van € 23.000. Minder bespaarde rente door de inzet van reserves en voorzieningen, nadeel van € 93.000. Door het afnemen van de reserves neemt de bespaarde rente ook af.	
Uitkeringen gemeentefonds	€ 1.299.000
Dit is conform de afwijking in de meicirculaire 2015/voorjaarsnota 2015.	
Saldo van kostenplaatsen	€ 138.000
Diverse bijdragen ten gunste/ten laste van de afdelingskostenplaatsen worden hier verantwoord. Daarnaast worden wijzigingen in de budgetten van de afdelingskostenplaatsen doorbelast via het produkt "Saldo van kostenplaatsen". (Bijvoorbeeld toevoeging aan het budget personeel van derden in verband met ziekte, dit betekent hogere doorbelasting).	
Mutaties reserves Programma 1	€ 55.000
De toevoeging van het resultaat van 2014 heeft in 2015 plaatsgevonden (€ 137.000) en de onttrekking aan de reserve t.g.v. een rekenkameronderzoek (€ 11.000). Daarnaast is de onttrekking aan de reserve in verband met de kapitaallasten van het gemeentehuis in 2016 lager dan in 2015 omdat de kapitaallasten per jaar lager worden. Totaal nadeel € 221.000. Voordeel vanwege de nieuwe nota reserves en voorzieningen € 276.000	
Baten OZB-eigenaren	€ 120.000
Voor 2016 is rekening gehouden met een trendmatige verhoging van 1% en met areaaluitbreiding door nieuwbouw. Een voordeel van € 120.000.	

PROGRAMMA 2 OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID

Lasten

	Programma: Openbare orde en veiligheid
	Overig deel van de begroting

OMSCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA

Het programma omvat het integrale veiligheidsbeleid waarin de gemeente een regierol vervult ten opzichte van politie, justitie, ketenpartners en burgers.

PORTEFEUILLEHOUDERS EN PRODUCTEN VAN DIT PROGRAMMA

Portefeuillehouder	Product
Portefeuillehouder Noten	<ul style="list-style-type: none">• Brandweer en Rampenbestrijding• Openbare orde veiligheid

BELANGRIJKE ONTWIKKELINGEN

Doorontwikkeling team bevolkingszorg

In 2015 heeft de Veiligheidsregio een evaluatie van het functioneren van het Team Bevolkingszorg (de gemeentelijke kolom in de rampenbestrijding en crisisbeheersing) laten uitvoeren. Op basis van een verbeterplan wordt vanaf 2016 uitvoering gegeven aan de doorontwikkeling van het team bevolkingszorg. Zo wordt onder andere gekeken naar de mogelijkheden voor een 'quick response team', waarbij de huidige teams kleiner maar daadkrachtiger worden gemaakt.

Vergroten zelfredzaamheid van inwoners tijdens crisissituaties

Een belangrijke leidraad van bevolkingszorg is de *zelfredzaamheid van burgers*. Daar waar in het verleden werd uitgegaan van het principe dat burgers in crisissituaties altijd door de overheid geholpen moeten worden en altijd een maximale zorg diende te leveren, leert de praktijk dat burgers veelal zelf voorzien in hun behoeften. De overheid anticipeert daar nog te weinig op.

De uitgangspunten die hierin leidend zijn:

- De overheid kan erop rekenen dat de samenleving haar verantwoordelijkheid (ook) tijdens en na een crisis neemt.
- De overheid stemt haar Bevolkingszorg af op de (zelf)redzaamheid van de samenleving.
- De overheid bereidt zich voor tot een realistisch zorgniveau.

Onlosmakelijk verbonden met zelfredzaamheid is *risicocommunicatie*. Risicocommunicatie is communicatie over risico's waaraan mensen blootstaan *voordat* zich een ramp of incident voordoet. Bij alle risicocommunicatie-activiteiten bieden we burgers een handelingsperspectief. Door over risico's te communiceren en daarbij duidelijk aan te geven wat men zélf kan doen, voor en tijdens een incident, wordt zelfredzaamheid gestimuleerd.

WAT WILLEN WE BEREIKEN EN WAT GAAN WE ERVOOR DOEN?

2.1 Integrale veiligheid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Op basis van objectieve en subjectieve veiligheidscijfers zijn in 2014 de nieuwe prioriteiten voor het integrale veiligheidsbeleid voor de komende jaren geformuleerd. De resultaten die we willen bereiken zijn gericht op de gehele looptijd van het integrale veiligheidsbeleid 2015-2018. In 2018 wordt een nieuwe veiligheidsanalyse (Veiligheidsmonitor en politiecijfers) gehouden waarmee we kunnen vaststellen of de vooraf gestelde doelstellingen zijn behaald. Speerpunten voor 2016 e.v. zijn de aanpak van woninginbraken, jeugd, alcohol en drugs en te hard rijden. Concrete uitvoeringmaatregelen zijn vastgelegd in het Uitvoeringsprogramma 2015-2016.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Inbraakcijfers	Jaarcijfers politie	125 (2013)	100	75	50	50*
Percentage inwoners dat bij de volgende Veiligheidsmonitor aangeeft dat 'te hard rijden' in de buurt vaak voorkomt	Veiligheidsmonitor 2018	27% (2013)			17%	

* in het nieuwe integrale veiligheidsbeleid 2019 zullen nieuwe doelstellingen geformuleerd worden. Nu gaan we uit van 2018=2019.

Wat gaan we er voor doen?

- Geven van concrete tips en adviezen aan burgers om bewustwording te creëren dat ze zelf verantwoordelijk zijn voor hun veiligheid en hoe die veiligheid kan worden verbeterd.
- Uitvoering geven aan het jaarlijkse actieplan verkeersveiligheid.
- In samenwerking met politie en VVN zetten wij ons in op meer bewustwording van de verkeersdeelnemers over hun rijgedrag.
- Het huidige alcoholmatigings- en ketenbeleid op basis van de cijfers uit het GGD Gezondheidsonderzoek 2015 evalueren en waar nodig bijstellen.
- Monitoren van de invloed van de verhoogde leeftijdsgrens (alcohol) op het aantal keten en indien noodzakelijk samen met politie en jongerenwerk maatregelen ondernemen.

2.2 Veiligheidsregio / Team Bevolkingszorg

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Samen met de andere gemeentes binnen Veiligheidsregio IJsselland uitvoering geven aan de maatregelen zoals vastgelegd in het verbeterplan Bevolkingszorg. Het doel is een kleiner, beter geoefend team met meer bagage van daadwerkelijke inzetten, eenduidig gefaciliteerd, gevuld met mensen die gesolliciteerd hebben op die functie en qua ambities, competenties en motivatie beter aansluiten bij de behoefte die er 24*7 nodig is voor goede bevolkingszorg als het er op aan komt.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Deelname aan opleiding, trainingen en oefeningen door leden team bevolkingszorg	gemeente	3	3	3	3	3

Wat gaan we er voor doen?

- De leden van het Team Bevolkingszorg uit de gemeente Dalfsen nemen deel aan de opleidingen, trainingen en oefeningen. Het belang hiervan wordt onderstreept: Rampenbestrijding en crisisbeheersing vinden wij belangrijk en dus wordt men geacht hieraan deel te nemen.

2.3 Vergroten zelfredzaamheid inwoners tijdens crisissituaties

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het vergroten van de zelfredzaamheid bij crisissituaties van de inwoners van de gemeente Dalfsen.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Aantal publicaties over risico's en bijbehorende handelingsperspectieven	Lokale media (KernPunten) en gemeentelijke website	6 (2015)	6	6	6	6

Wat gaan we er voor doen?

- Plaatsen van publicaties over risico's waarin inwoners van de gemeente Dalfsen blootstaan voordat zich een ramp of crisis voordoet en hen daarbij handelingsperspectieven bieden voor het geval zich daadwerkelijk een calamiteit voordoet.

RELEVANTE BELEIDSPANNEN EN VERORDENINGEN

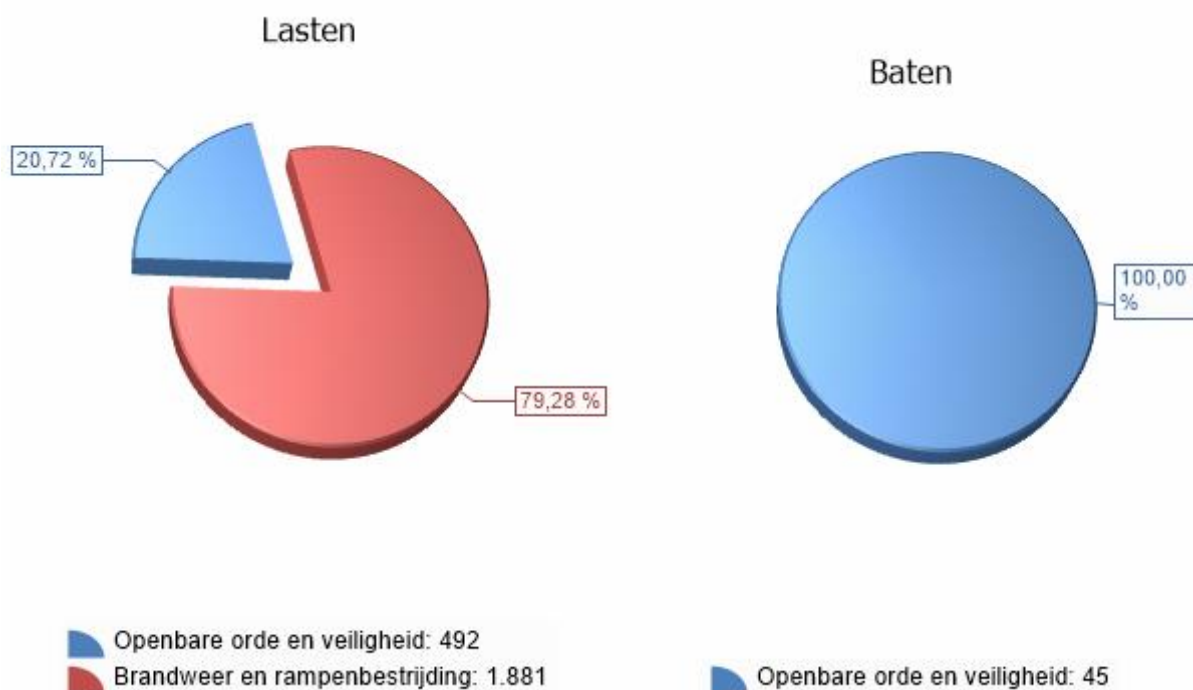
Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

- [Uitvoeringsprogramma Integrale Veiligheid 2015 - 2016](#)
- [Regionaal Crisisplan 2015-2018 Veiligheidsregio IJsselland](#)
- [Algemene plaatselijke verordening \(2013\)](#)
- [Drank- en horecaverordening 2014](#)
- [Brandbeveiligingsverordening BBV \(2012\)](#)
- [Nota integraal veiligheidsbeleid en uitvoeringsprogramma 2015-2018](#)
- [Gemeenschappelijke regeling GGD IJsselland \(2009\)](#)
- [Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland](#)
- [Meerjarenbeleidsplan Veiligheidsregio IJsselland 2015-2018](#)
- [Regionaal Risicoprofiel 2015-2018 Veiligheidsregio IJsselland](#)
- [Beleidsregels evenementen](#)

WAT MAG HET KOSTEN?

Openbare orde en veiligheid	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	-2.152	-2.355	-2.373	-2.377	-2.382	-2.386
Baten	50	54	45	45	46	46
Saldo van lasten en baten	-2.102	-2.300	-2.328	-2.332	-2.336	-2.340
Resultaat	-2.102	-2.300	-2.328	-2.332	-2.336	-2.340

Uitsplitsing saldo per product	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Brandweer en rampenbestrijding	-1.706	-1.876	-1.881	-1.882	-1.883	-1.884
Openbare orde en veiligheid	-395	-425	-447	-450	-453	-456
Saldo van lasten en baten	-2.102	-2.300	-2.328	-2.332	-2.336	-2.340
Resultaat	-2.102	-2.300	-2.328	-2.332	-2.336	-2.340

ANALYSE AFWIJINGEN 2015 T.O.V. 2016

Per product	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Vershil	Vershil	Vershil
Bedragen x € 1000	2015	2015	2015	2016	2016	2016	Lasten	Baten	Saldo
Brandweer en rampenbestrijding	-1.876	0	-1.876	-1.881	0	-1.881	-6	0	-6
Openbare orde en veiligheid	-479	54	-425	-492	45	-447	-13	-10	-22
Saldo van lasten en baten	-2.355	54	-2.300	-2.373	45	-2.328	-18	-10	-28
Resultaat	-2.355	54	-2.300	-2.373	45	-2.328	-18	-10	-28

Per product	Verschillen ten opzichte van de begroting 2015 (+ = voordeel)						
	Directe L & B	Toerekeningen Kap.	Lasten	Uren	Saldo voor bestemming	Reserve-mutaties	Saldo na bestemming
Brandweer en rampenbestrijding	0	0	0	-6	-6	0	-6
Openbare orde en veiligheid	-3	0	0	-20	-22	0	-22
Totaal programma	-3	0	0	-25	-28	0	-28

FINANCIËLE AFWIJINGEN

Er is geen sprake van verschillen groter dan € 50.000 tussen de begroting 2016 en de begroting 2015 (inclusief alle begrotingswijzigingen) en derhalve volgt geen nadere toelichting.

PROGRAMMA 3 BEHEER OPENBARE RUIMTE

Lasten

OMSCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA

Het programma omvat de zorg voor de aanleg en het onderhoud van alle voorzieningen die in de openbare ruimte aanwezig zijn, zoals wegen, openbaar groen, speelplaatsen, volkstuinen, openbare verlichting en onderhoud gebouwen.

PORTEFEUILLEHOUDERS EN PRODUCTEN VAN DIT PROGRAMMA

Portefeuillehouder	Product
Portefeuillehouder Agricola	<ul style="list-style-type: none">• Wegen, straten, pleinen en verkeersmaatregelen• Waterkering, afwatering e.d.• Openbaar groen• Kinderspeelplaatsen• Onderhoud gebouwen
Portefeuillehouder Van Leeuwen	<ul style="list-style-type: none">• Wegen, straten, pleinen en verkeersmaatregelen• Watergangen• Waterkering, afwatering e.d.

BELANGRIJKE ONTWIKKELINGEN

N340/N377

Gedeputeerde Staten (GS) hebben nog geen sluitende vorm gevonden voor de bezuinigingsopdracht van Provinciale Staten (PS). De ontwerpen die op basis van de kaders van PS samen met de gemeenten zijn opgesteld, blijken duurder dan verwacht. Uw raad heeft een motie aangenomen waarin de Dalfser prioriteiten staan aangegeven. Wethouder Van Leeuwen heeft deze motie op 10 juli 2015 overhandigd aan gedeputeerde Boerman. In december verwacht de provincie meer duidelijkheid te kunnen geven over het vervolg.

Beheer openbare ruimte

Voor het beheer van de openbare ruimte is per onderdeel de kwaliteit vastgelegd in beleidsnotities. Onderzoek laat zien dat het beheer en onderhoud op dit moment overeenkomt met de afgesproken kwaliteitsnormen (beeldkwaliteit). Uit het onderzoek dat voorafgaand aan het opstellen van de IBOR (Integraal gebruik openbare ruimte) is uitgevoerd, blijkt dat er in de toekomst bij ongewijzigd financieel beleid een heroverweging van gebruik, inrichting en/of onderhoudskwaliteit aan de orde komt.

WAT WILLEN WE BEREIKEN EN WAT GAAN WE ERVOOR DOEN?

3.1 Gemeentelijk verkeers- en vervoersbeleid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

We willen beschikken over een actueel verkeers- en vervoersbeleid met daaraan gekoppeld een uitvoeringsprogramma. Binnen de kaders van dit beleid streven we naar goede verkeer- en vervoersvoorzieningen.

Wij betrekken maatschappelijke partners en burgers bij het vorm geven en uitvoeren van ons beleid. Binnen de planvorming N-wegen door de provincie (N340, N348, N377) en Rijk (N35) blijven wij de belangen van onze gemeente inbrengen.

Wat gaan we er voor doen?

- Het behartigen van de gemeentelijke belangen via ambtelijk- en bestuurlijk overleg (N-wegen).
- In Lemelerveld passen we onze eigen wegen aan op de nieuwe aansluitingen N348 van de provincie. Dat doen we met BDU-subsidie van de provincie. Voor de verschillende deelprojecten geldt een eigen planning.
- Definitieve besluitvorming Rechterensdijk (juni 2016).
- Actualisatie/Vaststelling Gemeentelijk verkeers- en vervoersplan (GVVP).
- Vaststellen Esthetisch programma van eisen (pve) voor het weggedeelte Zwolle-Wijthmen (N35).

3.2 Verkeersveiligheid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

We streven naar minder ongevallen. Niet alleen concrete ongevallen maar ook gevoel van onveiligheid (subjectieve veiligheid) speelt hierbij een rol. Samen met maatschappelijke partners, plaatselijk belangen, adviseurs en burgers besteden wij hier aandacht aan. De fietser en de eigen buurt zijn hierbij speerpunt. Onze focus verplaatst zich de komende jaren van weginrichting meer naar gedrag en beleving.

We blijven inzetten op gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid (o.a. via scholen, VVN, politie).

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Aantal als onveilig ervaren fietsroutes verminderen (% veilig)	Bestuursprogramma	-	40%	50%	60%	70%
Optimaliseren van 30km zones, jaarlijks 1 project (aantal)	Bestuursprogramma	-	1	1	1	1
Minder ongevallen (% daling)	GVVP en streefaantal 2020 Nota Mobiliteit	Langjarige landelijke cijfers (Viastat) (2002)	5%	5%	5%	5%

Wat gaan we er voor doen?

- Suggesties vanuit de inventarisatie van gevoel van onveiligheid nemen we mee in het te actualiseren (GVVP).
- Optimaliseren van 30 km zones (Zwarteweg Hoonhorst); dit doen we bij voorkeur in combinatie met wegonderhoud).
- Voor locaties waar structureel slachtofferongevallen gebeuren onderzoeken we welke maatregelen genomen kunnen worden (weginrichting/gedragsbeïnvloeding).

3.3 Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR)

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

We streven naar een integraal beheer van de openbare ruimte. Dit betekent samen met gebruikers van de openbare ruimte als bewoners en bedrijven de openbare ruimte in standhouden en ontwikkelen. Hiervoor legt u de ambitie vast voor gebruik, inrichting en het onderhoud.

Er zijn twee ambitieniveaus gedefinieerd:

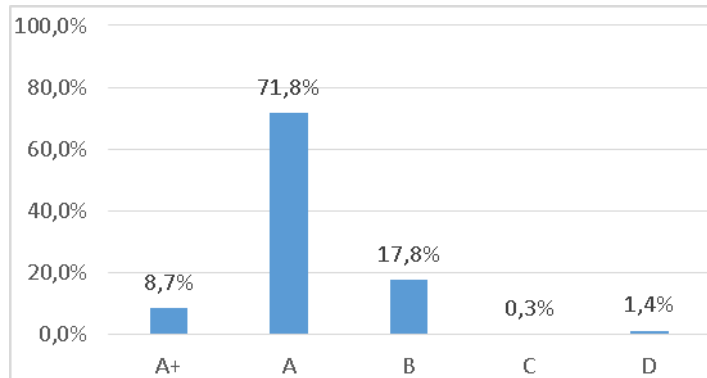
- Basis (Beeldkwaliteit B); waar wij zorgdragen voor een sobere, nette basiskwaliteit ('heel en veilig').
- Hoog (Beeldkwaliteit A; de inrichting is meer bijzonder en opvallend en heeft daarvoor een passend (iets) hoger onderhoudsniveau.

Ambitie	Inrichting	Onderhoud							
		groen	verharding	verlichting	spelen	meubelair	water	civiele kunstwerken	reiniging
Dorpscentra	HOOG	A	B	A	B	B	B	B	AB
Hoofdinfrastructuur	BASIS / HOOG	A	B	B	B	B	B	B	AB
Begraafplaatsen	HOOG	A	B	B	B	B	B	B	AB
Woonwijken	BASIS	B	B	B	B	B	B	B	AB
Bedrijventerreinen	BASIS	B	B	B	B	B	B	B	AB
Recreatie en sport	BASIS	B	B	B	B	B	B	B	AB
Maatschappelijk&dienstverlening	BASIS	B	B	B	B	B	B	B	AB
Buitengebied	BASIS	B	B	B	B	B	B	B	AB

Hoe meten we dat?

We monitoren de onderhoudskwaliteit van de bovengrondse openbare ruimte op diverse manieren, onder andere door wegininspecties en een wijkshouw. Op basis van deze gegevens worden de benodigde onderhoudsmaatregelen bepaald.

In september 2014 is een monitoring uitgevoerd, die een algemeen beeld schetst van de onderhoudskwaliteit. Het gaat om een momentopname, de beleving kan in zowel positieve als negatieve zin enigszins afwijken van deze resultaten. Er zijn in totaal 70 willekeurig gekozen meetlocaties verdeeld over de gebieden: wonen, bedrijven, wegen/hoofdontsluiting, verstedelijking(centrum), buitengebied, recreatiegebieden en maatschappelijke gebieden. Binnen deze meetlocaties zijn alle onderdelen beoordeeld op beeldkwaliteit A+, A, B, C of D niveau.

Figuur: Resultaten schouw beeldkwaliteit (totaal)

Volgens bovenstaand overzicht voldoet het totale resultaat ruimschoots aan ambitieniveau B (maar net niet aan een volledig A niveau). Om daadwerkelijk de uitschieters in het beheer in beeld te krijgen is een verdere detaillering noodzakelijk.

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Beeldkwaliteit voldoet	Beleid / beheerplannen	100%	100%	100%	100%	100%

Wat gaan we er voor doen?

- Uitvoeren maatregelen die nodig zijn om de openbare ruimte op het gewenste niveau te brengen en houden.

RELEVANTE BELEIDSPANNEN EN VERORDENINGEN

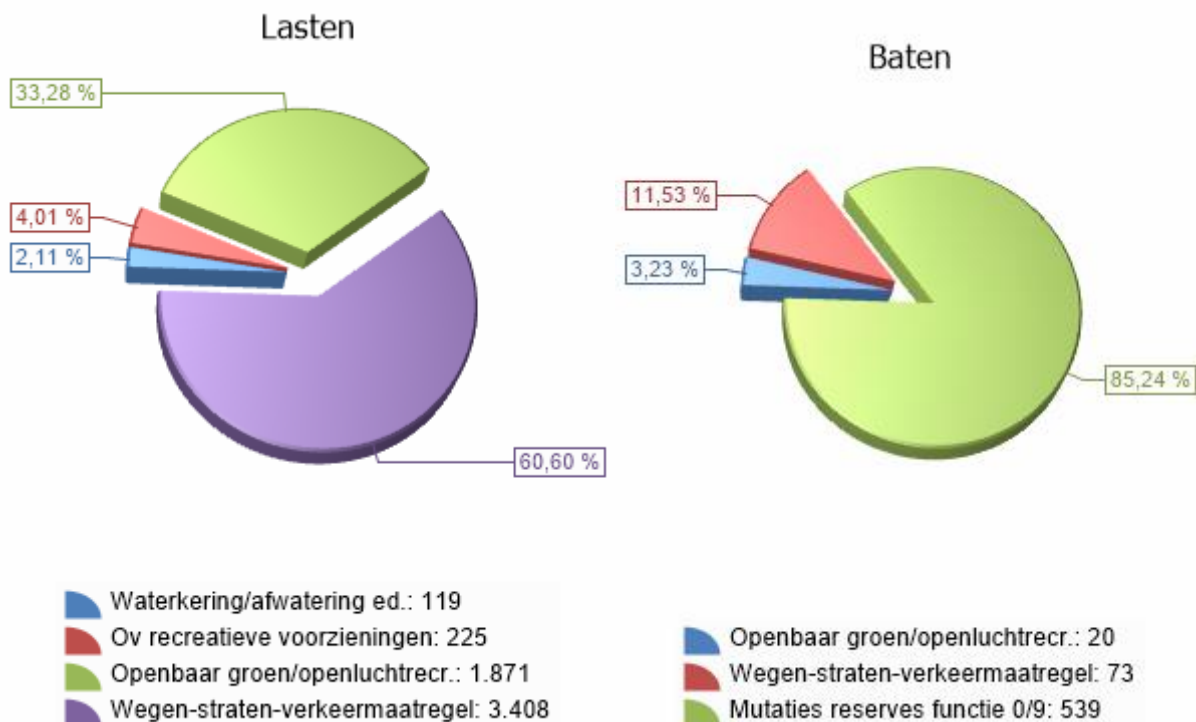
Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

- [Speelruimteplan 2014-2023](#)
- [Beleidsplan openbare verlichting voor periode 2013-2017 \(2013\)](#)
- [Beleidsplan onderhoud gemeentelijke gebouwen periode 2013-2017 \(2012\)](#)
- [Beleidsplan recreatie en toerisme voor periode 2011-2020 \(2011\)](#)
- [Wegenbeheernota voor periode 2009-2013 \(2009\)](#)
- [Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan voor periode 2006-2015](#)
- [Uitvoeringsnota GVVP 2012-2015](#)
- [Nota openbaar vervoer \(2010\)](#)
- [Groenstructuurplan 2013-2017 \(2013\)](#)
- Gladheidsbestrijdingsplan (2015)
- Meerjaren onderhoudsplan verkeersbruggen en duikers voor periode 2012-2015 (2012)
- Gedragcode Flora- en Faunawet voor periode 2011-2015 (2011)
- Beheersing eikenprocessierups, plan van aanpak (2010)
- Hondenbeleid in de kernen (2015)
- Kapvergunningenbeleid (onderdeel van de APV)

WAT MAG HET KOSTEN?

Beheer openbare ruimte	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	-5.736	-5.357	-5.623	-5.349	-5.348	-5.423
Baten	241	92	93	94	94	94
Saldo van lasten en baten	-5.495	-5.265	-5.530	-5.256	-5.254	-5.328
Storting in reserves	-53	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	827	646	539	387	360	396
Resultaat	-4.721	-4.620	-4.991	-4.869	-4.894	-4.932

Uitsplitsing saldo per product	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Wegen-straten-verkeermaatregel	-3.157	-3.100	-3.335	-3.047	-3.053	-3.110
Verkeersmaatregelen te land	-190	0	0	0	0	0
Waterkering/afwatering ed.	-150	-113	-119	-119	-120	-120
Openbaar groen/openluchtrecre.	-1.806	-1.860	-1.851	-1.864	-1.855	-1.871
Ov recreatieve voorzieningen	-192	-193	-225	-226	-226	-227
Saldo van lasten en baten	-5.495	-5.265	-5.530	-5.256	-5.254	-5.328
Mutaties reserves functie 0/9	774	646	539	387	360	396
Resultaat	-4.721	-4.620	-4.991	-4.869	-4.894	-4.932

ANALYSE AFWIJINGEN 2015 T.O.V. 2016

Per product Bedragen x € 1000	Lasten 2015	Baten 2015	Saldo 2015	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo 2016	Vershil Lasten	Vershil Baten	Vershil Saldo
Wegen-straten- verkeermaatregel	-3.172	72	-3.100	-3.408	73	-3.335	-236	1	-235
Verkeersmaatregelen te land	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Waterkering/afwatering ed.	-113	0	-113	-119	0	-119	-6	0	-6
Openbaar groen/openluchtreocr.	-1.880	20	-1.860	-1.871	20	-1.851	9	0	9
Ov recreatieve voorzieningen	-193	0	-193	-225	0	-225	-32	0	-32
Saldo van lasten en baten	-5.357	92	-5.265	-5.623	93	-5.530	-266	1	-264
Mutaties reserves functie 0/9	0	646	646	0	539	539	0	-107	-107
Resultaat	-5.357	738	-4.620	-5.623	632	-4.991	-266	-105	-371

Verschillen ten opzichte van de begroting 2015 (+ = voordeel)						
Per product Bedragen x € 1000	Directe L & B	Toerekeningen		Saldo voor bestemming	Reserve- mutaties	Saldo na bestemming
		Kap.Lasten	Uren			
Wegen-straten- verkeermaatregel	-189	40	-86	-235	0	-235
Verkeersmaatregelen te land	0	0	0	0	0	0
Waterkering/afwatering ed.	0	0	-6	-6	0	-6
Openbaar groen/openluchtreocr.	69	7	-68	9	0	9
Ov recreatieve voorzieningen	0	0	-32	-32	0	-32
Mutaties reserves functie 0/9	0	0	0	0	-107	-107
Totaal programma	-120	47	-193	-265	-106	-371

FINANCIËLE AFWIJINGEN

Hieronder volgt een toelichting van verschillen groter dan € 50.000. Het betreft de verschillen tussen de begroting 2016 en de begroting 2015 (inclusief alle begrotingswijzigingen).

Wegen- straten- verkeersmaatregelen	€ 235.000
In 2015 was het volgende bedrag incidenteel beschikbaar: Planvorming N-wegen € 60.000 In 2016 is het volgende incidenteel beschikbaar: IBOR € 150.000 Dorpsplein Oudleusen (tweede deel) € 125.000 Aanlichten Witte Villa € 27.500. Budget onderhoud wegen binnen de kom verlaagd met € 8.000.	
Mutaties reserves Programma 3	€ 107.000
In 2015 waren de volgende bedragen incidenteel beschikbaar: Resultaatbestemming van € 214.000 Dorpsplein Oudleusen (eerste deel) € 25.000 Actualisatie flora/fauna € 10.000 Planontw. Oostelijke Vechtkade € 10.000 In 2016 is het volgende incidenteel beschikbaar: Dorpsplein Oudleusen (tweede deel) € 125.000 Aanlichten Witte Villa € 27.500.	

PROGRAMMA 4 ECONOMISCHE ZAKEN

Lasten

OMSCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA

Het programma omvat de activiteiten die betrekking hebben op bedrijfsterreinen, bedrijfsvestigingen en de ambulante handel.

PORTEFEUILLEHOUDERS EN PRODUCTEN VAN DIT PROGRAMMA

Portefeuillehouder	Product
Portefeuillehouder Agricola	<ul style="list-style-type: none">• Handel, ambacht en industrie• Economische Ontwikkeling en Beleid
Portefeuillehouder Van Leeuwen	<ul style="list-style-type: none">• Baten marktgeden• Bouwgrondexploitatie Bedrijventerreinen

BELANGRIJKE ONTWIKKELINGEN

Economisch herstel

Er is op dit moment een broos economisch herstel, maar het kan beter. Dit geldt op landelijk niveau maar ook voor veel sectoren binnen onze regio staat of valt dit met het producenten- en consumentenvertrouwen. Het aantal werkzoekenden daalt. Het aantal banen binnen de gemeente stijgt licht.

Vooraf de agrarische sector, de bouwsector en de detailhandelssector (non-food) maken (nog) een moeilijke periode door. Dit heeft ook invloed op het in stand houden van een aantrekkelijk winkelbestand en eventuele leegstand.

Na een periode van bezuinigingen zal enig herstel van koopkracht effect hebben op het herstel van consumentenvertrouwen. Mede gelet op de ontwikkelingen voor de grondstoffen en de financiële markten en toenemende verkoop via internet is het lastig te voorspellen welke invloed dit heeft op de investeringsgeneigdheid van het Midden- en Kleinbedrijf en de mogelijke invloed daarvan op de plaatselijke economie.

Samenwerking Zwolle

De regio Zwolle behoort op dit moment tot een van de sterkste economische regio's in Nederland. De kansen die dit biedt willen we ten volle benutten. Wij staan positief tegenover samenwerking op economisch gebied met Zwolle en haar regio. We participeren actief in samenwerkingsverbanden op dit gebied. Het gaat hierbij voornamelijk om kennisuitwisseling en inzet van middelen op projectniveau.

WAT WILLEN WE BEREIKEN EN WAT GAAN WE ERVOOR DOEN?

4.1 Een lokale vitale economie

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het behouden van een lokale vitale economie die de inwoners van de gemeente voldoende werkgelegenheid biedt; dit in aansluiting wat de regio doet en biedt. Daarvoor moeten ook voldoende en aantrekkelijke vestigingsmogelijkheden voor bedrijven en ondernemers beschikbaar zijn.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Werkgelegenheid	Lisa	9836 (2013)	10300	10330	10360	10390
Werkzoekenden	CWI	737 (2014)	600	570	540	510
Uitgifte aantal ha per jaar	Gemeente / particulier	0 (start 1-1-2014)	2,0	1,6	1,6	1,6

Wat gaan we er voor doen?

- Vaststellen van een nieuwe detailhandelsstructuurvisie.

4.2 Ondernemersklimaat

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het inzetten en onderhouden van bedrijfscontacten met de besturen van ondernemersverenigingen, middenstandsverenigingen en individuele bedrijven.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Aantal bedrijfsbezoeken	Gemeente	18 (2014)	10*	10	10	10

* het aantal bezoeken neemt weliswaar af, maar er wordt per bedrijfsbezoek meer tijd besteed.

Wat gaan we er voor doen?

- Bedrijfsbezoeken door het college van B&W.

RELEVANTE BELEIDSPANNEN EN VERORDENINGEN

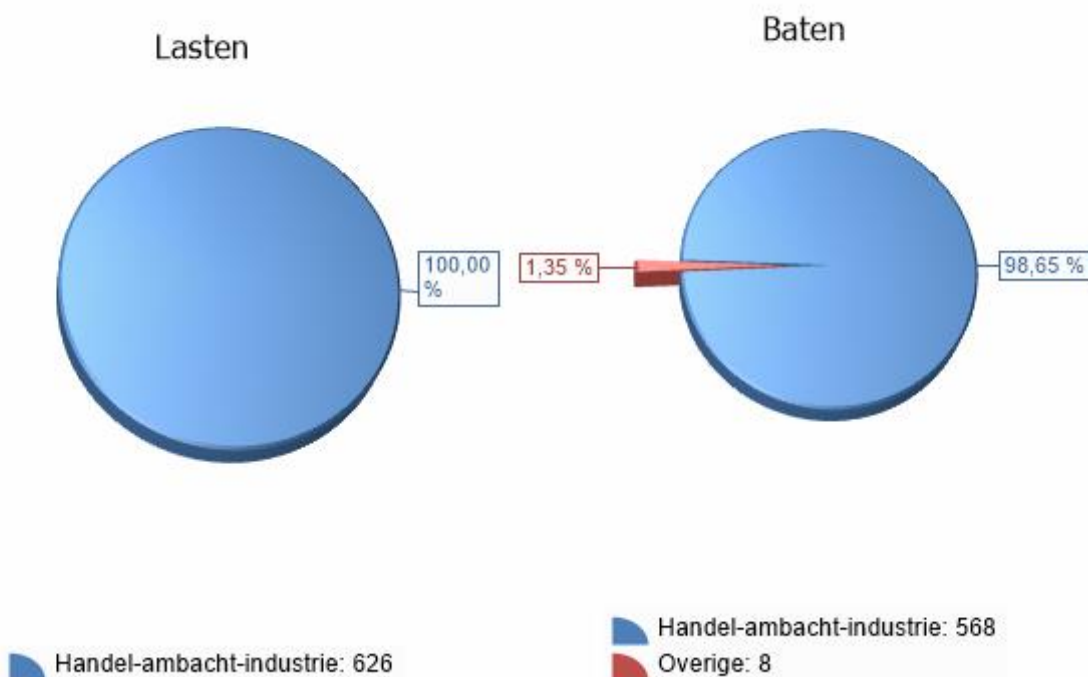
Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

- [Bij uitstek DALFSEN Missie/Visie Dalfsen 2020](#)
- [Uitwerkingsplan Bij uitstek Dalfsen](#)
- [Nota economisch beleid 2013-2020 \(2013\)](#)
- [Structuurvisie buitengebied 2012-2022 met een doorkijk naar 2030 \(2012\)](#)
- [Beleidsplan recreatie en toerisme voor periode 2011-2020 \(2011\)](#)
- [Nota Kampeerbeleid \(2011\)](#)
- [Evaluatie Rood voor Rood en VAB \(2010\)](#)
- [Structuurvisie kernen gemeente Dalfsen 2010 –2020 met een doorkijk naar 2025 \(2010\)](#)
- [Bedrijventerreinenvisie Dalfsen 2010 – 2025 \(2010\)](#)
- [Detailhandel Structuurvisie 2006 – 2016 \(2006\)](#)
- [Beleidsregels Rood voor rood met gesloten beurs gemeente Dalfsen \(2007-2009\)](#)
- [Beleidskader Vrijkomende Agrarische Bebouwing \(VAB\) gemeente Dalfsen \(2007\)](#)

WAT MAG HET KOSTEN?

Economische zaken	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	-1.107	-1.409	-626	-598	-566	-577
Baten	20	712	576	548	515	525
Saldo van lasten en baten	-1.087	-697	-50	-51	-51	-52
Storting in reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	951	600	0	0	0	0
Resultaat	-136	-97	-50	-51	-51	-52

Uitsplitsing saldo per product	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Handel-ambacht-industrie	-56	-705	-58	-59	-59	-60
Baten Marktgeden	9	8	8	8	8	8
Industrie	-1.040	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-1.087	-697	-50	-51	-51	-52
Mutaties reserves functie 0/9	951	600	0	0	0	0
Resultaat	-136	-97	-50	-51	-51	-52

ANALYSE AFWIJINGEN 2015 T.O.V. 2016

Per product	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
Bedragen x € 1000	2015	2015	2015	2016	2016	2016	Lasten	Baten	Saldo
Handel-ambacht-industrie	-1.409	704	-705	-626	568	-58	783	-136	647
Baten Marktgeden	0	8	8	0	8	8	0	0	0
Industrie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-1.409	712	-697	-626	576	-50	783	-136	647
Mutaties reserves functie 0/9	0	600	600	0	0	0	0	-600	-600
Resultaat	-1.409	1.312	-97	-626	576	-50	783	-736	47

Per product	Verschillen ten opzichte van de begroting 2015 (+ = voordeel)					
	Directe L & B	Toerekeningen		Saldo voor bestemming	Reserve-mutaties	Saldo na bestemming
Bedragen x € 1000		Kap.Lasten	Uren			
Handel-ambacht-industrie	1.506	-944		84	647	647
Baten Marktgeden	0	0		0	0	0
Industrie	0	0		0	0	0
Mutaties reserves functie 0/9	0	0		0	0	-600
Totaal programma	1.506	-944		84	647	-600

FINANCIËLE AFWIJINGEN

Hieronder volgt een toelichting van verschillen groter dan € 50.000. Het betreft de verschillen tussen de begroting 2016 en de begroting 2015 (inclusief alle begrotingswijzigingen).

Handel-ambacht-industrie	€ 647.000
In 2015 is incidenteel beschikbaar gesteld: Herontwikkeling Kroonplein € 600.000 (t.l.v. reserve, zie hieronder) Renovatie verlichting Kroonplein € 47.000.	
Mutaties reserve Programma 4	€ 600.000
De onttrekking uit de reserve t.b.v. de herontwikkeling centrum Lemelerveld.	

PROGRAMMA 5 ONDERWIJS EN VRIJE TIJD

Lasten

OMSCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA

Het programma omvat het lokaal onderwijsbeleid waarbinnen aandacht wordt besteed aan de zorg voor onderwijshuisvesting, leerlingenvervoer, leerplicht, schoolbegeleiding, logopedie, volwasseneneducatie en afspraken in de Lokale Educatieve Agenda (LEA).

Ook leefbaarheid en vrije tijd vallen binnen dit programma. Er wordt ingezet op goede voorzieningen in de gemeente wat de leefbaarheid bevordert. Het gaat hierbij niet alleen om fysieke voorzieningen maar ook de kracht van de samenleving is een belangrijk uitgangspunt.

Sport en sportbeleving, cultuur maar ook recreatie en toerisme zijn belangrijke pijlers op het gebied van onderwijs en vrije tijd.

PORTEFEUILLEHOUDERS EN PRODUCTEN VAN DIT PROGRAMMA

Portefeuillehouder	Product
Portefeuillehouder Von Martels	<ul style="list-style-type: none"> • Basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting • Basisonderwijs, onderwijshuisvesting • Voortgezet onderwijs, exclusief onderwijshuisvesting • Voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting • Gemeenschappelijke baten/lasten van het onderwijs • Leerplicht • Leerlingenvervoer • Volwasseneducatie • Openbaar bibliotheekwerk • Vormings- en ontwikkelingswerk • Cultuurondersteunende activiteiten • Sport • Groene sportvelden en terreinen • Kunst • Recreatie en toerisme • Kinderopvang en peuterspeelzaalwerk • Multifunctionele accommodaties

BELANGRIJKE ONTWIKKELINGEN

Ontwikkelingen onderwijs(huisvesting)

De toekomstbestendigheid van en de toenemende leegstand in scholen blijft de komende jaren de nodige aandacht vragen, waarbij wij de mogelijkheid van herschikking van scholen bekijken. Eerste prioriteit die wij hierin aanhouden, is de scholensituatie in de kern Nieuwleusen. Afzonderlijk punt van aandacht is het behoud van het voortgezet onderwijs. Verdere uitwerking zullen we plaats laten vinden op basis van besluitvorming over het integraal huisvestingsplan. Hiernaast gaan we de mogelijkheden onderzoeken van overdracht van bevoegdheden aan schoolbesturen (doordecentralisatie).

Kulturhusconcept Nieuwleusen

Stapsgewijs vindt de ontwikkeling van het project WOC Campus Nieuwleusen plaats. Invulling van het voormalig Rabokantoor en renovatie/nieuwbouw sporthal de Schakel zijn de eerste stappen in de ontwikkeling. Het jaar 2016 zal vooral in het teken staan van de beantwoording van de vraag of, en zo ja in welke mate, het onderwijs deel gaat uitmaken van de realisering van het Kulturhusconcept Nieuwleusen.

Sport

Eind 2016 eindigt de huidige Kadernota bewegen en sport. Wij gaan geen hele nieuwe nota opstellen, in 2016 vindt herijking plaats.

Kunst en Cultuur

Gemeente Dalfsen

In 2016 loopt het project cultuurarrangement af. Dit project had als doel om een impuls te geven aan het cultuurbeleid in de gemeente Dalfsen. In 2016 zal een evaluatie plaatsvinden van het cultuurarrangement wat gebruikt wordt als input voor nieuw cultuurbeleid dat start in 2017.

Provincie Overijssel

In 2017 start het nieuwe provinciale kunst en cultuurbeleid. Vanuit het provinciale hoofdlijnen akkoord lijkt er wederom aandacht te zijn voor cultuureducatie. Daarnaast is er aandacht voor cultuurparticipatie in combinatie met het sociaal domein. Hoe dit precies vorm krijgt is nog niet duidelijk, maar het zal gaan om de inzet van kunst en cultuur als middel binnen het sociaal domein en het welzijnswerk.

Landelijk

Landelijk wordt er fors ingezet op het belang van cultuureducatie en specifiek muziekonderwijs. In het voorjaar van 2015 heeft het ministerie van OCW een impulsregeling muziekonderwijs aangekondigd met een investering van € 25 miljoen. Vanuit onder andere het Oranjefonds en de Joop van den Ende Foundation wordt dit bedrag verdubbeld. Er wordt ingezet op het scholen van leerkrachten om beter muziekonderwijs te kunnen verzorgen en op een samenwerking met lokale muziekverenigingen. Wanneer de scholen in Dalfsen inspelen op deze ontwikkeling kan dit een investering van € 80.000 zijn voor muziekonderwijs.

Bibliotheek

In het huidige bibliotheekbeleid is als een van de prestaties richting bibliotheek gesteld om het ledenaantal van 2012 (8.629) minimaal te behouden tot en met 2018. Deze prestatie komt voort uit de investeringen die we als gemeente doen in het retail concept van de bibliotheek en de positieve ervaringen wat betreft ledenaantallen op dit concept in Overijssel.

Helaas blijkt de landelijke trend wat betreft het afnemen van het ledenaantal ook effect te hebben op onze bibliotheek. In 2014 was het ledenaantal 8421. Niet een grote daling in vergelijking tot de landelijke cijfers, maar wel een daling. De bibliotheek probeert door diverse acties haar ledenaantal te stabiliseren, maar de daling laat ook zien hoe belangrijk het is dat de bibliotheek zich naast haar primaire taak op gebied van het uitlenen van boeken gaat richten op haar culturele en sociale taak. Dit is dan ook waar de bibliotheek zich de komende tijd op gaat richten in samenwerking met de verschillende partners binnen de kulturhusgedachte en in samenwerking met onderwijs.

Herziening beleid voorschoolse voorzieningen en educatie

In 2016 verwachten wij dat het rijk de beleidsvoornemens in het kader van harmonisatie van de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk bekend zal maken. De verwachting is dat dit consequenties zal hebben voor 2018. Naar aanleiding van de informatie van het rijk zullen wij in 2016 het beleid voorschoolse voorzieningen en educatie herzien.

WAT WILLEN WE BEREIKEN EN WAT GAAN WE ERVOOR DOEN?

5.1 Voorkomen en terugdringen voortijdig schooluitval

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Alle leerplichtige en kwalificatieplichtige jongeren staan ingeschreven bij een onderwijsinstelling en bezoeken de school geregeld (Leerplichtwet). In het verlengde: voorkomen en terugdringen voortijdig schooluitval (Regionaal Meld en Coördinatiepunt RMC).

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
aantal verzuimmeldingen volgens wettelijke norm	Jeugdvolgsysteem	149*	140	135	130	125
aantal nieuw voortijdig schoolverlaters	Jeugdvolgsysteem	30*	29	28	27	26

* Cijfers nulmeting gebaseerd op schooljaar 2013-2014. Verantwoording vindt plaats op basis van cijfers per schooljaar.

Wat gaan we er voor doen?

- Binnen vijf werkdagen oppakken van de meldingen schoolverzuim.
- Organiseren van voorlichtingsactiviteiten.

5.2 Bevorderen bewegen en sporten

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Voor jong en oud is het belangrijk dat zij kiezen voor een gezonde leefstijl en een actieve vrijetijdsbesteding. Wij willen bewegen en sporten bevorderen en daarvoor zoeken wij de samenwerking met onze sociale partners. Uitgangspunt is handhaving van de percentages van de nulmeting.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016 t/m 2019
Voldoen aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen	Gezondheids-atlas GGD 4 t/m 11 jaar 12 t/m 15 jaar 16 t/m 23 jaar 18 t/m 64 jaar 65 en ouder	 86% (2013) 89% (2011) 49% (2011) 70% (2012) 64% (2011)	 *

* De meting vindt eens in de vier jaar plaats. Dit betekent dat in 2016 de meting zal plaatsvinden voor de leeftijdscategorie 18 t/m 64 en in 2017 voor de leeftijdscategorie 4 t/m 11 jaar etcetera. De percentages zoals genoemd in de nulmeting hanteren wij als streefwaarden voor de daarop volgende jaren.

Wat gaan we er voor doen?

- Via het project Samen Actief, met behulp van provinciale middelen, buurtsportcoaches, welzijnsinstellingen en actieve ouderen, niet-actieve ouderen stimuleren te gaan bewegen.
- Voortzetting van het Jeugd sportfonds.

5.3 Cultuurarrangement

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Met het project cultuurarrangement willen we de culturele infrastructuur in Dalfsen verduurzamen door verbinding te leggen tussen cultuur en toerisme, samenwerking bevorderen en onze culturele verenigingen versterken.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Aantal projecten waarin samenwerking centraal staat binnen kunst en cultuur activiteiten in Dalfsen.	Meting 2015	6	7	7	7	7
Aantal (nieuwe) culturele en sport verenigingen dat deelneemt aan een scholingsaanbod	Meting 2015	8	8	-*	-	-

* In 2017 staat er een - omdat de gelden vanuit het cultuurarrangement op zijn en dit project afgerond is.

Wat gaan we er voor doen?

- Acht sport en cultuurverenigingen nemen deel aan een scholingsaanbod.
- De week van de amateurkunst 2016 wordt door een werkgroep georganiseerd.
- Er worden vijf evenementen op het gebied van cultuur en toerisme ondersteund vanuit het cultuurarrangement.
- Er is een voortzetting van de bestaande samenwerking in het Vechtdal rondom het cultuurarrangement.
- Er wordt een gezamenlijke afsluiting van het cultuurarrangement in het Vechtdal georganiseerd.

5.4 Cultuureducatie

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Scholen ontwikkelen een eigen cultuurprogramma op school passend bij het onderwijsaanbod en visie van de school. Hierdoor ontstaat er een verankering van cultuureducatie binnen het onderwijsprogramma.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Aantal scholen met een cultuurbeleidplan in Dalfsen	Combinatie-functionaris en verantwoording subsidiegelden basisscholen	12	16	18	18	18

Wat gaan we er voor doen?

- De combinatiefunctionaris cultuur ondersteunt de scholen bij de integratie van cultuur binnen het onderwijs.
- Er wordt een gezamenlijke studiedag rondom cultuureducatie voor de basisscholen georganiseerd.
- De combinatiefunctionaris cultuur ondersteunt scholen die willen inspelen op de mogelijkheden die landelijk worden geboden op het gebied van muziekonderwijs.

5.5 Bibliotheek

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

We willen een toekomstbestendige bibliotheek ontwikkelen in Dalftsen waar ontmoeting, talentontwikkeling en het verkrijgen van informatie centraal staat. De bibliotheek heeft een vestiging in de vijf kernen van de gemeente en is bij voorkeur gehuisvest in een kulturhus. De bibliotheek heeft de opdracht om hiervoor projectplannen te ontwikkelen. We hebben deze plannen beoordeeld op kwaliteit en haalbaarheid en gaan monitoren of deze goed worden uitgevoerd.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Aantal vrijwilligers	Bibliotheek	41 (2012)	47	49	50	50
Aantal leden van de bibliotheek	Bibliotheek	8.629 (2012)	> 8.629	> 8.629	> 8.629	> 8.629

Wat gaan we er voor doen?

Wij monitoren de speerpunten waarop de bibliotheek gaat inzetten, te weten:

- een samenwerking met de basisscholen in Dalftsen;
- de aanpak van laaggeletterdheid en deze te verminderen;
- een leidende rol te spelen in de gezamenlijke programmering in Kulturhus de Trefkoele +.
- een bibliotheeklocatie en Anjerpunt te realiseren in Hoonhorst.

5.6 Recreatie en toerisme (vrijtijdseconomie)

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Recreatie en toerisme vormen belangrijke pijlers voor de economie van onze gemeente. Wij bevorderen recreatie en toerisme door onder andere, het continueren van de samenwerking in Vechtdalverband om zo het A-merk "Vechtdal" zichtbaar te laten zijn.

We streven daarnaast naar het aanbrenge van voorzieningen in of nabij de Vecht als gebiedsontwikkeling binnen het vervolg van het provinciale programma Ruimte voor de Vecht tot 2018 (o.a. vergroten natuurbeleving en inbreng in de discussie over de bevaarbaarheid van de Vecht). Acties/projecten zijn afhankelijk van prioritering binnen het programma Ruimte voor de Vecht.

Ook willen we Vechtdalbrede toeristische routes (meerjarenproject) verder ontwikkelen en dragen we bij aan de uitwerking van de bestuurlijke agenda Vechtdal (Vechtdalkompas: visie op voeding, zorg, verblijf, water en organisatie).

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Aantal werkzame personen in de sector	Lisa/Biro	802 (2012)	950	950	950	950
Aantal overnachtingen (dagrecreatie niet meetbaar)	Gemeente	172.000 (2012)	176.000	176.000	176.000	176.000

Wat gaan we er voor doen?

- Deelname aan en inbreng van gemeentelijke projecten binnen het provinciale programma Ruimte voor de Vecht en de bestuurlijke agenda Vechtdal.

RELEVANTE BELEIDSPLANNEN EN VERORDENINGEN

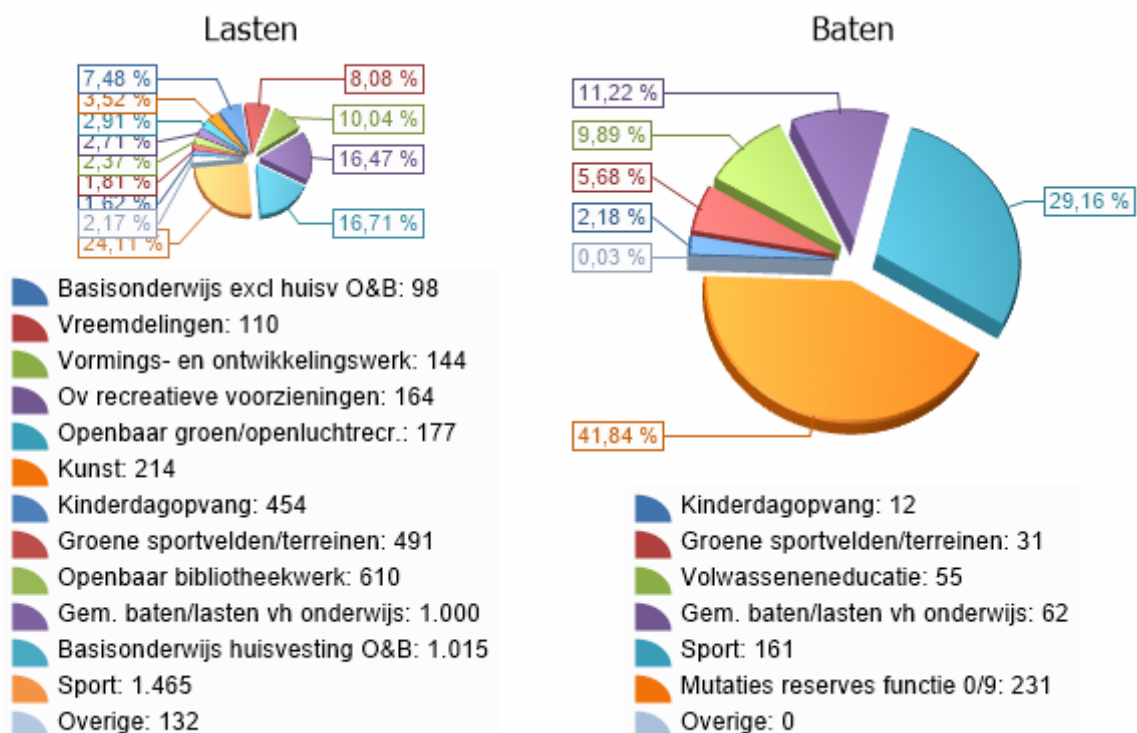
Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

- [Meerjarenbeleidsplan VSV regio IJssel-Vecht 2013-2016](#)
- [Vechtdalkompas \(2014\)](#)
- [Nota economisch beleid 2013-2020 \(2013\)](#)
- [Algemene subsidieverordening gemeente Dalfsen 2013 \(2013\)](#)
- [Kadernota bewegen en sport 2013 – 2016 \(2013\)](#)
- [Bibliotheeknotitie 2014-2018](#)
- [Nota kunst en cultuur 2011-2014 \(2011\)](#)
- [Beleidskader Wmo-Wpg 2013-2016 \(2013\)](#)
- [Notitie onderwijsbegeleiding 2012-2015 \(2012\)](#)
- [Structuurvisie buitengebied 2012-2022 met een doorkijk naar 2030 \(2012\)](#)
- [Structuurvisie kernen gemeente Dalfsen 2010 –2020 met een doorkijk naar 2025 \(2010\)](#)
- [Beleidsplan recreatie en toerisme voor periode 2011-2020 \(2011\)](#)
- [Nota Kampeerbeleid \(2011\)](#)
- [Instructie medewerker leerplicht/RMC gemeente Dalfsen 2013](#)
- [Beleidsregels leerlingenvervoer \(2015\)](#)
- [Beleidsregels gymnastiekonderwijs \(2010\)](#)
- [Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs](#)

WAT MAG HET KOSTEN?

Onderwijs en vrije tijd	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	-12.364	-6.175	-6.006	-5.956	-5.922	-5.903
Baten	307	275	320	323	325	328
Saldo van lasten en baten	-12.057	-5.900	-5.685	-5.633	-5.596	-5.575
Storting in reserves	0	-46	-69	-64	-59	-53
Onttrekking aan reserves	0	575	231	202	197	191
Resultaat	-12.057	-5.371	-5.524	-5.495	-5.458	-5.437

Uitsplitsing saldo per product	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Basisonderwijs excl huisv O&B	-35	-98	-98	-98	-98	-98
Basisonderwijs huisvesting O&B	-307	-1.049	-1.015	-996	-967	-943
Bijz basisonderw excl huisv	-71	0	0	0	0	0
Bijz basisonderw huisvesting	-767	0	0	0	0	0
Bijz voortgezet onderw excl hv	0	0	0	0	0	0
Bijz voortgezet onderw huisv	-8	0	0	0	0	0
Gem. baten/lasten vh onderwijs	-1.058	-869	-939	-942	-945	-948
VGO onderwijshuisvesting O&B	0	-7	-7	-7	-7	-7
Volwasseneneducatie	0	0	0	0	0	0
Sport	-1.221	-1.351	-1.304	-1.273	-1.280	-1.281
Groene sportvelden/terreinen	-522	-465	-460	-457	-446	-444
Musea	-196	-1	-1	-1	-1	-1
Openbaar groen/openluchtrecre.	-176	-175	-177	-175	-167	-168
Ov recreatieve voorzieningen	-6.428	-261	-164	-162	-160	-158
Kinderdagopvang	-443	-510	-442	-443	-444	-445
Vreemdelingen	0	-97	-110	-110	-110	-110
Openbaar bibliotheekwerk	-511	-653	-610	-610	-610	-610
Vormings- en ontwikkelingswerk	-154	-140	-144	-144	-145	-146
Kunst	-159	-225	-214	-215	-216	-217
Saldo van lasten en baten	-12.057	-5.900	-5.685	-5.633	-5.596	-5.575
Mutaties reserves functie 0/9	0	529	161	138	138	138
Resultaat	-12.057	-5.371	-5.524	-5.495	-5.458	-5.437

ANALYSE AFWIJINGEN 2015 T.O.V. 2016

Per product	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
Bedragen x € 1000	2015	2015	2015	2016	2016	2016	Lasten	Baten	Saldo
Basisonderwijs excl huisv O&B	-98	0	-98	-98	0	-98	0	0	0
Basisonderwijs huisvesting O&B	-1.049	0	-1.049	-1.015	0	-1.015	34	0	34
Bijz basisonderw excl huisv	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijz basisonderw huisvesting	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijz voortgezet onderw excl hv	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijz voortgezet onderw huisv	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gem. baten/lasten vh onderwijs	-930	61	-869	-1.000	62	-939	-71	1	-70
VGO onderwijshuisvesting O&B	-7	0	-7	-7	0	-7	0	0	0
Volwasseneneducatie	-55	55	0	-55	55	0	0	0	0
Sport	-1.467	116	-1.351	-1.465	161	-1.304	2	45	47
Groene sportvelden/terreinen	-496	31	-465	-491	31	-460	4	0	5
Musea	-1	0	-1	-1	0	-1	0	0	0
Openbaar groen/openluchtrecre.	-175	0	-175	-177	0	-177	-2	0	-2
Ov recreatieve voorzieningen	-261	0	-261	-164	0	-164	96	0	96
Kinderdagopvang	-522	12	-510	-454	12	-442	68	0	68
Vreemdelingen	-97	0	-97	-110	0	-110	-13	0	-13
Openbaar bibliotheekwerk	-653	0	-653	-610	0	-610	43	0	43
Vormings- en ontwikkelingswerk	-140	0	-140	-144	0	-144	-4	0	-4
Kunst	-225	0	-225	-214	0	-214	10	0	10
Saldo van lasten en baten	-6.175	275	-5.900	-6.006	320	-5.685	169	46	215
Mutaties reserves functie 0/9	-46	575	529	-69	231	161	-23	-344	-368
Resultaat	-6.221	849	-5.371	-6.075	551	-5.524	146	-298	-153

Verschillen ten opzichte van de begroting 2015 (+ = voordeel)						
Per product	Directe	Toerekeningen		Saldo voor	Reserve-	Saldo na
Bedragen x € 1000	L & B	Kap.Lasten	Uren	bestemming	mutaties	bestemming
Basisonderwijs excl huisv O&B	0	0	0	0	0	0
Basisonderwijs huisvesting O&B	15	20		-1	34	0
Bijz basisonderw excl huisv	0	0	0	0	0	0
Bijz basisonderw huisvesting	0	0	0	0	0	0
Bijz voortgezet onderw excl hv	0	0	0	0	0	0
Bijz voortgezet onderw huisv	0	0	0	0	0	0
Gem. baten/lasten vh onderwijs	-49	0	-21	-70	0	-70
Mutaties reserves functie 0/9	0	0	0	0	-368	-368
VGO onderwijshuisvesting O&B	0	0	0	0	0	0
Volwasseneneducatie	0	0	0	0	0	0
Sport	43	-1	-40	3	44	47
Groene sportvelden/terreinen	0	14	-10	4	1	5
Musea	0	0	0	0	0	0
Openbaar groen/openluchtrecr.	-1	4	-5	-2	0	-2
Ov recreatieve voorzieningen	93	3	0	96	0	96
Kinderdagopvang	72	0	-5	68	0	68
Vreemdelingen	-13	0	0	-13	0	-13
Openbaar bibliotheekwerk	44	0	-1	43	0	43
Vormings- en ontwikkelingswerk	-1	0	-3	-4	0	-4
Kunst	11	0	-6	5	5	10
Totaal programma	215	40	-91	164	-317	-153

FINANCIËLE AFWIJKINGEN

Hieronder volgt een toelichting van verschillen groter dan € 50.000. Het betreft de verschillen tussen de begroting 2016 en de begroting 2015 (inclusief alle begrotingswijzigingen).

Gem. baten/lasten vh onderwijs	€ 70.000
Hieronder valt het leerlingenvervoer. Bij de voorjaarsnota 2015 is aangegeven dat er voor 2015 een voordeel van € 100.000 zou zijn en voor 2016 en verder een voordeel van € 50.000. Dit geeft een verschil van € 50.000. Daarnaast wordt er voor € 20.000 meer aan apparaatskosten doorberekend in verband met meer inzet van personeel om leerlingen met het openbaar vervoer of op de fiets te laten gaan.	
Mutaties reserve Programma 5	€ 368.000
In 2015 zijn de volgende bedragen incidenteel beschikbaar gesteld: Resultaatbestemming jaarrekening 2014: € 162.000 Onttrekkingen (of verlaging van de onttrekking) uit de reserve: MOP onderwijs € 20.000 Beschikbaar blijven Molendijk € 21.000 Haalbaarheidsonderzoek Kulturhus € 22.000 Inhuur onderzoek WOC € 35.000 Incidenteel inzet personeel € 45.000 Kapitaallasten kunstgrasvelden € 32.000 Kadernota sport en bewegen € 7.000 De claim op de geblokkeerde reserve is in 2016 hoger in verband met de kapitaallasten van het pand Rabobank (€ 24.000).	
Overige recreatieve voorzieningen	€ 96.000
Voor 2015 is er voor onderzoek WOC Campus Nieuwleusen in totaal € 93.000 geraamd. In 2016 zijn hiervoor tot op heden geen kosten meer geraamd. Daarnaast zijn de kapitaallasten met € 3.000 verminderd ten opzichte van 2015.	
Kinderdagopvang	€ 68.000
In 2015 is er een resultaatbestemming geweest voor VVE (Voor en vroegschoolse educatie) dus een verhoging van het budget (€ 76.000). Dit is in 2016 niet het geval. Overige wijzigingen € 8.000.	

PROGRAMMA 6 INKOMENSONDERSTEUNING

Lasten

OMSCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA

Het programma omvat bijstandsverlening, minimabeleid, schuldhulpverlening en vreemdelingen/inburgering nieuwkomers. Allen gericht op inkomensondersteuning.

PORTEFEUILLEHOUDERS EN PRODUCTEN VAN DIT PROGRAMMA

Portefeuillehouder	Product
Portefeuillehouder Von Martels	<ul style="list-style-type: none">• Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen- en subsidie• Overige sociale zekerheidsregelingen vanuit het Rijk• Gemeentelijke armoede- en schuldenbeleid• Vreemdelingen
Portefeuillehouder Van Leeuwen	<ul style="list-style-type: none">• Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

BELANGRIJKE ONTWIKKELINGEN

Schuldhulpverlening

In 2012 is de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (WGS) ingevoerd. Gemeenten zijn in dit kader verplicht een plan te maken dat één keer per vier jaar moet worden geactualiseerd. Deze actualisatie zal eind 2015 plaatsvinden. In 2016 komt ook een landelijke evaluatie van de WGS.

Huisvesting vergunninghouders

Het aantal asielzoekers in Nederland is de laatste twee jaar enorm gestegen. Als mensen een verblijfsvergunning krijgen dienen ze vervolgens huisvesting te krijgen. Gemeenten moeten hiervoor zorgdragen. Geschat wordt dat in 2016 minimaal 60 vergunninghouders moeten worden gehuisvest. Naast huisvesting moeten diverse andere zaken geregeld worden, zoals de inkomensvoorziening, bijzondere bijstand voor de inrichting van de woning, plaatsing van de kinderen op scholen en taalcursussen. Ook re-integratieactiviteiten richting de arbeidsmarkt maken onderdeel uit van het integratietraject.

Huisvesting van vergunninghouders organiseren wij primair uit de woningvoorraad van de woningbouw verenigingen. Door de grote toestroom zijn wij genooddaakt ook naar andere huisvestingsmogelijkheden te kijken. Daarnaast willen we draagvlak houden binnen de gemeente voor het huisvesten van vergunninghouders.

Vluchtelingen

Bij het opmaken van deze begroting zijn er veel ontwikkelingen rond vluchtelingen uit Syrië. Wat dit voor Dalfsen gaat betekenen is nog niet duidelijk. Wij volgen de ontwikkelingen op de voet.

WAT WILLEN WE BEREIKEN EN WAT GAAN WE ERVOOR DOEN?

6.1 Schuldhulpverlening

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Ondersteuning bieden aan mensen die in een problematische schuldsituatie (dreigen te) verkeren. Het doel is om mensen met (dreigende) problematische schulden zo snel en effectief mogelijk te helpen. De hulpverlening is ondergebracht bij drie organisaties die elk een deel van de dienstverlening verzorgen, te weten: Stap 1, Humanitas en de Kredietbank Drenthe.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Aantal cliënten schuldhulpverlening	registratie diverse organisaties	60*	65	65	65	65

* De nulmeting in 2015 is op basis van de gegevens van de betrokken organisaties.

Wat gaan we er voor doen?

- Door Humanitas wordt binnen twee weken na de eerste intake een koppeling gemaakt tussen de cliënt en een vrijwilliger.
- Doelstelling is dat na begeleiding van één jaar de financiële situatie weer stabiel is.
- Doelstelling is dat bij Vechthorst geen huurders zijn met een huurschuld van meer dan twee maanden.

6.2 Huisvesting vergunninghouders

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Ondersteuning bieden aan mensen die als vergunninghouder in de gemeente Dalfsen zijn gevestigd. Het aantal personen wordt door de landelijke overheid opgelegd aan de gemeente. De verwachting is dat het aantal te huisvesten vergunninghouders in 2016 en 2017 onverminderd hoog zal zijn.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Aantal te huisvesten vergunninghouders	administratie gemeente	56	60*	60	60	60

* Dit zijn de gegevens van voor de vluchtelingenproblematiek, op dit moment is er voor de toekomst nog geen uitspraak over te doen.

Wat gaan we er voor doen?

- Met Vechthorst en De Veste zijn afspraken gemaakt over het aanbieden van woningen:
 - Vechthorst biedt in 2016 15 woningen aan voor de huisvesting van vergunninghouders.
 - De Veste biedt in 2016 drie woningen aan voor de huisvesting van vergunninghouders.
 - In 2016 worden 60 personen gehuisvest.
- In 2016 wordt aan 20 vergunninghouders een re-integratietraject aangeboden.

RELEVANTE BELEIDSPANNEN EN VERORDENINGEN

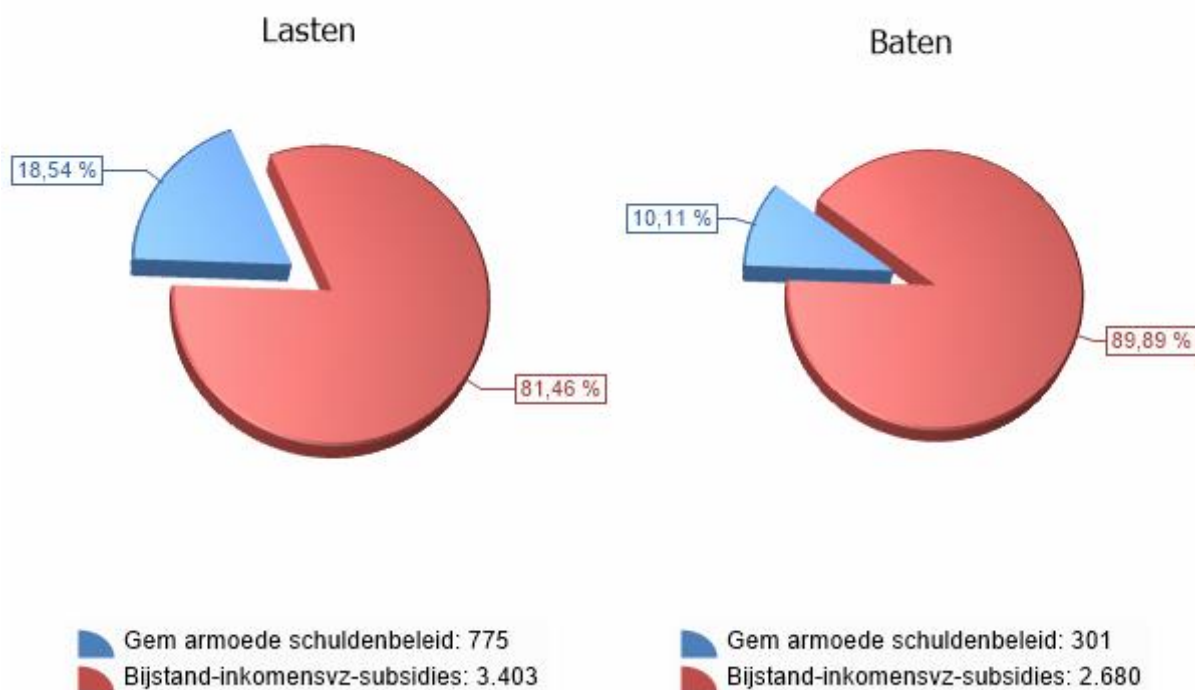
Richtinggevendende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

- [Notitie schuldhulpverlening \(2013\)](#)
- [Toeslagenverordening WWB \(2012\)](#)
- Nota armoede- en minimabeleid (2014)
- Beleidsnota Participatiewet (2014)
- Beleidsnotitie hoogwaardige handhaving 2013-2016
- Maatregelenverordening (2013)
- Verordening verrekening bestuurlijke boetes bij recidive (2013)

WAT MAG HET KOSTEN?

Inkomensondersteuning	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	-3.602	-4.083	-4.178	-4.184	-4.189	-4.195
Baten	2.492	2.972	2.982	2.977	2.977	2.977
Saldo van lasten en baten	-1.110	-1.111	-1.196	-1.207	-1.212	-1.219
Storting in reserves	-50	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	6.743	10	0	0	0	0
Resultaat	5.583	-1.101	-1.196	-1.207	-1.212	-1.219

Uitsplitsing saldo per product	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bijstand-inkomensvz-subsidies	-627	-642	-723	-728	-733	-738
Gem armoede schuldenbeleid	-483	-469	-473	-479	-480	-481
Saldo van lasten en baten	-1.110	-1.111	-1.196	-1.207	-1.212	-1.219
Mutaties reserves functie 0/9	6.693	10	0	0	0	0
Resultaat	5.583	-1.101	-1.196	-1.207	-1.212	-1.219

ANALYSE AFWIJINGEN 2015 T.O.V. 2016

Per product Bedragen x € 1000	Lasten 2015	Baten 2015	Saldo 2015	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo 2016	Vershil Lasten	Vershil Baten	Vershil Saldo
Bijstand-inkomensvz-subsidies	-3.322	2.680	-642	-3.403	2.680	-723	-81	0	-81
Gem armoede schuldenbeleid	-761	292	-469	-775	301	-473	-14	10	-4
Saldo van lasten en baten	-4.083	2.972	-1.111	-4.178	2.982	-1.196	-95	10	-85
Mutaties reserves functie 0/9	0	10	10	0	0	0	0	-10	-10
Resultaat	-4.083	2.982	-1.101	-4.178	2.982	-1.196	-95	0	-95

Verschillen ten opzichte van de begroting 2015 (+ = voordeel)						
Per product Bedragen x € 1000	Directe L & B	Toerekeningen		Saldo voor bestemming	Reserve- mutaties	Saldo na bestemming
		Kap.Lasten	Uren			
Mutaties reserves functie 0/9	0	0	0	0	-10	-10
Bijstand-inkomensvz-subsidies	0	0	-81	-81	0	-81
Gem armoede schuldenbeleid	-7	9	-6	-4	0	-4
Totaal programma	-7	9	-87	-85	-10	-95

FINANCIËLE AFWIJINGEN

Hieronder volgt een toelichting van verschillen groter dan € 50.000. Het betreft de verschillen tussen de begroting 2016 en de begroting 2015 (inclusief alle begrotingswijzigingen).

Bijstand-inkomensvz-subsidies	€ 81.000
Vanwege uitbreiding van personeel/taken meer toerekening apparaatskosten (zie de toelichting onder programma 1, belangrijke ontwikkelingen).	

PROGRAMMA 7 SOCIAAL DOMEIN

OMSCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA

Het programma omvat het sociale domein. Wat wetgeving betreft wordt met name gedoeld op de Participatiewet, de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Jeugdwet. Ook het jeugd- en jongerenwerk en het welzijnswerk zijn onderdeel van dit programma.

PORTEFEUILLEHOUDERS EN PRODUCTEN VAN DIT PROGRAMMA

Portefeuillehouder	Product
Portefeuillehouder Von Martels	<ul style="list-style-type: none"> • Maatwerkvoorzieningen Natura materieel Wmo • Maatwerkvoorzieningen Natura immaterieel Wmo • Opvang en beschermd wonen Wmo • Eigen bijdragen maatwerkvoorzieningen en opvang Wmo • Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd • Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd • PGB Wmo en Jeugd • Eigen bijdragen algemene voorzieningen Wmo en Jeugd • Individuele voorzieningen Natura Jeugd • Veiligheid, jeugdreclassering en opvang Jeugd • Ouderbijdragen individuele voorzieningen en opvang Jeugd • Openbare gezondheidszorg • Centra voor jeugd en gezin (jeugdgezondheidszorg)
Portefeuillehouder Van Leeuwen	<ul style="list-style-type: none"> • Sociale werkvoorziening • re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet • Integratie-uitkering sociaal domein • Stichting Dalfsen Werkt

BELANGRIJKE ONTWIKKELINGEN

Participatiewet

Door het opheffen van de GR Wezo per 1 januari 2016 komen meer taken bij de gemeente te liggen. Onder andere bij de Stichting Dalfsen Werkt (SDW). Deze stichting is in eerste aanleg opgericht om het formele werkgeverschap van de WSW-werknemers te organiseren. Daarnaast zal de stichting worden gebruikt voor detachering en re-integratie van andere doelgroepen (met name bijstandsgerechtigden). De stichting zal in 2016 verder moeten doorontwikkelen om professioneel het werkgeverschap uit te voeren. De uitvoeringstaken van de SDW worden door de gemeente verricht. Verder zullen wij een bijdrage leveren aan het realiseren van de garantiebannen bij reguliere werkgevers.

Een andere ontwikkeling tenslotte is de invoering van de Wet Taaleis per 1 januari 2016. Op grond van deze wet moet bij elke cliënt worden vastgesteld wat het niveau is van de beheersing van de Nederlandse taal en welke maatregelen eventueel moeten worden genomen om dit niveau te verbeteren om de kansen op de arbeidsmarkt te vergroten.

Wmo huishoudelijke hulp

Voor het voeren van een huishouden worden mensen weer zelf verantwoordelijk. Ondersteuning hierbij is een algemene voorziening. Maatwerk wordt alleen geleverd op het moment dat mensen niet meer zelf de regie kunnen voeren of als de algemene voorziening niet toereikend is. Deze wijziging past binnen het beleid dat is geformuleerd voor de drie decentralisaties.

In 2016 wordt het beleid voor de huishoudelijke hulp geëvalueerd en wordt bepaald wat het vervolg van de huishoudelijke hulp in 2017 is. Op 1 januari 2015 is de algemene voorziening voor huishoudelijke hulp ingevoerd met overgangsrecht voor 2 jaar. Ook stopt de landelijke subsidie HHT (Huishoudelijke Hulp Toelage) per 31 december 2016.

Jeugdhulp

Op het gebied van Jeugdhulp werken de 11 gemeenten in de regio IJsselland samen op het gebied van beleidsontwikkeling en door middel van de GR Bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO) Jeugdhulp IJsselland voor inkoop en betaling van de jeugdhulp. In 2016 zal een besluit genomen moeten worden over de regionale samenwerking met ingang van 2017 omdat de gemeenschappelijke regeling voor twee jaar is aangegaan.

Een van de afspraken in regionale samenwerking betreft de zogenaamde vereveningssystematiek bij eventuele overschrijding van het regionaal beschikbare budget voor jeugdhulp, of bij een overschrijding bij een of meer van de gemeenten. Dit kan leiden tot een extra beroep op gemeentelijke middelen voor regionaal ingezette jeugdhulp. Bij besluitvorming over de regionale samenwerking vanaf 2017 komt ook het principe van verevening aan de orde.

Welzijnsbeleid

In april 2015 is de startnotitie toekomstgericht welzijnsbeleid vastgesteld. Als vervolg hierop is de planning om het welzijnsbeleid in maart 2016 aan u als gemeenteraad ter vaststelling voor te leggen. Belangrijk aandachtspunt in het nieuwe welzijnsbeleid is de aandacht voor de maatschappelijke resultaten die we willen bereiken met het welzijnswerk.

WAT WILLEN WE BEREIKEN EN WAT GAAN WE ERVOOR DOEN?

7.1 Wmo begeleiding

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

In 2016 zorgen wij voor verdere ontwikkeling van het Wmo-beleid op basis van ervaring in het eerste uitvoeringsjaar. Daarbij worden de ervaringen van aanbieders, via de methodiek van de overlegtafel, nauw betrokken. De herindicaties die in 2015 niet volledig uitgevoerd konden worden en administratief zijn voortgezet, worden in 2016 afgerond zodat eind 2016 alle oude AWBZ klanten zijn geherindiceerd. Verder zijn aandachtspunten privacy, vervoer en samenwerking in woonservicegebieden.

Hoe meten we dat?

Belangrijke indicatoren voor het gebruik van voorzieningen zijn gegevens van cliëntervaringen. In de Wmo 2015 is bepaald dat de gemeente jaarlijks inzichtelijk moet maken hoe cliënten hun ondersteuning ervaren. Hiervoor worden nog landelijke regels en richtlijnen opgesteld door het ministerie. Zodra deze beschikbaar zijn zullen we de indicatoren definiëren. Op basis hiervan kan bepaald worden welke indicator in de jaarcyclus wordt opgenomen. Na het opstellen kan een nulmeting worden gedaan en prestaties worden bepaald. De verwachting is dat we dit in 2016 kunnen realiseren.

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Cliëntervaringen met betrekking tot kwaliteit van geleverde ondersteuning.	Cliëntervaringsonderzoek Wmo	in 2016				

Wat gaan we er voor doen?

- Inzet op preventie vergroten zodat minder inzet van professionele zorg nodig is.
- Evalueren van gebruik begeleiding in 2015 en ontwikkelingen verwerken in beleid.
- Het beleidskader Wmo en publieke gezondheid "Met elkaar voor elkaar" loopt tot en met 2016. In 2016 wordt daarom geëvalueerd en een nieuw beleidskader opgesteld voor de periode 2017-2021.

7.2 Participatiewet

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het doel van de Participatiewet is om meer mensen, ook mensen met een arbeidsbeperking, aan de slag te krijgen. Dit moet ertoe leiden dat ze zo zelfstandig mogelijk kunnen deelnemen aan de maatschappij en kunnen voorzien in hun eigen levensonderhoud. Activering naar regulier werk heeft hierbij de voorkeur. Als dat niet mogelijk is, door bijvoorbeeld een arbeidsbeperking, zal passende ondersteuning gegeven worden.

Doel is om eind 2016, 20 personen te detacheren via de stichting Dalfsen Werkt (SDW). Verder is het doel om eind 2016 vijf garantiebanen te creëren.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
detachering aantal personen via SDW	administratie SDW	nvt	20	30	35	35
aantal garantiebanen	administratie eenheid MO	nvt	5	10	15	20

Wat gaan we er voor doen?

- Door het afleggen van bedrijfsbezoeken breiden wij het netwerk van werkgevers uit.
- Organiseren van activiteiten om de interactie tussen werkgevers en werkzoekenden te bevorderen.
- Screenen van 80% van het klantenbestand met profiel "werk".

7.3 Vrijwilligers

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het vrijwilligersbeleid van de gemeente Dalfsen richt zich op de groei van het aantal vrijwilligers in de gemeente Dalfsen. Wij gaan inzetten op jongeren en vrijwillige inzet in samenspraak met het voortgezet onderwijs en maatschappelijke organisaties.

In de gemeente Dalfsen is in 2020 minimaal 50% van de inwoners actief als vrijwilliger.

Op dit moment zet 45% van de inwoners zich vrijwillig in en het doel is om zoveel mogelijk inwoners te betrekken bij het vrijwilligerswerk.

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
In de gemeente Dalfsen is in 2020 minimaal 50% van de inwoners actief als vrijwilliger.	Klanttevredenheid onderzoek WMO en Burgerpanel	2014 onderzoek WMO en Burgerpanel	45%	45%	48%	48%

Wat gaan we er voor doen?

- Er wordt een vrijwilligersmakelaar ingezet in de gemeente Dalfsen.
- We gaan scholing aanbieden aan verenigingen en maatschappelijke organisaties ter ondersteuning en voorbereiding op een veranderende toekomst.
- We organiseren een jaarlijkse beursvloer om het bedrijfsleven te koppelen aan maatschappelijke organisaties.

7.4 Mantelzorg

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het mantelzorgbeleid van de gemeente Dalfsen richt zich op het op maat ondersteunen van mantelzorgers. Het doel van het mantelzorgbeleid is overbelasting van mantelzorgers voorkomen. Hierbij is er speciale aandacht voor jonge en werkende mantelzorgers. We willen bereiken dat de mantelzorgcoach aanbod op maat verzorgt voor de mantelzorgers.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
In 2020 hebben we als gemeente meer dan 800 mantelzorgers in beeld.	SVB aanvraag mantelzorg compliment 2014	666	700	750	775	785
In 2020 heeft 5% van de bedrijven het keurmerk mantelzorgvriendelijke werkgever.		0	1	2	3	4
In de gemeente Dalfsen wordt 60% van de inwoners die zich inzetten als mantelzorgers ondersteund waar nodig.	Burgerpanel 2014	24% van het aantal respondenten (991)	24%	40%	50%	55%
In de gemeente Dalfsen is er bij 10% van de mantelzorgers sprake van een vermindering van belemmeringen in hun zorgtaak	-	-	1%	5%	7%	9%

Wat gaan we er voor doen?

- Er wordt een mantelzorgcoach ingezet in de gemeente Dalfsen.
- Het mantelzorg compliment wordt in de gemeente Dalfsen in samenspraak met ondernemers ingevuld en verzorgd.

7.5 Jeugdzorg

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

De Jeugdwet heeft tot gevolg dat wij naast de transitie (overdracht van jeugdzorg taken) ook een transformatieopgave hebben. Wij zorgen ervoor dat de transformatie plaatsvindt in het gehele veld van de jeugdzorg, van voorlichting, signalering tot langdurige en meer omvangrijke hulp. Wij kunnen deze verandering niet alleen realiseren, maar kunnen deze wel aanjagen en stimuleren. Daarbij zullen we ervoor zorgen dat er zichtbare stappen gezet worden in de transformatie van de jeugdzorg. Deze initiatieven moeten met name bijdragen aan versterking van preventie, lichtere vormen van ondersteuning en tijdige hulp op maat. Dit alles gericht op beperking van het gebruik van zwaardere, dure zorg.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Jaarlijks komen minimaal 3 nieuwe initiatieven tot stand die bijdragen aan de transformatie opgave jeugdzorg	subsidieboek	*	3	3	3	3

* De nulmeting zal in 2016 plaatsvinden.

Wat gaan we er voor doen?

- Wij maken afspraken met (lokale) partijen die er toe leiden dat vanaf 2016 jaarlijks minimaal 3 nieuwe initiatieven starten die bijdragen aan de transformatie van de jeugdzorg.
- Financiering van deze initiatieven vindt plaats binnen de lokaal inzetbare middelen voor jeugdhulp.

RELEVANTE BELEIDSPANNEN EN VERORDENINGEN

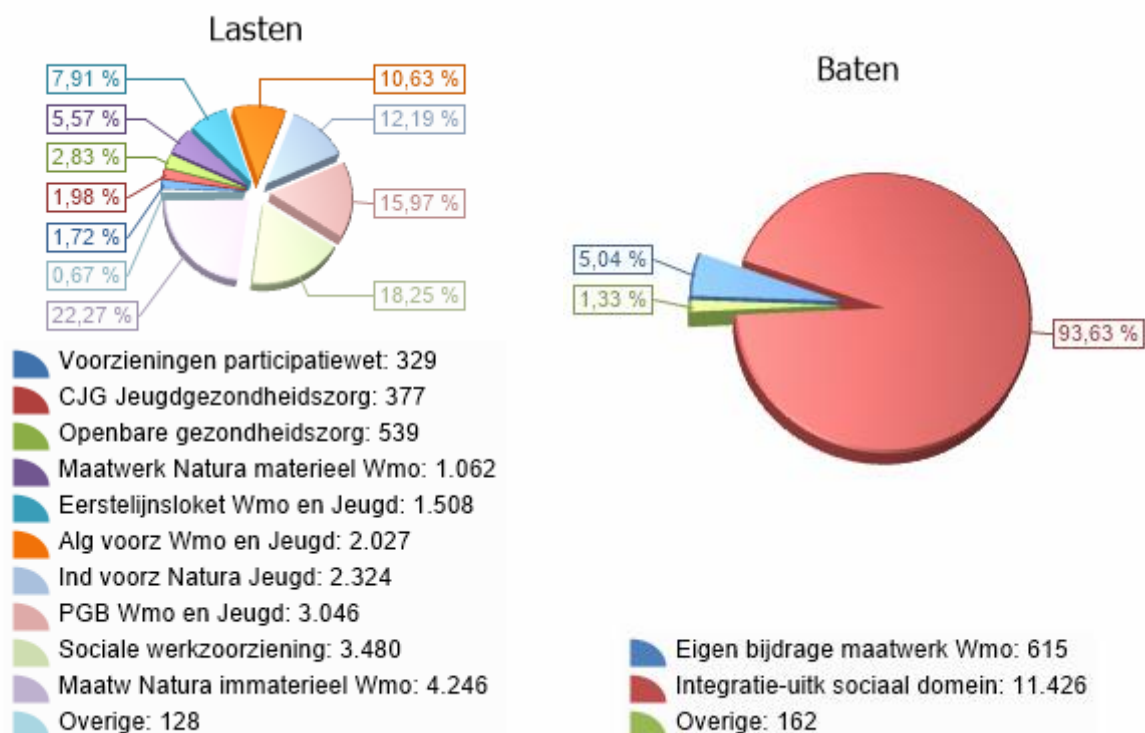
Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

- [Algemene subsidieverordening gemeente Dalfsen 2013](#)
- [Contourennota toekomst sociaal domein "Meedoen en Verbinden"](#)
- [Uitvoeringsnotitie 'Jeugd en Jongerenwerk' \(2013\)](#)
- ['Met elkaar, voor elkaar'. Beleidskader Wmo en Wpg 2013-2016 \(2013\)](#)
- [Regionaal projectplan transitie jeugdzorg 2013](#)
- [Nota jeugdbeleid \(2012-2015\)](#)
- [Notitie 'Alcoholpreventie Jeugd 2012-2015'](#)
- [Beleidsregels voorschoolse educatie \(2012\)](#)
- [Beleidsregels peuterspeelzaalwerk \(2012\)](#)
- [Notitie Ketenbeleid gemeente Dalfsen \(2008\)](#)

WAT MAG HET KOSTEN?

Sociaal domein	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	-11.064	-19.523	-19.067	-17.902	-17.480	-17.401
Baten	4.582	12.908	12.054	11.210	10.777	10.588
Saldo van lasten en baten	-6.482	-6.614	-7.014	-6.692	-6.703	-6.813
Storting in reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	-530	260	150	0	0	0
Resultaat	-7.012	-6.355	-6.864	-6.692	-6.703	-6.813

Uitsplitsing saldo per product	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Sociale werkvoorziening	-295	-3.908	-3.480	-3.352	-3.108	-3.127
Maatsch begeleiding en advies	-1.398	0	0	0	0	0
Huish verzorging (Wmo)	-1.857	0	0	0	0	0
Voorzieningen participatiewet	-220	-254	-329	-328	-330	-332
Sociaal Cultureel Werk	-535	0	0	0	0	0
Voorzieningen gehandicapten	-1.208	0	0	0	0	0
Ov soc zekerheidsreg Rijk	-30	0	0	0	0	0
Alg voorz Wmo en Jeugd	0	-1.910	-2.027	-2.010	-2.014	-2.016
Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd	0	-1.457	-1.508	-1.484	-1.493	-1.417
PGB Wmo en Jeugd	0	-3.027	-3.041	-3.008	-2.867	-2.832
Veiligheid en opvang jeugd	0	-130	-128	-123	-124	-124
Openbare gezondheidszorg	-403	-480	-539	-389	-389	-389
CJG Jeugdgezondheidszorg	-350	-376	-377	-378	-378	-378
Jeugdgezondheidszorg maatwerk	-187	0	0	0	0	0
Integratie-uitk sociaal domein	0	12.293	11.426	10.584	10.151	9.962
Maatwerk Natura materieel Wmo	0	-1.045	-1.055	-1.055	-1.056	-1.056
Maatw Natura immaterieel Wmo	0	-3.929	-4.246	-3.893	-3.891	-3.894
Eigen bijdrage maatwerk Wmo	0	603	615	614	614	614
Ind voorz Natura Jeugd	0	-2.994	-2.324	-1.868	-1.818	-1.824
Saldo van lasten en baten	-6.482	-6.614	-7.014	-6.692	-6.703	-6.813
Mutaties reserves functie 0/9	-530	260	150	0	0	0
Resultaat	-7.012	-6.355	-6.864	-6.692	-6.703	-6.813

ANALYSE AFWIJINGEN 2015 T.O.V. 2016

Per product	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
Bedragen x € 1000	2015	2015	2015	2016	2016	2016	Lasten	Baten	Saldo
Sociale werkvoorziening	-3.908	0	-3.908	-3.480	0	-3.480	428	0	428
Maatsch begeleiding en advies	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Huish verzorging (Wmo)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Voorzieningen participatiewet	-254	0	-254	-329	0	-329	-75	0	-75
Sociaal Cultureel Werk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Voorzieningen gehandicapten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Alg voorz Wmo en Jeugd	-1.910	0	-1.910	-2.027	0	-2.027	-117	0	-117
Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd	-1.457	0	-1.457	-1.508	0	-1.508	-51	0	-51
PGB Wmo en Jeugd	-3.032	5	-3.027	-3.046	5	-3.041	-14	0	-14
Veiligheid en opvang jeugd	-130	0	-130	-128	0	-128	2	0	2
Openbare gezondheidszorg	-480	0	-480	-539	0	-539	-60	0	-60
CJG Jeugdgezondheidszorg	-376	0	-376	-377	0	-377	-2	0	-2
Jeugdgezondheidszorg	0	0	0	0	0	0	0	0	0
maatwerk									
Integratie-uitk sociaal domein	0	12.293	12.293	0	11.426	11.426	0	-866	-866
Maatwerk Natura materieel	-1.052	7	-1.045	-1.062	7	-1.055	-10	0	-10
Wmo									
Maatw Natura immaterieel	-3.929	0	-3.929	-4.246	0	-4.246	-317	0	-317
Wmo									
Eigen bijdrage maatwerk Wmo	0	603	603	0	615	615	0	11	11
Ind voorz Natura Jeugd	-2.994	0	-2.994	-2.324	0	-2.324	669	0	669
Saldo van lasten en baten	-19.523	12.908	-6.614	-19.067	12.054	-7.014	456	-855	-399
Mutaties reserves functie 0/9	0	260	260	0	150	150	0	-110	-110
Resultaat	-19.523	13.168	-6.355	-19.067	12.204	-6.864	456	-964	-509

Verschillen ten opzichte van de begroting 2015 (+ = voordeel)						
Per product	Directe	Toerekeningen		Saldo voor	Reserve-	Saldo na
Bedragen x € 1000	L & B	Kap.Lasten	Uren	bestemming	mutaties	bestemming
Sociale werkvoorziening	583	0	-154	428	0	428
Maatsch begeleiding en advies	0	0	0	0	0	0
Huish verzorging (Wmo)	0	0	0	0	0	0
Voorzieningen participatiewet	15	0	-89	-75	0	-75
Sociaal Cultureel Werk	0	0	0	0	0	0
Voorzieningen gehandicapten	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves functie 0/9	0	0	0	0	-110	-110
Alg voorz Wmo en Jeugd	-96	3	-24	-117	0	-117
Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd	135	0	-185	-51	0	-51
PGB Wmo en Jeugd	-14	0	0	-14	0	-14
Veiligheid en opvang jeugd	2	0	0	2	0	2
Openbare gezondheidszorg	-60	0	0	-60	0	-60
CJG Jeugdgezondheidszorg	0	0	-2	-2	0	-2
Jeugdgezondheidszorg maatwerk	0	0	0	0	0	0
Integratie-uitk sociaal domein	-866	0	0	-866	0	-866
Maatwerk Natura materieel	-8	0	-2	-10	0	-10
Wmo						
Maatw Natura immaterieel	-240	-9	-68	-317	0	-317
Wmo						
Eigen bijdrage maatwerk Wmo	11	0	0	11	0	11
Ind voorz Natura Jeugd	669	0	0	669	0	669
Totaal programma	131	-6	-524	-399	-110	-509

FINANCIËLE AFWIJKINGEN

Hieronder volgt een toelichting van verschillen groter dan € 50.000. Het betreft de verschillen tussen de begroting 2016 en de begroting 2015 (inclusief alle begrotingswijzigingen).

Sociale werkvoorziening	€ 428.000
De vermindering van de lasten € 583.000 heeft direct een relatie met de inkomsten vanuit het rijk die verantwoord worden op het product Integratie-uitkering Sociaal Domein: "We doen het met de middelen die we er voor krijgen". De regeling WSW is beëindigd. Er vindt enkel uitstroom plaats en daarmee een verlaging van de jaarlijkse rijksuitkering. De extra apparaatskosten voor het product Sociale werkvoorziening bedragen € 154.000 (zie de toelichting onder programma 1, belangrijke ontwikkelingen).	
Voorzieningen participatiewet	€ 75.000
Ook de verlaging van € 14.000 heeft een directe relatie met de inkomsten vanuit het rijk. Dit betreft het deel van het oorspronkelijke participatiebudget. De extra apparaatskosten in 2016 voor het product Voorzieningen participatiewet bedragen € 89.000 (zie de toelichting onder programma 1, belangrijke ontwikkelingen).	
Mutaties reserve Programma 7	€ 110.000
In 2015 waren er onttrekkingen geraamd voor de invoering van het sociaal domein (€ 147.000). Deze zijn in 2016 niet geraamd. Daarnaast is er voor het extra open houden van de consultatiebureaus in 2016 een onttrekking uit de reserve van € 150.000 geraamd. Dit betreft € 37.000 meer dan in 2015.	
Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd	€ 117.000
Ook hier hebben de lasten een directe relatie met de inkomsten vanuit het rijk, zoals hierboven ook is weergegeven. Hier betreft het onder andere de huishoudelijke hulp toelage. De totale lasten worden in 2016 € 13.000 hoger geraamd. Bij de voorjaarsnota is met ingang van 2016 € 80.000 bijgeraamd voor mantelzorgondersteuning. De extra apparaatskosten die hier zijn doorberekend bedragen € 24.000.	
Eerstelijnsloket Wmo en jeugd	€ 51.000
Extra apparaatskosten € 185.000 voor het Wmo loket, Centrum Jeugd en Gezin en het Sociaal kernteam worden doorberekend. De stelposten € 135.000 die in 2015 beschikbaar waren voor de uitvoering, zijn in 2016 afgeraamd.	
Openbare gezondheidszorg	€ 60.000
In 2016 is de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling GGD IJsselland € 60.000 hoger. Dit wordt deels veroorzaakt door meerkosten in verband met het open houden van de consultatiebureaus en € 22.000 wordt verklaard door toename van wettelijke taken (conform voorjaarsnota 2015).	

Integratie-uitkering sociaal domein	€ 866.000
Dit is conform de afwijking in de meicirculaire 2015/voorjaarsnota 2015.	
Maatwerk Natura immaterieel Wmo	€ 317.000
De verhoging van € 103.000 heeft een directe relatie met de inkomsten vanuit het rijk, zoals hierboven ook is weergegeven. Daarnaast is de huishoudelijke hulp toelage in 2016 € 146.000 hoger is dan 2015. De extra apparaatskosten die hier zijn doorberekend bedragen € 68.000.	
Individuele voorzieningen in Natura Jeugd	€ 669.000
De vergoedingen op het sociaal domein zijn € 669.000 lager geraamd. De oorzaak hiervan ligt in de verwerking van de meicirculaire.	

PROGRAMMA 8 DUURZAAMHEID EN MILIEU

Lasten

OMSCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA

Het programma omvat de gemeentelijke activiteiten op het gebied van duurzaamheid, milieu, afvalverwijdering en -verwerking, water, riolering en waterzuivering en de begraafplaatsen.

PORTEFEUILLEHOUDERS EN PRODUCTEN VAN DIT PROGRAMMA

Portefeuillehouder	Product
Portefeuillehouder Agricola	<ul style="list-style-type: none"> • Afvalbeleid • Afvalverwijdering en verwerking • Milieubeleid • Milieubeheer • Duurzaamheid • Riolering • Lijkbezorging
Portefeuillehouder Van Leeuwen	<ul style="list-style-type: none"> • Baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing • Baten rioolheffing • Baten begraafplaatsrechten • Waterbeleid en waterschap

BELANGRIJKE ONTWIKKELINGEN

Zwerfafval

Extra maatregelen tegen zwerfafval worden genomen. Hiervoor is een landelijke subsidie beschikbaar (€1,19 per inwoner per jaar, tot 2022). Vanuit Stichting Dalfsen Werkt wordt een Cleanteam samengesteld. Het Cleanteam richt zich vooral op het zwerfafval bij de scholenroutes, sportparken en centrumgebieden. Ook wordt de subsidie beschikbaar gesteld voor initiatieven van inwoners, verenigingen, kerken en bedrijven.

Regionale Uitvoeringsdienst (RUD)

De Tweede Kamer heeft in september 2015 het Wetsvoorstel VTH (vergunningverlening, toezicht en handhaving) aangenomen. Dit heeft tot gevolg dat de RUD IJsselland uiterlijk per 1 januari 2018 een gemeenschappelijke regeling moet zijn. Hiervoor zijn verschillende uitwerkingen mogelijk. De raad zal hiervan op de hoogte worden gehouden en zo nodig betrokken worden bij de besluitvorming. In 2016 wordt een 'verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving' ter vaststelling aan de raad voorgelegd.

De RUD is eind 2014 een traject gestart voor het professionaliseren van de informatievoorziening (ICT). Naar verwachting zal het RUD-bestuur eind oktober/ begin november 2015 een besluit nemen over de ICT-investering. In de eerste fase wordt alleen geïnvesteerd in het basistakenpakket (milieu) voor de RUD-werkzaamheden. Er zijn RUD-partners (waaronder Dalfsen) die een breder pakket wensen, voor deze tweede fase wordt in de loop van 2016 een besluit genomen. Voor Dalfsen zijn voor het jaar 2016 geen financiële wijzigingen nodig.

WAT WILLEN WE BEREIKEN EN WAT GAAN WE ERVOOR DOEN?

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Afvalbeleid

Het doel is 90% hergebruik van grondstoffen en 30 kg restafval per inwoner per jaar in 2020.
Het doel is een hoger cijfer voor netheid in de gemeente (van 7 naar 8).

Duurzaamheidsbeleid

Het duurzaamheidsbeleid heeft tot doel: Een CO₂-neutraal Dalfsen in 2025.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Restafval kg per inw.	jaarcijfers ROVA	105 (2014)	70	60	50	40
Hergebruik % afval	jaarcijfers ROVA	76 (2014)	70	75	80	85
Zwerfafval cijfer netheid	2-jaarlijkse enquête	7,1 (2015)	-	7,5	-	8,0
Absolute CO ₂ -uitstoot (in kton)	Energie in Beeld	188,3 (2009)	173,0	167,0	161,0	153,0
CO ₂ -besparing duurzaamheidsprojecten (in kton)	CO ₂ -scanner DHV	0,0 (2009)	50,0	65,0	80,0	105,0
Ranking op Lokale Duurzaamheidsmeter	VNG International	59 (2009) 24 (2014)	20	20	15	15

Wat gaan we er voor doen?

- Het geven van voorlichting en het organiseren van acties ter ondersteuning van het project omgekeerd inzamelen.
- Vaststelling 'verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving'.

RELEVANTE BELEIDSPLANNEN EN VERORDENINGEN

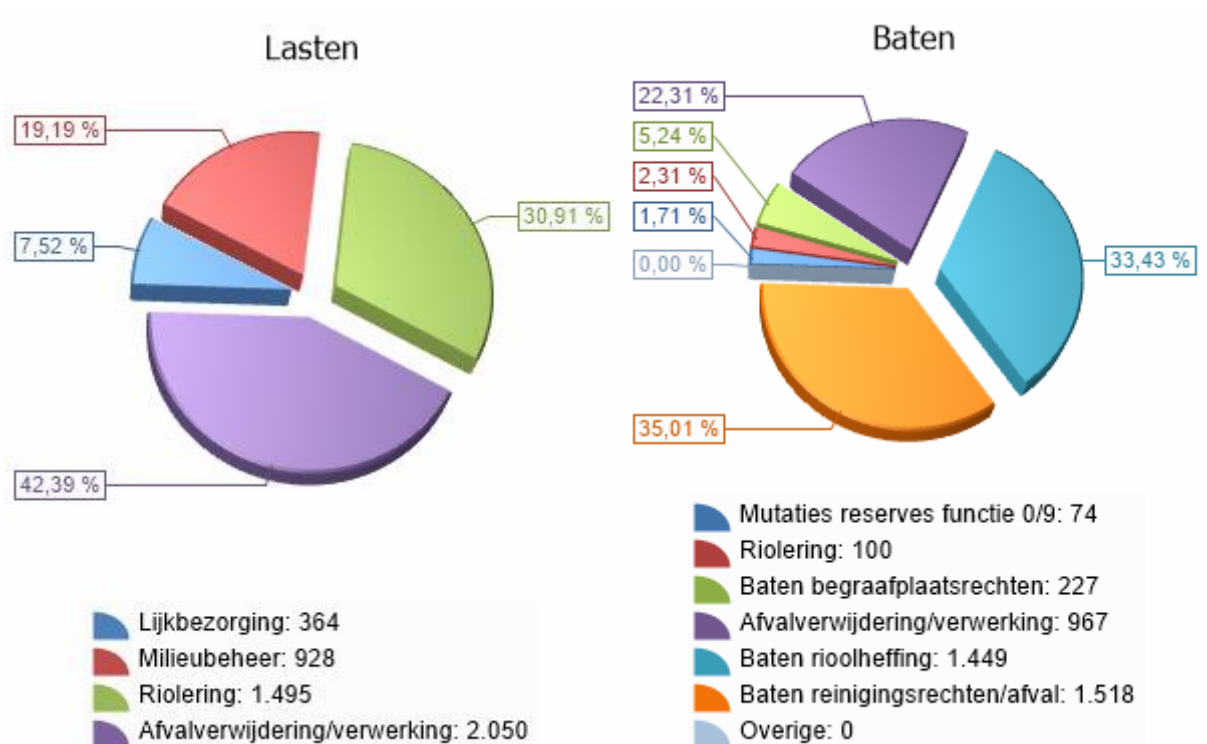
Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

- [Nota Omgekeerd inzamelen 1e en 2e fase \(2014\)](#)
- [Meerjarenprogramma Duurzaamheid 2014-2015](#)
- [Grondwaterbeleidsplan \(2013\)](#)
- [Programma uitvoering VTH-taken 2015 \(2014\)](#)
- [Verordening afvoer hemel- en grondwater \(2011\)](#)
- [Integrale handhavingsnota 2012-2016 \(2011\)](#)
- [Waterplan 2007-2016](#)
- [Verbreed gemeentelijk rioleringsplan 2012-2015 \(2011\)](#)

WAT MAG HET KOSTEN?

Duurzaamheid en milieu	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	-4.410	-5.921	-4.837	-5.062	-5.116	-5.139
Baten	3.606	4.652	4.261	4.480	4.522	4.526
Saldo van lasten en baten	-804	-1.270	-576	-582	-594	-613
Storting in reserves	-739	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	1.163	730	74	20	20	20
Resultaat	-381	-539	-502	-562	-574	-593

Uitsplitsing saldo per product	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Afvalverwijdering/verwerking	-1.686	-1.661	-1.083	-1.251	-1.251	-1.251
Riolering	-797	-1.238	-1.395	-1.410	-1.449	-1.464
Milieubeheer	-1.222	-1.588	-928	-936	-944	-952
Lijkbezorging	-357	-353	-364	-363	-369	-368
Baten begraafplaatsrechten	203	225	227	229	232	234
Baten reinigingsrechten/afval	1.708	1.940	1.518	1.685	1.685	1.685
Baten rioolheffing	1.347	1.406	1.449	1.464	1.503	1.503
Saldo van lasten en baten	-804	-1.270	-576	-582	-594	-613
Mutaties reserves functie 0/9	423	730	74	20	20	20
Resultaat	-381	-539	-502	-562	-574	-593

ANALYSE AFWIJINGEN 2015 T.O.V. 2016

Per product	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Vershil	Vershil	Vershil
Bedragen x € 1000	2015	2015	2015	2016	2016	2016	Lasten	Baten	Saldo
Afvalverwijdering/verwerking	-1.896	235	-1.661	-2.050	967	-1.083	-154	732	578
Riolering	-2.084	846	-1.238	-1.495	100	-1.395	589	-746	-157
Milieubeheer	-1.588	0	-1.588	-928	0	-928	660	0	660
Lijkbezorging	-353	0	-353	-364	0	-364	-10	0	-10
Baten begraaftplaatsrechten	0	225	225	0	227	227	0	2	2
Baten reinigingsrechten/afval	0	1.940	1.940	0	1.518	1.518	0	-422	-422
Baten riolheffing	0	1.406	1.406	0	1.449	1.449	0	43	43
Saldo van lasten en baten	-5.921	4.652	-1.270	-4.837	4.261	-576	1.084	-391	693
Mutaties reserves functie 0/9	0	730	730	0	74	74	0	-656	-656
Resultaat	-5.921	5.382	-539	-4.837	4.335	-502	1.084	-1.047	37

Verschillen ten opzichte van de begroting 2015 (+ = voordeel)						
Per product	Directe	Toerekeningen		Saldo voor	Reserve-	Saldo na
Bedragen x € 1000	L & B	Kap.Lasten	Uren	bestemming	mutaties	bestemming
Afvalverwijdering/verwerking	235	8	-9	235	343	578
Riolering	613	0	-83	530	-686	-157
Milieubeheer	46	657	-43	660	0	660
Lijkbezorging	0	1	-16	-15	5	-10
Mutaties reserves functie 0/9	0	0	0	0	-656	-656
Baten begraaftplaatsrechten	2	0	0	2	0	2
Baten reinigingsrechten/afval	-422	0	0	-422	0	-422
Baten riolheffing	43	0	0	43	0	43
Totaal programma	517	666	-151	1.032	-995	37

FINANCIËLE AFWIJKINGEN

Hieronder volgt een toelichting van verschillen groter dan € 50.000. Het betreft de verschillen tussen de begroting 2016 en de begroting 2015 (inclusief alle begrotingswijzigingen).

Afvalverwijdering/verwerking	€ 578.000
Hogere raming in 2016 dan in 2015 door:	
Hogere ontvangsten Nedvang	€ 352.000 +
Landelijke subsidie zwerfafval	€ 33.000 +
Overige rente	€ 5.000 +
Onttrekking voorziening	€ 343.000 +
Hogere lasten voor het verwerken van afval	€ 155.000 -/-
	€ 157.000
Minder lasten, met name door de uitvoering van het GRP (in 2015 een raming van € 729.000 en in 2016 een raming van € 100.000). Hogere toevoeging aan de voorziening vanwege het budgetneutraal opnemen in de begroting. Per saldo een verschil van € 157.000 met de begroting van 2015.	
Milieubeheer	€ 660.000
In 2015 is er een onttrekking uit de reserve geraamd voor een investering in milieubeleid van € 657.000. Dit is in 2016 niet het geval. Overige afwijkingen € 3.000	
Mutatie reserve Programma 8	€ 656.000
Zie onder milieubeheer.	
Baten reinigingsrechten/afval	€ 422.000
Als onderdeel van het omgekeerd inzamelen wordt een hogere bijdrage ontvangen van de Nedvang. Gelet op de stand van de voorziening is besloten om de ontvangsten van reiniging/afvalstoffenheffing naar beneden bij te stellen en het verschil ten laste van de voorziening te brengen.	

PROGRAMMA 9 RUIMTELIJKE ORDENING EN VOLKSHUISVESTING

Lasten

	Programma: Ruimtelijke ordening en VHV
	Overig deel van de begroting

OMSCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA

De gemeente moet beschikken over een actueel ruimtelijk- en omgevingsbeleid. Hiermee wordt ingespeeld op wettelijke kaders en maatschappelijke ontwikkelingen. Ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid zijn daarbij belangrijke uitgangspunten. Wij betrekken en stimuleren maatschappelijke partners bij het vormgeven en uitvoeren van ons beleid.

PORTEFEUILLEHOUDERS EN PRODUCTEN VAN DIT PROGRAMMA

Portefeuillehouder	Product
Portefeuillehouder Agricola	<ul style="list-style-type: none"> • Ruimtelijke ordening • Volkshuisvesting • Bouw- en omgevingsvergunningen • Gebiedsontwikkeling • Landschap • Monumenten en archeologie • Externe veiligheid • Stads- en dorpsvernieuwing • Handhaving
Portefeuillehouder Van Leeuwen	<ul style="list-style-type: none"> • Baten bouw- en omgevingsvergunningen • Bouwgrondexploitatie woningbouw • Grondzaken/volkstuinen
Portefeuillehouder Von Martels	<ul style="list-style-type: none"> • Gebiedsbeleid: Ruimte voor de Vecht

BELANGRIJKE ONTWIKKELINGEN

Gebiedsontwikkeling

Nadat in september 2015 bekend is geworden dat de beoordelingscommissie instemt met de Lokale ontwikkelingsstrategie (LOS), zal de Lokale Actiegroep (LAG) van het LEADER gebied Noord Overijssel de LOS verder ontwikkelen. De Actiegroep zal de Ontwikkelingsstrategie uitvoeren, LEADER zichtbaar maken, initiatieven stimuleren, projecten beoordelen en tussentijds resultaten monitoren. Voor initiatieven in de gemeente Dalfsen is er op basis van cofinanciering door diverse partijen in totaal € 492.000 beschikbaar. De gemeentelijke bijdrage daarvoor is € 119.000. Dit bedrag wordt pas betaald op het moment dat er daadwerkelijk verzoeken komen en deze ook kunnen worden toegekend. Na 2 tot 3 jaar wordt bekeken in welke gemeenten de verkregen subsidie niet wordt gebruikt. Als de subsidie niet wordt gebruikt vloeit het terug naar Europa en de provincie. Dan zal worden bekeken of er een nieuwe verdeling van de subsidie zal plaatsvinden.

Archeologische vondsten Oosterdalfsen

Tijdens het archeologisch onderzoek in het plangebied Oosterdalfsen is dit jaar een grafveld gevonden uit de Trechterbekerperiode. Het bevat zeker 120 graven en een bijzondere greppelstructuur. Dit grafveld, dat inmiddels het grootste van Nederland is uit de steentijd, omvat een areaal van 120 bij 20 meter. Ook is een boerenerf uit diezelfde periode gevonden, met drie huisplattegronden in combinatie met enkele kuilen. Het is de eerste keer in Nederland dat boerderijplattegronden uit deze periode zijn opgegraven. De vondsten, waarvoor veel belangstelling is, zijn van internationale betekenis.

In de buurt van het grote grafveld van de Hunebedbouwers is ook een klein grafveld uit de Merovingische periode (tweede helft 5e en/of begin 6e eeuw) ontdekt. Dit grafveld is ongeveer 1500 jaar oud en een primeur voor Overijssel. Er zijn 8 graven ontdekt. Deze vondsten worden dit jaar nog aan het publiek gepresenteerd.

Het zou jammer zijn als er met de unieke vondsten niets gebeurt. Daarom gaat een aantal werkgroepen zich bezig houden met het vervolg:

- Archeologie in de openbare ruimte in het plan Oosterdalfsen;
- Het vermarkten van de archeologische vondsten;
- Het uitwerken van de "schat van Dalfsen".

WAT WILLEN WE BEREIKEN EN WAT GAAN WE ERVOOR DOEN?

9.1 Ruimtelijke ontwikkelingen

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

We streven naar een evenwichtige ruimtelijk ontwikkeling op onder andere het gebied van wonen, werken, recreatie, verkeer, landgoederen, archeologie, externe veiligheid en milieu. Duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit zijn hierbij uitgangspunt. Dit moet wel in de juiste verhouding staan tot de resultaten van de grondexploitaties. Resultaten, risico's en te nemen maatregelen moeten zorgvuldig worden afgewogen. Via de MPG2016 worden deze afwegingen gemaakt.

Belangrijk hierbij is de realisatie van een aantrekkelijke woon- en leefomgeving.

In onze ruimtelijke plannen houden we daarom rekening met voldoende flexibiliteit zodat beter kan worden ingespeeld op actuele marktontwikkelingen en particuliere initiatieven.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Twee actuele Structuurvisies voor het totale grondgebied van de gemeente (1 voor de kernen en 1 voor het buitengebied)	Gemeente	2 (2013)	2	2	2	2
Percentage van het grondgebied belegd met actuele bestemmingsplannen: - buitengebied - kernen	Gemeente	100% 100%	100% 100%	100% 100%	100% 100%	100% 100%
Aantal bestemmingsplannen: Buitengebied, kernen en recreatiegebieden (basisplannen)	Gemeente	8 (2013)	8	3	3	3

Wat gaan we er voor doen?

- Maken van een (stedenbouwkundige) visie voor het centrumgebied van de kern Dalfsen en vaststelling door de gemeenteraad.
- Verdere ontwikkeling van het waterfront; realisatie van een deel van fase 2 van de openbare ruimte (zuidkant van het plangebied).
- Actualiseren van de notitie inbreidingslocaties.
- Start actualisering bestemmingsplannen voor de kernen (vaststelling in 2017).
- In procedure brengen verzamelplan voor het buitengebied.

9.2 Volkshuisvesting

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Wijken moeten voor alle inwoners aantrekkelijk zijn. Diversiteit is daarbij belangrijk. Voor alle doelgroepen moeten er voldoende, passende woningen zijn. De woningcorporatie(s) hebben hierin mede een belangrijke taak. Hierbij past het principe van flexibele en duurzame bouw. Senioren zijn binnen het volkshuisvestingsbeleid een specifieke doelgroep. Speerpunt blijft het stimuleren van de lokale woningmarkt.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Aantal nieuwe verblijfsobjecten met woonfunctie	CBS/Gemeente	103 (2014) Totaal = 11.237	75	75	75	75
Aantal nieuwe startersleningen per jaar	Gemeente	28 (2014) totaal = 146	*	*	*	*

* Rijksbudget is uitgeput en gestopt. Eind 2015 eindigt de provinciale regeling en wordt ook duidelijk of de provincie de regeling voortzet. Het is daarom op dit moment niet duidelijk hoe wij hier mee om (moeten) gaan en of er nog provinciaal budget beschikbaar komt. Daarom is nog geen getal genoemd voor 2016 ev.

Wat gaan we er voor doen?

- Vaststelling Woonvisie gemeente Dalfsen 2016-2020 (vaststelling vanuit 2015 doorgeschoven naar 2016)
- Op basis van nieuwe Woonvisie gemeente Dalfsen 2016-2020 prestatieafspraken maken met woningcorporaties.

9.3 Gebiedsontwikkeling

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Een vitaal en aantrekkelijk landelijk gebied voor inwoners en toeristen.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Tevredenheid van Dalfsenaren over wonen in het Vechtdal (uitgedrukt in een rapportcijfer)	Vechtdal beleving onderzoek, tweejaarlijks	8,2 (2013) 8,3 (2015)		8,3		8,3
Percentage van de Dalfsenaren die het aantrekkelijk vindt om in het Vechtdal te recreëren	Vechtdal beleving onderzoek, tweejaarlijks	91% (2013) 95% (2015)		95%		95%

Wat gaan we er voor doen?

- Deelname aan LEADER (POP3) door middelen beschikbaar te stellen voor cofinanciering van projecten aangedragen en uitgevoerd door de samenleving (overeenkomstig de doelen van de LOS).
- Richting de provincie inzetten op vervolg samenwerking programma Ruimte voor de Vecht tot 2018. Daarvoor projecten aandragen met het verzoek tot cofinanciering.
- Ontwikkelingen in het Vechtdal initiëren en/of faciliteren.
- Leefbaarheidsinitiatieven van burgers en organisaties ondersteunen los van LEADER.

9.4 Landschapsbeleid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

- Het behouden en verbeteren van de kwaliteit van het landschap.
- Het streekeigen karakter (de identiteit), in de verschillende landschapstypen, van het Dalfser landschap behouden en versterken.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Totale hoeveelheid (hectares) landschapselementen onder contract via regeling Groene en Blauwe Diensten	LOP Landschap Overijssel	42,2 ha (2013)	52,5 ha	52,7 ha	52,9 ha	53,1 ha

Wat gaan we er voor doen?

- (Groene en belevings-) initiatieven van burgers/organisaties ondersteunen.
- Uitvoeren regeling Groene en Blauwe Diensten (aanleg, herstel en onderhoud landschappelijke elementen).

9.5 Monumenten en archeologie

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

We streven er naar monumentale panden te behouden vanwege hun cultuurhistorische, architectuurhistorische, stedenbouwkundige waarden, gaafheid en zeldzaamheid door deze bescherming te bieden.

Ook willen we beschikken over een actueel, praktisch toepasbaar en uitvoerbaar archeologiebeleid met bijbehorende beleidskaart.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
Aantal aanvragen monumenten-subsidie per jaar	Gemeente	4 (2014)	5	5	5	5
Aantal archeologische onderzoeken per jaar	Gemeente	4 (2014)	5	5	5	5

Wat gaan we er voor doen?

- Evalueren en actualiseren van de Notitie Evaluatie Archeologiebeleid 2012 met bijbehorende archeologische beleidskaart.
- Eigenaren van deze objecten financieel te ondersteunen door het verstrekken van subsidie op grond van de Subsidieverordening instandhouding monumenten Dalfsen 2008.

RELEVANTE BELEIDSPLANNEN EN VERORDENINGEN

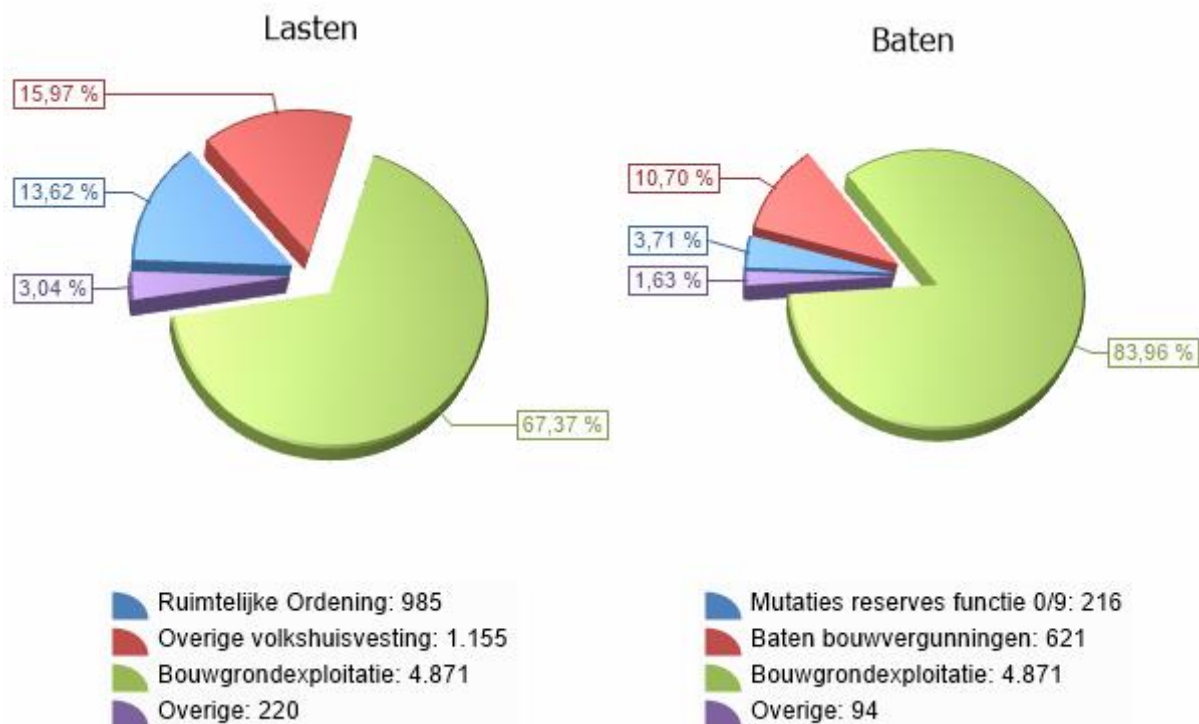
Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

- [Beleidsregels ontwikkelen met kwaliteit in het buitengebied gemeente Dalfsen](#)
- [Bij uitstek DALFSEN Missie/Visie Dalfsen 2020](#)
- [Uitwerkingsplan \(2010\)](#)
- [Welstandsnota 2014 \(2014\)](#)
- [Nota economisch beleid 2013-2020 \(2013\)](#)
- [Nota Kostenverhaal gemeente Dalfsen \(2013\)](#)
- [Nota Grondbeleid 2012-2016\(2012\)](#)
- [Structuurvisie buitengebied 2012-2022 met een doorkijk naar 2030 \(2012\)](#)
- [Verordening starterslening 2015 \(2014\)](#)
- [Beleidsplan recreatie en toerisme voor periode 2011-2020 \(2011\)](#)
- [Structuurvisie kernen gemeente Dalfsen 2010-2020 met een doorkijk naar 2025 \(2010\)](#)
- [Externe veiligheidsbeleid gemeente Dalfsen 2011-2014](#)
- [Landschapsontwikkelingsplan Dalfsen \(2010\)](#)
- [Masterplan Ruimte voor de Vecht \(2009\)](#)
- [Notitie Evaluatie Archeologiebeleid 2012 \(2012\)](#)
- [Uitgifteregeling bouwgrond \(2014\)](#)
- [Woonvisie gemeente Dalfsen 2011- 2016 \(2011\)](#)

WAT MAG HET KOSTEN?

Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	-4.316	-5.847	-7.165	-4.535	-4.733	-4.140
Baten	2.265	4.153	5.586	2.989	3.177	2.563
Saldo van lasten en baten	-2.051	-1.693	-1.579	-1.546	-1.556	-1.577
Storting in reserves	-908	-147	-66	-68	-71	-74
Onttrekking aan reserves	2.355	409	216	196	196	206
Resultaat	-604	-1.432	-1.429	-1.419	-1.432	-1.446

Uitsplitsing saldo per product	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Natuurbescherming	-61	-60	-61	-59	-58	-58
Ruimtelijke Ordening	-975	-928	-930	-937	-945	-963
Woning-exploitatie/woningbouw	3	3	7	7	7	7
Overige volkshuisvesting	-410	-1.269	-1.142	-1.151	-1.161	-1.171
Baten bouwvergunningen	632	615	621	627	633	640
Bouwgrondexploitatie	-1.240	0	0	0	0	0
Stads- en dorpsvernieuwing	0	-54	-73	-31	-31	-31
Saldo van lasten en baten	-2.051	-1.693	-1.579	-1.546	-1.556	-1.577
Mutaties reserves functie 0/9	1.447	261	150	127	124	132
Resultaat	-604	-1.432	-1.429	-1.419	-1.432	-1.446

ANALYSE AFWIJINGEN 2015 T.O.V. 2016

Per product Bedragen x € 1000	Lasten 2015	Baten 2015	Saldo 2015	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo 2016	Vershil Lasten	Vershil Baten	Vershil Saldo
Natuurbescherming	-71	11	-60	-72	11	-61	-1	0	-1
Ruimtelijke Ordening	-983	55	-928	-985	55	-930	-1	0	-1
Woning- exploitatie/woningbouw	-5	9	3	-2	9	7	3	0	3
Overige volkshuisvesting	-1.281	13	-1.269	-1.155	13	-1.142	127	0	127
Baten bouwvergunningen	0	615	615	0	621	621	0	6	6
Bouwgrondexploitatie	-3.446	3.446	0	-4.871	4.871	0	-1.426	1.426	0
Stads- en dorpsvernieuwing	-60	6	-54	-80	7	-73	-20	1	-19
Saldo van lasten en baten	-5.847	4.153	-1.693	-7.165	5.586	-1.579	-1.318	1.433	115
Mutaties reserves functie 0/9	-147	409	261	-66	216	150	82	-193	-111
Resultaat	-5.994	4.562	-1.432	-7.231	5.802	-1.429	-1.237	1.240	3

Per product Bedragen x € 1000	Verschillen ten opzichte van de begroting 2015 (+ = voordeel)				
	Directe L & B	Toerekeningen Kap.Lasten	Uren	Saldo voor bestemming	Saldo na bestemming
Natuurbescherming	0	2	-2	-1	-1
Ruimtelijke Ordening	30	0	-31	-1	-1
Woning- exploitatie/woningbouw	0	0	0	0	3
Overige volkshuisvesting	174	0	-47	127	0
Baten bouwvergunningen	6	0	0	6	0
Bouwgrondexploitatie	-810	934	-124	0	0
Mutaties reserves functie 0/9	0	0	0	0	-111
Stads- en dorpsvernieuwing	-9	-20	-1	-30	11
Totaal programma	-608	915	-206	101	-98

FINANCIËLE AFWIJKINGEN

Hieronder volgt een toelichting van verschillen groter dan € 50.000. Het betreft de verschillen tussen de begroting 2016 en de begroting 2015 (inclusief alle begrotingswijzigingen).

Overige volkshuisvesting	€ 127.000
Via resultaatbestemming bij de jaarrekening is er in 2015 € 153.000 geraamd voor handhaving. Voor 2016 is hier geen raming opgenomen. Onder Volkshuisvesting is in 2015 € 30.000 opgenomen voor het maken van de Woonvisie. Overige wijzigingen € 3.000.	
Mutatie reserve programma 9	€ 111.000
Via resultaatbestemming bij de jaarrekening is er in 2015 € 183.000 geraamd als toevoeging aan de reserve. De onttrekking aan de reserve voor het maken van de woonvisie is in 2015 geraamd (€ 30.000). In verband met de lagere stand van de reserve is de bespaarde rente op de grondexploitaties € 82.000 lager geraamd dan in 2015. In 2016 is er een onttrekking uit de reserve geraamd van € 20.000 voor het maken van het archeologisch beleidsplan	

Hoofdstuk 3 Paragrafen

3.1 PARAGRAAF BEDRIJFSVOERING

Algemeen

De bedrijfsvoering is ondersteunend en adviserend aan de bedrijfsorganisatieonderdelen, het gemeentebestuur, directie en management. De bedrijfsvoering is dusdanig doorontwikkeld dat deze in fase 2 zit van het Overheidsontwikkelmodel. Het Overheidsontwikkelmodel passen we organisatiebreed toe.

In deze paragraaf gaan wij in op organisatieontwikkeling, Lean werken, personeelsbeleid, samenwerking, inkoopbeleid, informatievoorziening & automatisering, Geo-informatie en documentbeheer en juridische kwaliteitszorg.

Organisatieontwikkeling

Ambtelijke organisatie

Op 1 januari 2015 zijn we gestart met een nieuwe organisatiestructuur. Voor het komende jaar ligt de focus op het anders werken, professionalisering van de dienstverlening en het optimaliseren van een goede basis (fundament).

Het programma Ideaal, dat vorig jaar gestart is om medewerkers in dit proces te ondersteunen, loopt door in 2016. Begin 2017 is de evaluatie van de nieuwe organisatie afgerond en eventueel een verbeterplan opgesteld.

LEAN werken

LEAN werken resulteert in het verkorten van de doorlooptijden, het verminderen van de werkdruk en het efficiënter werken. Dit alles met het doel om een betere kwaliteit van dienstverlening voor onze burgers te realiseren. Een medewerker, die LEAN werkt, past in het profiel van de ideale medewerker/manager van onze organisatie.

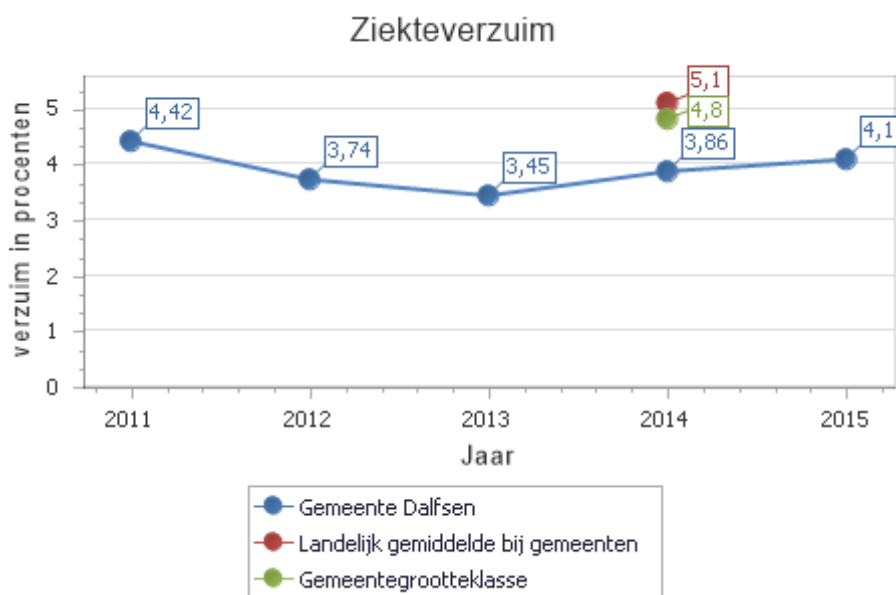

In 2015 zijn twee medewerkers gestart met de opleiding tot lean practitioner en in 2016 zijn zij volwaardige teamleden van het LEANteam. Het team bestaat daarmee uit acht lean practitioners en dit geeft meer flexibiliteit bij het inplannen van verschillende LEANtrajecten.

In 2016 zullen minimaal zes LEAN trajecten worden uitgevoerd. Ook zal er in 2016 opnieuw aandacht worden gegeven aan het borgen van het LEAN werken. In 2015 is hier al mee gestart, door middel van het organiseren van evaluatiebijeenkomsten, voor alle reeds geLEANde werkprocessen. Het is weer een stap op de weg naar het in 2014 geformuleerde doel van het directieteam voor het LEAN werken in Dalfsen, namelijk dat alle medewerkers in 2019 continu & structureel aan het verbeteren zullen zijn.

Ziekteverzuim

Hieronder volgt een overzicht van het ziekteverzuim over de afgelopen jaren (2015 is 1e halfjaar).

Directie en eenheidsmanagers monitoren het ziekteverzuim ieder half jaar en nemen waar nodig maatregelen om het verzuim laag te houden.

Medewerkersonderzoek

In het eerste kwartaal van het jaar 2016 staat opnieuw een medewerkersonderzoek gepland.

Bezoldigingsverordening

Per 1 januari 2016 gelden in de CAR-UWO gelijke en uniforme afspraken op het gebied van beloning. Dit is vastgelegd in een nieuw beloningshoofdstuk. Het overkoepelende doel hiervan is om te zorgen voor vereenvoudiging, uniformering en modernisering van de arbeidsvoorwaarden binnen gemeenten.

Individueel Keuze Budget (IKB)

In het cao-akkoord is afgesproken om de vakantietoelage, de levenslooptoelage, de eindejaarsuitkering en 14,4 bovenwettelijke vakantie-uren in te zetten als bronnen voor het IKB. Op het moment dat het IKB in werking treedt, vervallen de arbeidsvoorwaarden die de bronnen van het IKB vormen als zelfstandige arbeidsvoorwaarde.

De werknemer krijgt de volgende keuzemogelijkheden:

- a. verlof;
- b. uitbetaling;
- c. (onbelaste) opleiding/training;

De invoering van het IKB vormt een verdere stap in de modernisering van de arbeidsvoorwaarden van de gemeentelijke sector.

Banenafpraak

In het sociaal akkoord van 11 april 2013 is afgesproken dat er extra banen gecreëerd worden voor mensen met een arbeidsbeperking. Vanuit het sociaal domein met onze netwerker en als werkgever gaan wij proberen mensen met een arbeidsbeperking te plaatsen (dus extern en intern). De banenafpraak is een landelijke afspraak, waarbij wij als gemeente een inspanningsverplichting hebben om hieraan te voldoen. Elke gemeente creëert in 2016 minimaal twee extra banen voor iemand in de doelgroep. Daarnaast moeten er zeven extra banen gecreëerd worden in de arbeidsmarktregio. In de banenafpraak draait het om eigen verantwoordelijkheid, de VNG geeft geen 'opdracht of 'taak' aan afzonderlijke gemeenten.

Integriteitsbeleid

Voor het jaar 2016 staat het integriteitsbeleid op het programma, het gaat om een vernieuwde gedragscode integriteit voor raadsleden, wethouders, burgemeester en ambtenaren.

Samenwerking

Op dit moment ligt de focus op belastingsamenwerking (Gemeente- en waterschapsbelastingen Lococensus Tricijn, hierna: GBLT) en op deelneming aan het Shared Service Center (SSC) van de gemeenten Zwolle en Kampen en de provincie Overijssel op het gebied van ICT, personeels/salarisadministratie en inkoop.

De samenwerking zal met het afronden van deze projecten niet eindigen. In de komende jaren zullen wij ook op andere terreinen de mogelijkheden onderzoeken. De 'zoekrichting' daarbij blijft het rapport *Sterker Dichtbij* en zal worden toegespitst (hoewel niet uitsluitend) op het genoemde Shared Service Center of afzonderlijke partners daarbinnen. Een voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld een kleinere verkenning die we op dit moment met de gemeente Kampen uitvoeren op het gebied van GEO vastgoed. Dit heeft tot nu toe vooral een pragmatische insteek: waar kunnen we elkaar versterken? We houden hierbij voor ogen samenwerking niet te veel met elkaar te verweven, zodat we eventuele uitbesteding van deze taak aan het Shared Service Center (mocht deze in de toekomst besluiten deze taak ook uit te voeren) niet uitsluiten.

GBLT

Op het gebied van de samenwerking met GBLT zijn we in een vergevorderd stadium. Definitieve besluitvorming door de raad over toetreding tot de gemeenschappelijke regeling zal in het vierde kwartaal plaatsvinden. De toetreding tot de gemeenschappelijke regeling zal plaatsvinden per 1 januari 2016. Door de toetreding zijn we een bijdrage verschuldigd aan het GBLT. Daartegenover staat dat door de samenwerking verschillende budgetten vrijvallen. Per saldo levert de samenwerking de volgende besparing op:

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bijdrage aan GBLT	382.000	382.000	382.000	382.000	382.000	382.000
Totaal vrijval budgetten	397.000	416.00	437.000	470.000	473.000	476.000
Besparing	€ 15.000	€ 34.000	€ 55.000	€ 88.000	€ 91.000	€ 94.000

De werkelijke besparing is lager dan hetgeen in februari 2015 aan uw raad is geschetst. De oorzaak hiervan is een hogere bijdrage aan het GBLT doordat ook de 1e lijns klant-dienstverlening zal worden uitgevoerd door het GBLT. Tevens is in de aanbidding die door het GBLT destijds is gedaan, uitgegaan van het kostenniveau van 2014. De kostenontwikkeling voor het begrotingsjaar 2016 is nu in de bijdrage verwerkt. Tenslotte waren de proceskosten no-cure no-pay nog niet opgenomen in de aanbidding van het GBLT. Dit is nu ook verwerkt in de bijdrage.

Voorts valt de vrijval van budgetten lager uit dan in februari voorzien. De reden hiervoor is dat een aantal automatiseringscontracten niet direct per 1 januari 2016 beëindigd kunnen worden, waardoor deze kosten langer doorlopen. Tevens is er sprake van beperkte frictie ten aanzien van de loonkosten.

Zoals door uw raad is vastgesteld, zal de besparing die de samenwerking oplevert worden ingezet voor kwaliteitsverbetering in de organisatie. De besparing is reeds in de begroting verwerkt.

SSC

Wat betreft het SSC hebben we vanwege de complexiteit en de grote belangen ervoor gekozen samen met de gemeente Dronten een onderzoek in verschillende fases (drie in totaal) uit te voeren. De eerste fase hebben we in februari 2015 afgerond. Fase 2 proberen we in december 2015 af te ronden. Uitkomst van deze fase is dat er een principebesluit kan worden genomen over toetreding (uiteeraard na consultatie van de ondernemingsraad en het georganiseerd overleg). De laatste fase neemt zes maanden in beslag en staat in het teken van implementatie en daarmee definitieve aansluiting.

Inkoopbeleid

De inkooporganisatie maakt onderdeel uit van de mogelijke aansluiting bij het SSC. Op dit moment wordt de businesscase verder uitgewerkt.

Wij hebben geen eigen inkooporganisatie. Gelet op de toenemende complexiteit en de eisen vanuit de accountants- en interne controle zullen we óf moeten aansluiten bij het SSC óf een eigen inkooporganisatie moeten oprichten. Ook al sluiten we aan bij het SSC dan nog zullen we een beperkte eigen inkooporganisatie moeten inrichten. Bij het SCC maakt inkoop onderdeel uit van de totaalaansluiting bij het SCC. Eind 2015 wordt meer bekend over eventuele kosten die dat met zich meebrengt.

Daarnaast is de verwachting dat de aanbestedingswet volgend jaar zal wijzigen wat betekent dat ons inkoop- en aanbestedingsbeleid moet worden aangepast aan de nieuwe wetgeving.

Informatievoorziening& automatisering

Belangrijke zorgtaken zijn naar gemeenten overgeheveld. Daarbij is informatieveiligheid een zeer belangrijk aandachtspunt. Evenals de landelijke overheid hechten wij aan het belang van informatieveiligheid bij onze gemeente. Burgers moeten er te allen tijde op kunnen vertrouwen dat er zorgvuldig wordt omgegaan met persoonsgegevens. Bij het gebruik van ICT hulpmiddelen worden passende maatregelen getroffen in het kader van de privacy. In 2016 zal verder gewerkt worden aan de bewustwording en het borgen van privacy aspecten, met name in het sociale domein.

Onze gemeente zich heeft gecommitteerd aan de afspraak informatieveiligheidsbeleid vast te stellen aan de hand van een zogeheten basisnormenkader voor informatieveiligheid: de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG). Wij zijn en blijven dus actief bezig met de beveiliging van onze gegevens en systemen.

De gemeente beschikt voor het uitvoeren van al haar taken over veel gegevens en informatie. Voor een goede dienstverlening is een compleet klantbeeld zeer gewenst. Zo'n integraal klantbeeld is bijvoorbeeld van belang voor de zorgverlening in het kader van de jeugdzorg. Om dit mogelijk te maken wordt in 2016 verder gewerkt aan de integratie en aan het koppelen van verschillende softwarepakketten. Ook vanuit de landelijke overheid wordt verwacht dat de gemeente haar gegevens centraal ontsluit via zogenaamde Landelijke Voorzieningen. De focus in 2016 zal dus met name zijn gericht op het optimaliseren van het gegevensbeheer en het realiseren van éénmalige opslag van gegevens om het meervoudig te ontsluiten en gebruiken. Dit zowel bij de gemeente intern als ook met andere overheidsinstanties.

De werkplekomgeving zal in 2016 verder worden vernieuwd. De bestaande computers zullen worden vervangen door zogenaamde "thin clients" waarbij we ook het zogenaamde "single sign-on" gaan invoeren. Hierdoor wordt het inloggen in applicaties veiliger en wordt er beter voldaan aan de steeds strengere eisen op het gebied van informatieveiligheid. De gemeentelijke automatiseringsomgeving wordt ook verder geoptimaliseerd voor tijd- en plaats onafhankelijk werken.

Geo-informatie en documentbeheer

De Wet Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) is per 1 januari 2016 van kracht. Voor 2016 zal het accent gericht zijn op het beheer en het gebruik van deze topografische kaart. Het verplicht gebruik, zoals gebruikelijk bij alle basisregistraties, is vanaf 2017 voorgeschreven. De rijksbijdrage in de productiekosten zal op termijn via het Gemeentefonds worden verdeeld. Tot dan loopt de verdeling nog via het LSV-GBKN (Landelijk Samenwerkingsverband GBKN).

Per 1 januari 2016 stopt het Kadaster met de levering van Massale Output van AKR en zal gebruik gemaakt moeten worden van BRK Levering uit de Basisregistratie Kadaster. Onderzocht wordt welke softwarematige en procesmatige aanpassingen noodzakelijk zijn.

In het voorjaar 2016 zullen weer nieuwe luchtfoto's worden vervaardigd.

Bezwaarschriften

Voor het komende jaar wordt een toename van het aantal bezwaarschriften verwacht. Dit in verband met de decentralisaties en de daarmee samenhangende toename van het aantal besluiten. Ook is een trend waarneembaar dat het aantal bezwaarschriften bij Wob-besluiten (Wet openbaarheid van Bestuur) toeneemt. Tevens zullen in 2016 aanschrijvingen worden verricht in het kader van permanente bewoning van recreatiewoningen, wat naar verwachting ook een toename in het aantal bezwaarschriften met zich mee zal brengen.

Mediation

Omdat in voorgaande jaren (pre)mediation in veel gevallen tot goede resultaten leidde, zal ook in het komende jaar bij bezwaarschriften (pre)mediation worden ingezet voor de zaken die zich daarvoor lenen. Gebleken is dat het voeren van mediationgesprekken een waardevolle toevoeging vormt bij de behandeling van bezwaarschriften, waardoor veel bezwaarschriften niet hoeven te worden behandeld door de bezwaarschriftencommissie.

Wob-verzoeken

Hoewel de afgelopen jaren het aantal Wob-verzoeken behoorlijk is toegenomen, lijkt er nu een stabilisering in het aantal Wob-verzoeken te hebben plaatsgevonden. De verwachting voor 2016 is dat er circa 80 Wob-verzoeken zullen worden ingediend. Wel blijkt dat de complexiteit van de Wob-verzoeken en hiermee ook de complexiteit van de afhandeling van de Wob-verzoeken toeneemt. Ook is de verwachting dat de trend zich doorzet en dat er meer procedures worden gevolgd in het kader van de Wob. Dit vergt steeds meer capaciteit van de organisatie. Het ligt niet in de lijn der verwachting dat een eventuele wijziging van de Wob, waarbij mogelijk een loskoppeling met de wet dwangsom wordt opgenomen, verlichting tot gevolg heeft in de werkzaamheden in dit kader. Mogelijk mede vanwege het feit dat de meeste gemeenten inmiddels tijdig op Wob-verzoeken beslissen, lijken de (professionele) Wob-verzoekers hun accent namelijk meer te hebben verlegd naar pogingen om via procedures proceskosten te innen.

3.2 PARAGRAAF FINANCIERING

Algemeen

De paragraaf financiering is een verplicht onderdeel van de begroting. De verplichting hangt samen met de invoering van de wet Fido (Wet financiering decentrale overheden). Deze paragraaf bevat, conform artikel 13 van het BBV, in ieder geval de beleidsvoornemens voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille. De paragraaf financiering vormt, samen met de financiële verordening (artikel 212 van de Gemeentewet) en de uitvoeringsregels treasury, een belangrijk instrument voor het sturen, beheersen, verantwoorden van en toezicht houden op de financieringsfunctie.

In deze documenten worden onder meer doelstellingen, uitzettingen en garanties, financiering, kasbeheer en organisatie van de treasuryfunctie rond het liquiditeitenbeheer van de gemeente op korte en lange termijn vastgelegd. Zij geven de kaders weer waarbinnen de treasuryactiviteiten dienen te worden uitgevoerd. We zetten onze treasuryfunctie in 2016 op dezelfde risicomijdende wijze voort als in 2015.

De gemeente verkeert permanent in de situatie van financieringsbehoefte. Dit houdt verband met het stelsel van baten en lasten, waarbij investeringen worden geactiveerd en de lasten in de vorm van rente en afschrijving ten laste van de exploitatie worden gebracht. Deze handelswijze leidt ertoe dat de investeringsuitgaven gedurende de periode van afschrijving gefinancierd moeten worden. Daarnaast ontstaat een financieringsbehoefte door het in de tijd achterlopen van de inkomsten bij de uitgaven. Voor de financieringsbehoefte worden leningen afgesloten. Door het aantrekken van geld van derden ontstaat een schuldpositie. De gemeente moet de leningen aflossen en betaalt gedurende de looptijd van de lening rente. Gemeenten zijn bij deze financieringswijze gehouden aan twee normen uit de wet Fido: de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Procedures en bevoegdheden zijn uitgewerkt in de uitvoeringsregels treasury.

Kasgeldlimiet

Gegeven de permanente financieringsbehoefte, kunnen fluctuaties in rentelasten voor de gemeente risico's met zich meebrengen. Om deze risico's zoveel mogelijk te beperken is de kasgeldlimiet ingesteld. De kasgeldlimiet stelt grenzen aan de mate waarin de financieringsbehoefte wordt gedekt met kortlopende leningen (< 1 jaar). De kasgeldlimiet is uitgedrukt in een percentage van de omvang van de begroting. Voor 2016 bedraagt dit, bij ministeriële regeling vastgestelde, percentage 8,5. De omvang van de begroting op 1 januari 2016 bedraagt € 56.216.000. De kasgeldlimiet bedraagt dan € 4.778.000.

Renterisiconorm

Om het risico van renteaanpassing en herfinanciering bij langlopende leningen (> 1 jaar) te beperken is de renterisiconorm ingesteld. Deze norm is bij ministeriële regeling bepaald en houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Uit het volgende overzicht blijkt dat we ruim binnen de renterisiconorm blijven. Voor 2016 zitten we op slechts 2,6%.

	Variabelen renterisico(norm)	2016	2017	2018	2019
1	Renteherziening	0	0	0	0
2	Aflossingen	1.462	1.462	795	795
3	Renterisico (1+2)	1.462	1.462	795	795
4	Renterisiconorm	11.243	10.462	10.419	10.192
5a=(4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	9.781	9.000	9.624	9.397
5b=(4<3)	Overschrijding renterisiconorm				
	Berekening renterisiconorm				
	Begrotingstotaal	56.216	52.309	52.095	50.958
	Bij ministeriële regeling vastgesteld %	20%	20%	20%	20%
4	Renterisiconorm	11.243	10.462	10.419	10.192
	(bedragen x € 1.000)				

Langlopende geldleningen

De gemeente heeft in 2014 een vaste geldlening van € 7,5 miljoen aangetrokken. De laatste aflossing van de aangetrokken geldlening van € 10 miljoen is in 2017.

Op 1 januari 2016 bedraagt de restantschuld van de langlopende geldleningen € 8,4 miljoen.

NAAM GELDGEVER	LAATSTE AFL.	RENTE %	LENING	AFLOSSING T/M 2015	SCHULDRES- TANT OP 01-01-16	RENTE 2016	AFLOSSING 2016	AFLOSSING T/M 2016	SCHULDRES- TANT OP 31-12-16
B.N.G.	2024	1,84	7.500.000	750.000	6.750.000	124.065	750.000	1.500.000	6.000.000
B.N.G.	2023	5,29	1.134.451	771.426	363.024	19.204	45.378	816.604	317.646
B.N.G.	2017	5,13	10.000.000	8.666.667	1.333.333	68.400	666.667	9.333.333	666.667
TOTAAL			18.634.451	10.188.093	8.446.358	211.669	1.462.045	11.650.138	6.984.313

Rentebeleid in de gemeente Dalfsen

Rente speelt een belangrijke rol in de begroting; er zijn kosten (vergoeding voor het lenen van geld) maar ook opbrengsten (bespaarde rente) mee gemoeid. Mede gelet op de omvang van deze bedragen, is het gewenst dit onderdeel van de begroting voor uw raad inzichtelijk te maken. Daarbij gaat het zowel om factoren die invloed op de rente hebben, als het in beeld brengen van de keuzemogelijkheden die hier aanwezig zijn. Dit alles vatten wij gemakshalve samen onder de term 'rentebeleid'.

Onderscheid kan worden gemaakt tussen de zogenaamde korte rente en lange rente. We spreken van korte rente voor termijnen tot maximaal 1 jaar en van lange rente voor termijnen van 1 jaar of langer.

Zoals bekend kan de hoogte van de rente fluctueren als gevolg van diverse omstandigheden. Als gemeente kunnen wij op de ontwikkelingen die van buiten komen, weinig tot geen invloed uitoefenen. Wel kunnen wij de interne rekenrente bepalen en ook keuzes maken in de manier waarop wij geld aantrekken of uitzetten. Daarbij zijn wij gebonden aan wettelijke bepalingen, waaronder de Wet Fido en de Wet HOF. Onze eigen uitvoeringsvoorschriften zijn opgenomen in de uitvoeringsregels treasury.

De gemeente Dalfsen voert een verantwoord, robuust en gedegen rentebeleid. Het kan tegen een stootje en het zit aan de veilige en niet aan de risicokant. Ook houdt het rekening met mogelijke ontwikkelingen, zoals een grotere financieringsbehoefte als gevolg van toenemende investeringen en een stijging van de langetermijnrente.

Externe rente

Voor een eventueel (langdurig) financieringsstekort dient de gemeente geld te lenen. De gemeente sluit daarvoor dan een langlopende geldlening af. Voordat we daartoe over gaan benutten we eerst de wettelijk toegestane ruimte binnen de kasgeldlimiet, dit vanwege de lage rente die daarvoor geldt. Voor langlopende geldleningen hanteren wij de marktrente. Daarboven houden we voor beide soorten geldleningen een marge aan waardoor we rentestijgingen tot circa 1% kunnen opvangen.

Interne rente

Bespaarde rente

Als we spreken over bespaarde rente, dan zijn daar lasten en baten mee gemoeid. Allereerst gaan wij in op de lasten en vervolgens op de baten.

Lasten

Conform het BBV en onze nota reserves en voorzieningen rekenen we over de inzet van onze reserves rente. Dit wordt ook wel de bespaarde rente genoemd. In het verleden is deze rente voor enkele reserves bepaald op een vast percentage, maar het gaat dan om uitzonderingen. Voor de meeste reserves geldt een percentage dat jaarlijks wordt bepaald; voor 2016 is dat uitgekomen op 4%. Dit percentage is gebaseerd op de rente die wij ook voor nieuwe langlopende leningen hanteren.

Baten

Vrijwel alle renteopbrengsten gaan naar de reserves. Op grond van onze nota reserves en voorzieningen bestaat die toevoeging uit twee delen: het ene deel is een inflatiepercentage (in de begroting 2016 is dit nihil) en het andere deel wordt gezien als een daadwerkelijke toevoeging. Het deel dat vrij besteedbaar is komt in de 'algemene reserve vrij besteedbaar' terecht. De raad kan daar dan weer incidentele uitgaven mee dekken. Daarnaast hebben we binnen de algemene reserve een vaste buffer van € 5,5 miljoen waarover we 4% te weten € 220.000 structureel toevoegen aan de exploitatie. Aangezien het hier gaat om een geblokkeerde reserve lopen we geen risico.

Renteomslag

De renteomslag is de rente die wij toerekenen aan de investeringen en aan de grondexploitaties. Dit percentage wordt jaarlijks bepaald. In een aantal gevallen is in het verleden afgesproken voor bepaalde investeringen een vast percentage te hanteren. Voor de resterende investeringen vloeit het percentage voort uit de rentekosten van de gemeente. In Dalfsen kiezen wij er voor de renteomslag gelijk te houden aan de rente voor nieuwe langlopende leningen en de bespaarde rente. Voor 2016 komt de omslagrente uit op 4%. Op die manier werken wij door de hele begroting heen met één uniform tarief voor de rente met een langlopend karakter.

Actuele ontwikkelingen

Op 10 juli is door de commissie BBV een voorgenomen wijziging gepubliceerd tot herziening van de BBV-verslaggevingsregels rondom grondexploitaties. Hier wordt nader op ingegaan in de paragraaf grondbeleid en in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

3.3 PARAGRAAF GRONDBELEID

Algemeen

In deze paragraaf wordt ingegaan op de wijze waarop de gemeente invulling geeft aan haar grondbeleid. In 2012 is de Nota Grondbeleid vastgesteld en in 2015 is een geactualiseerde nota grondbeleid aangeboden aan de raad. In deze nota is het beleid uitgewerkt. In de nota grondbeleid is opgenomen dat de gemeente vooral een actief grondbeleid voert. Dit is ingegeven vanuit het idee dat de gemeente zelf actief wil blijven sturen op de ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeente. Op deze wijze wordt grip gehouden op planvorming, realisatie en uitgifte van gronden. Het aankoopbeleid is gericht op het zelf verwerven van grond voor de realisatie van bedrijventerreinen en woningbouwlocaties. Dit betekent ook dat de grondexploitaties in eigen beheer worden uitgevoerd.

Als daar aanleiding voor is, wordt op basis van de Wet voorkeursrecht gemeenten het voorkeursrecht gevestigd. Dit betekent dat de eigenaren bij voorgenomen verkoop eerst de grond aan de gemeente moeten aanbieden. Uit oogpunt van de huidige marktomstandigheden worden op dit moment geen nieuwe voorkeursrechten gevestigd.

Als uitwerking van de nota grondbeleid is in 2013 de Nota Kostenverhaal gemeente Dalfsen deel 1 vastgesteld. In deze nota is het beleid voor de kostentoerekening van bovenwijkse voorzieningen aan de verschillende grondexploitaties vastgelegd.

De financiële vertaling van de grondexploitaties zijn in mei 2015 aan de raad aangeboden in de Meerjaren Prognose Gebiedsontwikkeling (MPG) 2015. Hierin zijn de financiële doorrekeningen opgenomen van alle lopende grondexploitaties en is inzicht gegeven in het verwachte resultaat en het weerstandsvermogen. In de MPG 2015 is een nadere invulling gegeven aan de risico's die binnen de exploitaties worden gelopen. Het doel voor het komend begrotingsjaar is om in de MPG het onderdeel risico management verder te ontwikkelen. De geïdentificeerde risico's worden gekoppeld aan het beschikbare weerstandsvermogen.

Uit bovenstaande blijkt dat de grondexploitaties binnen de gemeente in ontwikkeling blijven. In de komende jaren zal deze ontwikkeling doorgaan waarbij ook ingespeeld moet worden op de ontwikkelingen in de markt. De voorzichtige voortekenen van economisch herstel zijn zichtbaar, in de woningmarkt en bij de bedrijventerreinen. Dit zal niet direct betekenen dat de kavelverkoop zal toenemen, maar wel dat we tijdig moeten inspelen op de wensen van de burgers. Flexibiliteit is hierbij van belang.

Belangrijke beleidsdocumenten:

- [Nota Grondbeleid 2012-2016 \(2012\)](#)
- [Nota Kostenverhaal gemeente Dalfsen \(2013\)](#)
- [Structuurvisies kernen \(2010\)](#)
- [Structuurvisie Buitengebied \(2012\)](#)

Plaats van de grondexploitaties binnen de gemeentelijke organisatie/bedrijfsvoering

De taakgebieden grondbeleid en grondexploitatie vallen onder de eenheid ruimtelijke ontwikkeling. De eenheidsmanager is verantwoordelijk voor deze taakgebieden en is ook budgethouder. De eenheid ruimtelijke ontwikkeling werkt hierbij veel samen met de eenheid openbare ruimte.

Planning en control cyclus en grondexploitaties/informatievoorziening gemeenteraad

In de planning en control cyclus informeren wij de gemeenteraad drie keer over de exploitatie van grond in de gemeente Dalfsen. Dat is op de volgende momenten:

- in november via de paragraaf grondbeleid in de programma begroting
- in april via het MPG
- in mei via de paragraaf grondbeleid in de jaarrekening

Bij belangrijke ontwikkelingen zal de raad ook tussentijds worden geïnformeerd.

Ontwikkelingen

Marktomstandigheden hebben invloed op de grondexploitaties

In het eerste half jaar zijn 44 kavels verkocht, ten opzichte van een raming van 80 voor heel 2015. Daarnaast waren op 1 juli nog circa 20 kavels in onderhandeling. De verkopen lijken in lijn te liggen met de prognose. Ook de verdeling over de verschillende exploitaties liggen in lijn met de MPG 2015. Voor de programmering van de industrieterreinen zijn geen verkopen geprognosticeerd voor 2015. Er zijn in 2015 inmiddels twee verkopen gerealiseerd.

Deze cijfers laten zien dat de programmering zoals ingerekend in de MPG 2015 redelijk in lijn liggen met de werkelijke realisatie. De verkoopprocedure vraagt nog steeds veel inspanning van de medewerkers voordat een verkoop daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Ook zijn de doorlooptijden van interesse tot definitief passeren langer geworden.

Grondexploitaties verder ontwikkeld

De grondexploitaties blijven in ontwikkeling. Zo wordt bijvoorbeeld kritisch gekeken naar de verkaveling in de verschillende projecten en wordt deze zo nodig aangepast om de verkoopbaarheid te vergroten. Daarnaast vindt er over de industrielocaties actief overleg plaats met potentiële kopers en worden er verkoop stimulerende maatregelen genomen.

Voorbeelden hierbij:

- Doorlopende aanbieding van onverkochte kavels op onze website;
- Regelmatige publicatie van nog beschikbare kavels in Kernpunten;
- Herverkaveling en prijsaanpassing grotere kavels (De Gerner Marke) en aanbieding op Funda via lokale makelaar;
- Voldoen aan de behoefte/vraag door kavels, waar geen vraag naar is om te zetten naar kavels waar wel vraag naar is (gebruik maken van de flexibele bestemmingsplannen), zodat deze toch worden verkocht;
- Afwijken van de vaste momenten van uitgifte naar doorlopende uitgifte;
- Aanpassing uitgiftesysteem (inwerkingtreding 4 februari 2014);
- Aanpassing Starterslening per 1 januari 2015 ter stimulering van de doorstroming op de koopwoningmarkt;
- Toepassen van de leegstandswet (vanaf 23 juni 2009) ter vermindering van dubbele woonlasten bij dubbel woonbezit.

Er wordt gewerkt aan het opstellen van het bestemmingsplan voor Muldersweg in Oudleusen. Het bestemmingsplan Oosterdalfsen is vastgesteld en er is geen beroep ingesteld.

De provincie houdt scherper toezicht op nieuwe woningbouwlocaties. De regionale en lokale woningbehoefte voor uitbreiding van woningbouw moet in deze bestemmingsplannen worden onderbouwd. In dit verband moet aandacht worden besteed aan de "ladder voor duurzame verstedelijking". De ladder voor duurzame verstedelijking houdt in dat de gemeente bij nieuwe stedelijke ontwikkelingen (woningbouw, bedrijventerreinen, detailhandel) niet onnodig een beroep doet op uitbreidingslocaties. Daarvoor moet worden aangetoond dat voor die ontwikkeling:

1. Een actuele behoefte bestaat;
2. Er geen inbreidingslocatie voorhanden is;
3. De stedenbouwkundige ontwikkeling passend ontsloten is, zowel met openbaar vervoer als met de auto.

In de toelichting van bestemmingsplannen moet deze ladder worden gemotiveerd. Dit nieuwe rijksbeleid is sinds kort opgenomen in het Besluit ruimtelijke ordening.

Naar aanleiding van de ladder voor duurzaamheid is meer onderzoek nodig voordat de provincie instemt met het bestemmingsplan. Dit kan gevolgen hebben voor de doorlooptijd van de bestemmingsplanprocedure. Door de gemeente wordt hierover actief overleg gevoerd met de provincie. Voor 2015 is een onderzoek uitgevoerd naar de woningbouwbehoefte en de industriebehoefte. Deze onderzoeken dienen ook als basis voor de programmering van het MPG 2016.

Voornemen tot herziening verslaggevingsregels grondexploitaties, ingangsdatum 1 januari 2016

In juli 2016 heeft de commissie BBV een rapport uitgebracht met hierin het voornemen tot herziening verslaggevingsregels grondexploitaties ingaande 1 januari 2016. Deze wijzigingen hebben voor de grondexploitaties de volgende gevolgen:

- De NIEGG en overige gronden dienen vanaf 1 januari 2016 te worden geclassificeerd onder de materiële vaste activa. Alleen de gronden die in bewerking zijn (de grondexploitaties) worden nog geclassificeerd onder de voorraad.
- Er mogen geen kosten en rente meer worden toegerekend aan de NIEGG. Voor overige gronden was dit principe al van toepassing.
- Grondexploitaties mogen maximaal een looptijd hebben van 10 jaar. Als de grondexploitatie een looptijd kent van meer dan 10 jaar dan moeten aanvullende beheersmaatregelen worden genomen. Er zijn binnen de grondexploitaties enkele exploitaties met een langere looptijd. Voor deze grondexploitaties wordt geen opbrengstenstijging ingerekend na jaar 10 en worden de nog te maken kosten na jaar 10 gedekt uit het positieve saldo van de grondexploitatie op dat moment. Eventuele gevolgen van tegenvallende verkopen in de laatste jaren zijn dan voldoende gedekt.
- De wijze van bepaling van het rente percentage voor rentetoe rekening en disconteringsvoet wijzigt. Het rente percentage wordt bepaald op basis van het gewogen gemiddelde rentepercentage van de leningenportefeuille van de gemeente, naar verhouding vreemd vermogen / eigen vermogen.

De aanpassing van de verslaggevingsregels is nog niet definitief vastgesteld. De voorgestelde wijzigingen worden over het algemeen reeds door de gemeente toegepast, uitgezonderd de wijze waarop de rente wordt toegerekend. De voorgestelde verwerkingswijze is nog niet doorgevoerd in de programmabegroting 2016. Naar verwachting heeft dit een positief effect op de toekomstige resultaten van de grondexploitaties. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt een eventueel risico aangegeven.

Risicomanagement

Om de risico's te beheersen en bijsturen mogelijk te maken is inzicht in de risico's noodzakelijk.

Een belangrijk sturingselement met betrekking tot risicomanagement binnen de grondexploitaties is het jaarlijks herzien van de exploitaties. Bij deze herziening worden de inschattingen van toekomstige kosten en opbrengsten beoordeeld en waar nodig aangepast. Voorzienbare risico's worden verwerkt in de desbetreffende grondexploitatie.

Onvoorzienbare risico's

Onvoorzienbare risico's, zoals het hoger uitvallen van de ramingen voor het bouw- en woonrijp maken, worden zoveel mogelijk opgevangen binnen de grondexploitatie. Naast deze tegenvallers van al geraamde kosten kan het ook voorkomen dat zich specifieke projectrisico's voordoen. Bijvoorbeeld verplichtingen in contracten met ontwikkelaars of grondeigenaren, locatienmerken, vervuiling en planschade. Per project zijn specifieke risico's in beeld gebracht. Deze zijn zo veel mogelijk gekwantificeerd. Eventuele risico's moeten zoveel mogelijk gedekt worden uit de desbetreffende exploitatie.

Er zijn ook onvoorzienbare risico's die samenhangen met de zogenaamde marktrisico's, zoals renterisico's, verwervingsrisico's en afzetrisico's. Deze risico's worden gezien als generieke risico's die voor alle grondexploitaties van toepassing zijn en invloed op elkaar hebben. Eventuele tegenvallers die niet gedekt kunnen worden uit de grondexploitatie zullen dan gedekt moeten worden uit de algemene reserve grondexploitatie. Om de generieke economische risico's binnen de grondexploitaties te kwantificeren, wordt een planmatig en cyclisch risicomodel toegepast in de MPG. Dit risicomodel kenmerkt zich door het financieel vertalen van een situatie wanneer sprake is van een (geringe) verslechtering van de economische situatie of stagnatie op de vastgoedmarkt.

Algemene risico's

In onderstaande tabel is een aantal algemene risico's opgenomen die zich voor kunnen doen en welke beheersmaatregelen hiervoor zijn genomen. Aangezien deze risico's in voldoende mate worden beheerst, zijn hier geen bedragen aan gekoppeld.

Risico	Maatregel
Bedrijfsvoering grondexploitaties	<ul style="list-style-type: none">• Tijdig actualiseren van niet in exploitatie genomen gronden en overige gronden. Deze worden opgenomen in het MPG.• Jaarlijks taxeren van niet in exploitatie genomen en overige gronden, met een hoge boekwaarde of een hoog risico op afwaardering. Hierdoor worden risico's eerder signaleerd.• Eventueel verwerken van afwaardering op de niet in exploitatie genomen gronden.• Marktvaaganalyse voor bouwgrond en effecten daarvan op de waardering van gronden. Deze is in 2013 uitgevoerd en is volgens planning in 2015 weer uitgevoerd.• Parameters en uitgangspunten actueel houden en financieel vertalen om tijdig bij te sturen.• Afweging (tussentijdse) winstnemingen.• Afweging al of niet storten in reserves.• Verbeteren informatievoorziening gemeenteraad, mede door het opstellen van een MPG.• Terughoudend aankoopbeleid.• Afweging afstoten van gronden die zeker niet in exploitatie genomen worden.
Europese en rijksmaatregelen Macro economische ontwikkelingen Financiële/economische crisis	<ul style="list-style-type: none">• Rekenrente bijstellen op actuele ontwikkelingen.• Verbeteren risicomangement grondbeleid.• Bepalen weerstandsvermogen grondexploitaties.• Jaarlijks herzien van de grondexploitaties en de inschattingen aanpassen aan de huidige marktomstandigheden.• In beeld brengen risicovolle grondexploitaties.
Consumentenvertrouwen	<ul style="list-style-type: none">• Verzorgen van voldoende voorlichting.
Stagnatie bouw	<ul style="list-style-type: none">• Wijzigen/verlengen programmering en fasering van grondexploitaties. Dit is reeds verwerkt in de MPG 2015. Jaarlijks worden deze uitgangspunten beoordeeld.• Marktpartijen betrekken bij bouwprojecten.
Minder belangstelling bouwgrond	<ul style="list-style-type: none">• Prijsdifferentiatie per kern• Eventueel verlagen uitgifte prijzen• Waar mogelijk herverkaveling.

	<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleringsubsidies. • Doorlopend uitgifteproces in plaats van 1x per jaar een uitgifteronde. • Verkoop aan niet aan de gemeente gebonden ondernemers en of particulieren.
--	---

De risico's en beheersmaatregelen zijn op basis van een cyclisch proces (checks and balances) verder/beter in beeld gebracht. Dit houdt in dat sessies zijn gehouden, waarbij op basis van brainstormen risico's zijn geïnterpreteerd. Vervolgens zijn de geconstateerde risico's gekwantificeerd op basis van kans x impact. Als laatste zijn de beheersmaatregelen geformuleerd behorende bij de risico's. Voor de begroting 2016 is een actualisatie gedaan op de risico's en heeft er een evaluatie plaatsgevonden van de beheersmaatregelen.

In onderstaand overzicht zijn de totale risico's per complex opgenomen (kans x impact). Op het moment dat complexen winstgevend zijn kan een deel van het risico worden opgevangen door de verwachte winsten. Voor het risicoprofiel wordt maximaal 25% van de verwachte winst in mindering gebracht op het risico.

Complex	Grex resultaat (25%)	Bruto risico	Risicoprofiel begroting 2016*	Risicoprofiel jaarrekening 2014
BT Grift III	-	1.177.500	1.178.000	1.178.000
BT Posthoornweg West	7.305	27.868	21.000	21.000
BT Parallelweg	31.089	82.500	52.000	52.000
<i>Subtotaal bedrijventerreinen</i>	<i>38.394</i>	<i>1.287.868</i>	<i>1.251.000</i>	<i>1.251.000</i>
De Gerner Marke	644.274	42.500	-	-
Westerbouwlonden Noord	700.908	1.195.000	495.000	495.000
De Nieuwe Landen	179.782	29.000	-	-
De Nieuwe Landen II	227.403	175.000	-	-
De Koele Hoonhorst	159.075	25.000	-	-
Vechtstraat	-	100.000	100.000	100.000
De Spiegel	60.376	39.773	-	-
Waterfront (overeenkomst)	-	217.000	217.000	367.000
Oosterdalfsen	-	42.400	43.000	-
<i>Subtotaal woningbouwlocaties</i>	<i>1.971.816</i>	<i>1.865.673</i>	<i>855.000</i>	<i>962.000</i>
Impact invoering vennootschapsplicht			P.M.	P.M.
Extra kosten stijging (extra stijging 1%)		55.994	56.000	56.000
Opbrengsten daling (extra daling 1%)		243.143	244.000	244.000
<i>Subtotaal exploitatieoverstijgend</i>	<i>-</i>	<i>299.138</i>	<i>300.000</i>	<i>300.000</i>
Totaal	2.010.210	3.452.678	2.406.000	2.513.000

* Het risicoprofiel is afgerond naar boven op € 1.000

Aangezien de risicoanalyses recentelijk zijn uitgevoerd en beoordeeld zijn er relatief weinig wijzigingen in risico profielen. Het risico met betrekking tot het Waterfront is afgenomen door het maken van specifieke afspraken met de provincie.

Om de risico's, zoals gekwantificeerd in de tabel hierboven, te beheersen zijn hieronder de belangrijkste beheersmaatregelen geformuleerd.

De belangrijkste beheersmaatregelen kunnen als volgt worden samengevat:

- Jaarlijks actualiseren van de grondexploitaties
- Het verrichten van een behoefte onderzoek naar woningbouw en industrielocaties
- Het monitoren van de werkelijke verkopen in relatie tot de geprognosticeerde verkopen.
- Flexibiliteit binnen de vastgestelde exploitaties met betrekking tot de mogelijkheid tot herverkaveling
- Het faciliteren van stimulerende maatregelen

De gedefinieerde beheersmaatregelen worden periodiek beoordeeld en waar nodig worden nieuwe beheersmaatregelen toegevoegd. Voor de programmabegroting 2016 zijn alle beheersmaatregelen geëvalueerd en kan worden gesteld dat bijstelling vooralsnog niet nodig is.

Als algemeen exploitatie overstijgend risico is een risico opgenomen met betrekking tot de vennootschapsplicht. De gemeenten wordt voor het deel van haar taken die zij als ondernemer uitvoert vanaf 1 januari 2016 vennootschapsplichtig. De grondexploitaties zullen naar alle waarschijnlijkheid (deels) vallen onder deze ondernemers activiteiten. Naar verwachting zal er in het of vierde kwartaal van 2015 meer inzicht komen over hoe er binnen de gemeente omgegaan dient te worden met deze vennootschapsplicht en welke gevolgen dit zal hebben. De VNG heeft in juli 2015 een eerste publicatie verricht, genaamd *contouren Vennootschapsbelasting gemeentelijk grondbedrijf*. Deze publicatie ligt nu ter consultatie en geeft een aantal verschillende mogelijkheden van verwerking weer. De omvang van het risico is sterk afhankelijk van de op te stellen openingsbalans en de taken die binnen de grondexploitaties worden aangemerkt als ondernemers taak. De mogelijkheid bestaat dat de openingsbalans bepaald dient te worden op basis van een discounted cashflow methode (contant maken van de zuivere toekomstige kasstromen). Gezien deze grote onzekerheid is voor het risico een PM post opgenomen. Het effect zal naar verwachting met name van toepassing zijn op een lagere netto afdracht van de winsten op de grondexploitatie.

Binnen de organisatie wordt breed gekeken naar de impact van de vennootschapsbelasting op de gemeente. De grondexploitaties vormen het belangrijkste deel hiervan.

De voorgestelde wijzigingen in de verslaggevingsregels zorgen niet voor een nieuw risico. Nagenoeg alle voorgestelde wijzigingen worden reeds gevolgd, uitgezonderd de wijze van rentetoerekening. Deze verwerkingswijze heeft een positief effect voor de grondexploitatie en behoeft daarom niet te worden geclassificeerd als risico.

Op basis van de totale risico inschatting binnen de grondexploitaties loopt de gemeente een totaal risico van circa € 2.4 mln. Bij de inschatting van de risico's is er rekening mee gehouden dat niet alle risico's zich gelijktijdig voordoen. De gemeente dient voor het totale risico voldoende buffers te hebben om deze op te vangen. Dit wordt bij het weerstandsvermogen nader toegelicht.

Algemene reserve grondexploitatie (weerstandsvermogen)

In de vorige alinea is weergegeven dat de grondexploitaties risico's met zich meebrengen. Om mogelijke risico's af te dekken, wordt er een buffer gevormd in de vorm van de algemene reserve grondexploitaties.

Voor de bepaling van de omvang van de algemene reserve grondexploitaties (weerstandsvermogen) werd in het verleden een statische methode gehanteerd die was gebaseerd op de boekwaarden, de nog te maken kosten en de verwachte winst. In de herziene nota reserves en voorzieningen (2015-2018) is een gewijzigde methode vastgesteld. Het benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald op basis van de geïnventariseerde risico's (zie vorige paragraaf) waarbij rekening is gehouden dat bij winstgevendende projecten de eerste 25% kan worden opgevangen binnen de exploitaties.

Op basis van deze methode is een reserve van € 2.4 mln. toereikend. De huidige reserve kent een stand van € 2.6 mln. (na wijziging door vaststelling van de jaarrekening 2014). Eventuele toevoeging of onttrekking op basis van de risico inschatting wordt bij de jaarrekening verwerkt.

Parameters

Voor de actualisatie van de grondexploitaties wordt gebruikt gemaakt van verschillende parameters. In deze paragraaf zal meer inzicht worden gegeven in de gehanteerde parameters.

Programmering

Eén keer per twee jaar wordt een woningbouw behoefte onderzoek gedaan in de gemeente Dalfsen en wordt er marktonderzoek gedaan naar bedrijventerreinen. Deze onderzoeken zijn in het vierde kwartaal 2015 afgerond. De uitkomsten dienen als input voor de programmering van de MPG 2016. Zoals reeds bij de ontwikkelingen is weergegeven lopen de huidige verkopen in lijn met de programmering.

Kosten/opbrengstenstijging

Voor de MPG 2015 zijn deze parameters uitvoerig beoordeeld. Op basis van deze beoordeling zijn de volgende parameters gehanteerd bij het actualiseren van de grondexploitaties in de MPG 2015. De vastgestelde parameters lijken nog steeds van toepassing gelet op de huidige inflatiecijfers en de lichte stijging van de verkoopprijzen van woningen.

Voor grondexploitaties met een looptijd langer dan 10 jaar wordt vanaf jaar 11 geen opbrengstenstijging meer ingerekend.

Parameters	2015	2016	2017	2018	2019	2026 e.v.
<i>Kostenstijging</i>	0,0%	1,0%	1,0%	2,0%	2,0%	2,0%
<i>Opbrengstenstijging</i>	0,0%	0,0%	1,0%	1,0%	1,5%	0,0%

Rentetoerekening

De commissie BBV heeft een voornemen gepubliceerd tot herziening van de verslaggevingsregels met betrekking tot de grondexploitaties. Eén van de wijzigingen heeft betrekking op de toerekening van rente aan de grondexploitaties. In de programmabegroting 2016 is gerekend met een rentetoerekening van 4%. De raad zal geïnformeerd worden op het moment dat het rentepercentage wijzigt naar aanleiding van de definitieve aanpassing van het BBV.

Disconteringsvoet

De verwachte winsten worden op basis van een contante berekening bepaald. Voor het bepalen van de contante waarde is een disconteringsvoet vastgesteld. Op basis van het voornemen tot herziening van de verslaggevingsregels wordt deze disconteringsvoet gelijk gesteld aan de rente die gebruikt wordt voor de rentetoerekening.

Grondprijzen

De grondprijzen worden jaarlijks vastgesteld. In de raad van oktober 2015 is een raadsvoorstel behandeld om de grondprijzen tussen de verschillende kernen te differentiëren. Deze vastgestelde prijzen worden ingerekend in de grondexploitaties.

Actualiteit grondexploitaties

Alle grondexploitaties zijn per 1-1-2015 geactualiseerd en door de gemeenteraad vastgesteld via het vaststellen van het MPG 2015. Jaarlijks zullen de actualisaties worden verricht naar de stand van 1 januari 2015. De actualisaties zullen worden verwerkt in de MPG.

In onderstaand overzicht is de prognose weergegeven van de balansposten en de verwachte resultaten zoals deze voortkomen uit het MPG 2015.

<u>Onderhanden werken</u>	<u>Verwacht Resultaat 1-1-2015</u>	<u>Boekwaarde 1-1-2015</u>	<u>Verwachte Boekwaarde 31-12-2015</u>	<u>Verwachte Boekwaarde 31-12-2016</u>
Bedr. Welsum	-	16.595-	-	-
Bedr. De Grift III	-	7.100.356	7.565.870	6.936.613
Bedr..Posthoornw. W	27.017	228.841	238.945	29.220
Bedr. Parallelweg	124.354	585.136	623.541	456.342
De Gerner Marke	2.577.097	202.345-	735.188-	1.352.882-
Vechtstraat	-	515.993	209.133	-
Waterfront	118.809	3.052.899-	2.367.537-	2.076.737-
De Spiegel	241.503	48.346	112.180	266.557
Westerbouwlanden N.	2.803.630	10.350.314	9.807.816	8.262.856
De Nieuwe Landen	719.127	461.964	4.882-	598.686-
De Nieuwe Landen II	909.610	3.024.591	2.696.314	2.353.603
De Koele Hoonhorst	636.298	129.596	246.259-	502.577-
Muldersveld II	278.635	35.901-	172.116-	301.356-
Oosterdalfsen	37.408	5.300.000	7.154.862	9.142.444
Totaal	8.473.488	24.437.397	24.882.679	22.615.397

3.4 PARAGRAAF LOKALE HEFFINGEN

Algemeen

In de gemeente Dalfsen is het beleid rond de lokale heffingen gebaseerd op de uitgangspunten van het bestuursprogramma 2014 – 2018. In het bestuursprogramma is ten aanzien van het financiële beleid het volgende opgenomen:

"De gemeentelijke financiën zijn in de afgelopen jaren gevoeliger voor fluctuaties geworden, onder meer door de economische onvoorspelbaarheid. Het volume zal door de decentralisaties in de komende jaren aanzienlijk toenemen. Dit kan ook inhouden dat ons risicoprofiel toeneemt. Een sluitende en reële meerjarenbegroting is voor ons het uitgangspunt. Dalfsen blijft daarom een verstandig en gezond financieel beleid voeren. De lasten moeten in verhouding staan tot de kwaliteit van gemeentelijke diensten en voorzieningen".

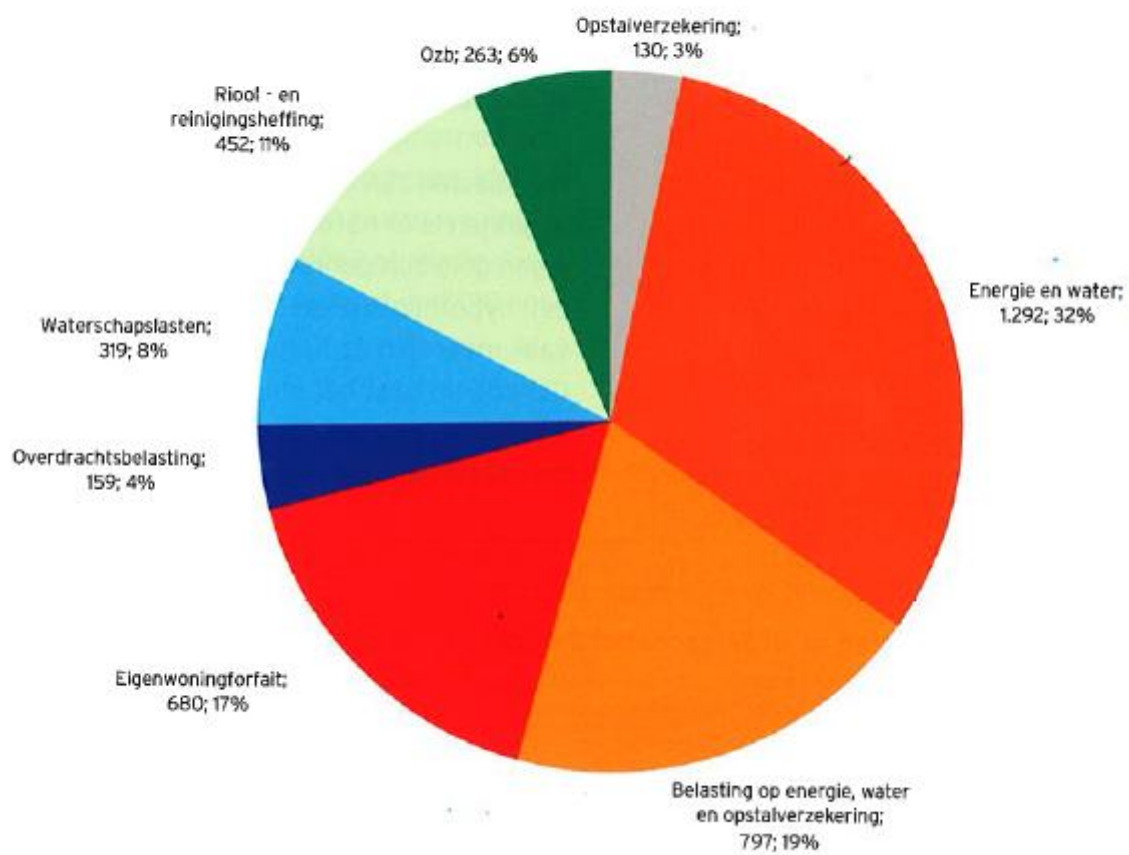
Voor zover bepaalde zaken niet in het document zijn benoemd, wordt de ingezette beleidslijn gecontinueerd.

Deze uitgangspunten zijn:

- De jaarlijkse trendmatige stijging van de tarieven dient als correctie op de inflatie en is in meerjarenperspectief voor 2016 vastgesteld op 1%;
- Er is een tariefsdifferentiatie tussen woningen en niet woningen bij de OZB;
- De kwijtscheldingsmogelijkheden voor de burger worden optimaal benut;
- Er wordt een actief informatiebeleid nagestreefd;
- Leges en tarieven dienen zoveel mogelijk kostendekkend te zijn.

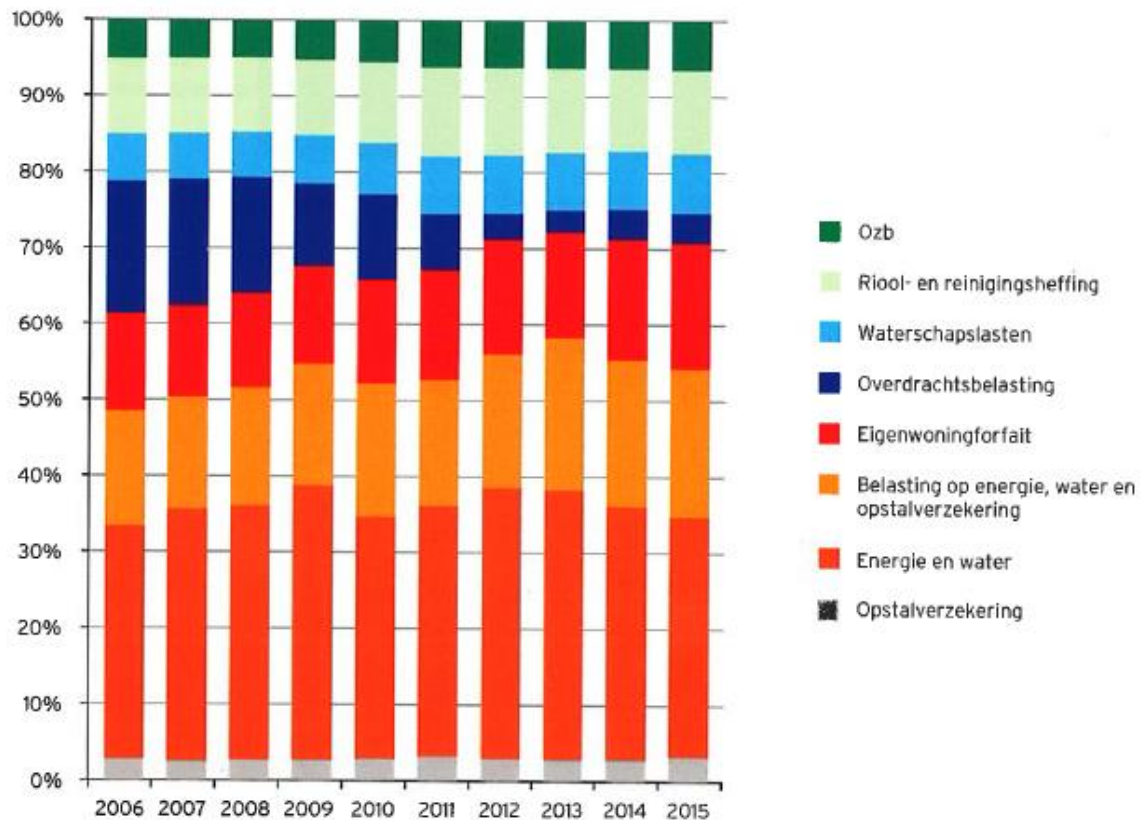
De lokale heffingen vormen een belangrijke inkomstenbron van de gemeente, die vooral door de burgers opgebracht dienen te worden. De aandacht voor de lokale lastendruk neemt de laatste jaren toe. Wanneer de lokale lastendruk wordt uitgedrukt in een percentage van het gezinsinkomen blijkt de invloed relatief beperkt. Van de bijkomende woonlasten (de woonlasten naast de hypotheeklasten) zoals belastingen op water, energie, het eigenwoningforfait en de overdrachtsbelastingen maakten gemeentelijke belastingen in 2015 17% uit. Dit percentage is gelijk gebleven aan het percentage van 2014. Voor een overzicht van de lastendruk als percentage van het gezinsinkomen wordt verwezen naar figuur 7 uit de COELO woonlastenmonitor 2015.

Figuur 7 Samenstelling bijkomende woonlasten in 2015 (in euro's en procenten)

Figuur 8 laat zien dat de aandelen van de verschillende woonlastencomponenten de afgelopen jaren niet sterk veranderd zijn. Er is één uitzondering: de overdrachtsbelasting is sinds 2012 fors lager. Dat komt omdat het tarief is verlaagd van 6 naar 2 procent. Ook worden er minder woningen verkocht. (Bron: COELO woonlastenmonitor 2015, figuur 8).

Figuur 8 Ontwikkeling samenstelling bijkomende woonlasten

Kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Dalfsen is het mogelijk om volledige dan wel gedeeltelijke kwijtschelding te verkrijgen voor de OZB, hondenbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Voor de afvalstoffenheffing geldt dat kwijtschelding slechts mogelijk is voor het vastrecht en een bedrag, gebaseerd op het gemiddelde aantal ledigingen. Bij de hondenbelasting is alleen voor de belasting voor de eerste hond kwijtschelding mogelijk.

In totaal is er een bedrag van ongeveer € 47.000 gemoeid met het huidige kwijtscheldingsbeleid. Bij de beoordeling van de verzoeken om kwijtschelding hanteert de gemeente de zogenaamde 100% norm. Inwoners die twee jaar of langer zijn aangewezen op een bijstandsuitkering krijgen automatisch kwijtschelding. Op basis van melding door de gemeente verleent ook het waterschap aan deze mensen automatisch kwijtschelding.

Kostendeckende tarieven

De "grote belastingen", zoals afvalstoffenheffing en rioolheffing, zijn hierbij het meest in het oog springend. Jaarlijks wordt aan de hand van de kosten een becijfering gemaakt van de hoogte van de benodigde opbrengsten. Bij beide belastingen worden grote tariefschommelingen afgevlakt door te werken met een egalisatiereserve. Voor "kleine belastingen" als de diverse legessoorten mogen maximaal kostendeckende tarieven worden gevraagd.

Wet Waardering Onroerende zaken

Met ingang van 2007 dient de WOZ-waarde jaarlijks opnieuw bepaald te worden. Om dit te kunnen doen, worden er procesmatig object- en marktgegevens bijgehouden en verwerkt. Vanaf 2016 zullen de werkzaamheden voor de uitvoering van de Wet WOZ verzorgd worden door het GBLT.

Vanwege de positieve economische ontwikkelingen zien wij een herstel op de vastgoedmarkt. Aangezien de herwaardering voor 2016 nog niet is afgerond (planning half oktober) kunnen wij u nog niet informeren over de definitieve uitkomsten van de herwaardering.

Zoals bekend wordt de uitvoering van de Wet WOZ bij de gemeente gecontroleerd door de Waarderingskamer. In het rapport van bevindingen wordt de weergave van de inspectie weergegeven. Het eindoordeel bestaat uit een viertal oordeelcategorieën te weten:

1. De uitvoering verloopt goed
2. De uitvoering verloopt naar behoren
3. De uitvoering kan worden verbeterd
4. De uitvoering moet dringend verbeterd worden.

Naar aanleiding van inspectie over 2013 is het oordeel verkregen dat de uitvoering goed verloopt. Tijdens de laatste inspectie, augustus 2015, is geconcludeerd dat de uitvoering nog steeds goed verloopt.

Tarievenbeleid 2016

Afvalstoffenheffing

In 2011 heeft de ROVA het visiedocument, "Van Afval naar Grondstof" gepresenteerd. Dit document heeft in 2013 geleid tot een beleidswijziging als het gaat om de inzameling en de verwerking van afval afkomstig van huishoudens. Bij de behandeling van het voorstel om over te gaan tot de 2e fase van het omgekeerd inzamelen (oktober 2014), is in principe besloten om het vastrecht in 2016 te verhogen met € 10 naar € 110. Via het raadsinformatiesysteem is uw raad onlangs nader geïnformeerd over de financiële consequenties van het omgekeerd inzamelen.

Hondenbelasting

De opbrengst van de hondenbelasting komt ten goede aan de algemene middelen. Hondenbelasting wordt geheven per hond, voor iedere hond boven het aantal van één binnen hetzelfde huishouden wordt anderhalf maal het tarief in rekening gebracht. Voor 2016 is rekening gehouden met de trendmatige tariefsverhoging van 1%.

Leges

Voor 2016 wordt een trendmatige aanpassing van 1% doorgevoerd. De verordening en tarieventabel worden verder geactualiseerd op basis van recente wetswijzigingen en bedrijfsvoering.

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

Voor 2016 is rekening gehouden met een trendmatige verhoging van 1% en met areaaluitbreiding door nieuwbouw. Omdat de gegevens van de hertaxatie in oktober 2015 bekend worden, kunnen dan de nieuwe tarieven worden berekend. Gelet op de positieve ontwikkelingen op de woningmarkt kan dit betekenen dat de totale WOZ-waarde ten opzichte van 2015 stijgt danwel gelijk blijft. De ontwikkeling voor het bedrijfsonroerend goed is nog niet stabiel waardoor hier nog een daling wordt verwacht. Omdat een gelijkblijvende opbrengst gewenst is, zal bij de berekening van de tarieven hier rekening mee gehouden worden.

Precariobelasting

Voor 2016 wordt een trendmatige aanpassing van 1% doorgevoerd.

Rioolheffing

Eind 2011 is het verbreed Gemeentelijke Rioleringsplan (vGRP) vastgesteld. In het 4e kwartaal 2015 wordt het geactualiseerde en nieuwe vGRP aan u aangeboden waarin de financiële onderbouwing inclusief de tariefstelling voor de komende jaren is opgenomen.

Toeristenbelasting

Voor 2016 blijft het tarief per overnachting gehandhaafd op € 0,85 conform de besluitvorming bij de behandeling van de begroting 2012.

Aantonen mate van kostendekkendheid.

Voor de lokale heffingen geldt als wettelijke norm dat deze niet boven het niveau van kostendekkendheid uit mogen komen.

In onderstaande opstelling een overzicht van de mate van kostendekkendheid van de volgende heffingen:

Omschrijving	Lasten	Baten	2016 %
1. Rijbewijzen en Reisdocumenten	312.000	251.000	80
2. Omgevingsvergunning (bouwen)	705.000	621.000	88
3. Begraafplaatsen	364.000	227.000	62
4. Riolering	1.394.000	1.449.000	104
5. Huishoudelijk afval	1.860.000	1.518.000	82

Ad. 1 Rijbewijzen en Reisdocumenten

De tarieven voor de rijbewijzen en reisdocumenten worden door het Rijk vastgesteld. Dit betekent dat de gemeente beperkt invloed heeft om te streven naar een volledige mate van kostendekkendheid. Daarnaast brengen de servicepunten extra kosten met zich mee.

Ad. 2 Omgevingsvergunning (bouwen)

Het tarief voor de bouwleges is verhoogd met 1%.

Ad. 3 Begraafplaatsen

Gelet op het feit dat de begraafplaatsen een parkachtig karakter hebben, is een hogere mate van kostendekkendheid moeilijk te realiseren.

Ad. 4 Riolering

Eind 2011 is het verbreed Gemeentelijke Rioleringsplan (vGRP) vastgesteld. In het 4e kwartaal 2015 wordt het geactualiseerde en nieuwe vGRP aan u aangeboden waarin de financiële onderbouwing inclusief de tariefstelling voor de komende jaren is opgenomen. De hogere opbrengst wordt toegevoegd aan de spaarvoorziening zodat in de toekomst de investeringen hieruit gerealiseerd kunnen worden.

Ad. 5 Huishoudelijk afval

De totale kosten van het product afvalverwijdering/verwerking bedragen € 1.860.000 incl. BTW. Het tekort wordt gedekt uit de voorziening reiniging.

3.5 PARAGRAAF ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Algemeen

Een omvangrijk deel van de begroting wordt binnen de diverse programma's bestemd voor het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Het is van belang dat hierover een zorgvuldig beheer wordt gevoerd, want het is juist de kwaliteit van het openbaar gebied die door de inwoners vaak intensief wordt beleefd.

Het is van belang om beleidskaders vast te leggen, waarin een beoordelings- en toetsingsmethodiek voor de openbare ruimte wordt vastgelegd, waarmee de kwaliteit van de openbare ruimte meetbaar wordt gemaakt. De vaststelling hiervan is voorbehouden aan de raad en wordt door het college uitgewerkt in de diverse beheersplannen.

In deze paragraaf worden voor de kapitaalgoederen wegen, infrastructurele kunstwerken, openbare verlichting, riolering, water openbaar groen en gebouwen achtereenvolgens aangegeven:

- Het beleidskader;
- Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren;
- Financiële consequenties beleidsdoel.

Voordat we daarmee starten, volgt eerst een samenvattend overzicht van de actualiteit van onze plannen en de verwerking daarvan in deze begroting.

Beleidsplan	Betreft periode (vaststelling)	Financieel verwerkt in begroting
Groenstructuurplan	2013-2017 (2013)	Ja
Beleidsplan openbare verlichting	2013-2017 (2013)	Ja
Wegenbeheernota	2009-2013 (2009)	Ja
Nota onverharde wegen	2009-2013 (2009)	Ja
Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP)	2006-2015 (2006)	Ja
Beleidsplan onderhoud gemeentelijke gebouwen	2013-2017 (2012)	Ja
Waterplan	2007-2016 (2007)	Ja
Verbreed gemeentelijk rioleringsplan	2012-2015 (2011)	Ja
Grondwaterbeleidsplan	2007-2016 (2007)	Ja
Landschapontwikkelingsplan (LOP)	2010-2020 (2010)	Ja
Beheerplan	Betreft periode (vaststelling)	Financieel verwerkt in begroting
Meerjaren onderhoudsplan verkeersbruggen en duikers	2012-2015 (2012)	Ja
Berm- en slootbeheersplan	(1998)	Ja
Speelplaatsenbeheersplan	2014-2018 (2014)	Ja
Uitvoeringsprogramma GVVP	2012-2015 (2012)	Ja

Wegen

Het beleidskader

De gemeente heeft als wegbeheerder de zorgplicht voor de wegen. Een achterstand in het onderhoud kan de veiligheid van de weggebruikers in gevaar brengen en leiden tot klachten en het aansprakelijk stellen van de wegbeheerder voor schades.

De onderhoudstoestand van wegen wordt beoordeeld aan de hand van de criteria voor rationeel wegbeheer van de CROW (Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek). Als norm geldt het zogenoemde kwaliteitsniveau R die kan worden vertaald naar beeldkwaliteitsniveau B (voldoende - functioneel). De (beeld)kwaliteit van de openbare ruimte wordt voor wegen onderverdeeld naar vier thema's: veiligheid, duurzaamheid, comfort en aanzien.

In 2009 is de wegen beheernota voor de periode 2009-2013 vastgesteld. Er is gekozen voor het scenario waarbij er geen verdere daling van het schadebeeld veiligheid plaatsvindt (maximaal 5 %) en waarmee hogere onderhoudsbedragen (thema duurzaamheid) in de toekomst worden voorkomen.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

De omvang van het gemeentelijke wegennet bedraagt ongeveer 2,87 miljoen vierkante meter verharding van asfalt, beton en elementenverharding en 55 km onverharde wegen.

De kwaliteit van het verharde wegennet per beleidsthema (percentage slecht) ziet er als volgt uit:

	2008	2010	2012	2014
Duurzaamheid	3	3	4	5
Veiligheid	5	6	5	4

Financiële consequenties beleidsdoel

x € 1.000	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Groot onderhoud (budget)*	711	561	561	561

* Betreft kosten voor groot onderhoud wegen buiten de kom, binnen de kom en de fietspaden.

De totale lasten van de wegen vallen onder het product Wegen, straten en pleinen¹ en omvatten de verharde wegen buiten de kom, binnen de kom, onverharde wegen en de fietspaden. De totale lasten inclusief de kosten voor groot onderhoud van voornoemde onderdelen zijn:

x € 1.000	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Wegen, straten en pleinen ¹	2.111	1.974	1.987	2.000

¹) Het product wegen, straten en pleinen bevat naast bovengenoemde onderdelen ook nog de onderdelen bruggen, openbare verlichting en gladheidsbestrijding.

Infrastructurele kunstwerken (verkeersbruggen en duikers)

Het beleidskader

Er zijn geen landelijke kaders/richtlijnen voor het beheer en onderhoud van civiel technische kunstwerken. Als norm geldt hiervoor een vastgesteld kwaliteitsniveau dat wordt vertaald naar beeldkwaliteitsniveau B. De (beeld)kwaliteit van de openbare ruimte wordt voor de kunstwerken daarbij onderverdeeld naar drie thema's: veiligheid, duurzaamheid en aanzien. Uitgangspunt is dat een functioneel gebruik van een kunstwerk mogelijk is tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten. In 2012 is het meerjarenonderhoudsplan verkeersbruggen en duikers vastgesteld. In 2015 wordt het beleid (IBOR) geactualiseerd.

Voor het onderhoudsniveau worden de normen gehanteerd voor een functioneel gebruik van een kunstwerk tegen de laagst mogelijke maatschappelijk kosten en het zogenoemde beeldkwaliteitsniveau B (voldoende – functioneel) volgens de CROW systematiek.

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

Het areaal bestaat uit 28 objecten die een uiteenlopende (verkeers)functie hebben. De kwaliteit van de verkeersbruggen en duikers ziet er als volgt uit:

Procentuele kwaliteit (slecht) per beleidsthema

	2007	2011
Duurzaamheid	4	0
Veiligheid	0	0

Financiële consequenties

De afgelopen jaren is er sprake geweest van een budget waarmee invulling gegeven kan worden aan de beleidskaders. De totale lasten van de kunstwerken vallen onder het product Wegen, straten en pleinen:

x € 1.000	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Kunstwerken	27	27	27	27

In 2012 heeft het college het meerjarenonderhoudsplan verkeersbruggen en duikers 2012-2015 vastgesteld met als uitgangspunt de hierboven beschreven kaders.

x € 1.000	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Groot onderhoud (beleid)	-*	- *	- *	- *

* bedragen volgen uit het later op te stellen meerjarenonderhoudsplan (MOP).

Openbare verlichting

Het beleidskader

Het beleidskader voor de openbare verlichting is in de raadsvergadering van 22 april 2013 vastgelegd in het beleidsplan Openbare Verlichting 2013 - 2017. Er is vastgelegd waarom, waar en hoe openbare verlichting wordt toegepast evenals het kwaliteitsniveau en de financiële middelen.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

Het openbare verlichtingsareaal in onze gemeente bestaat uit (afgerond): 5.600 lichtmasten, 5.750 armaturen en 5.900 lampen. Jaarlijks verbruikt de openbare verlichtingsinstallatie ruim 1 miljoen kWh elektrische energie.

De beeldkwaliteitsnorm van de openbare verlichting sluit aan op de beeldkwaliteitsnormen voor de wegen en het openbaar groen (volgens de systematiek van het CROW). Naast de beeldkwaliteit worden ook nog kwaliteitsnormen gehanteerd voor de verlichtingskwaliteit, installatiekwaliteit, energetische kwaliteit en de interne proceskwaliteit.

Financiële consequenties

Voor de openbare verlichting moeten kosten worden gemaakt. Deze kosten worden verdeeld volgens de landelijke kengetallensystematiek van de NSVV. De afgelopen jaren is er sprake geweest van een budget waarmee invulling gegeven kan worden aan de beleidskaders.

Er wordt onderscheid gemaakt in drie kostensoorten:

1. Energiekosten: netwerkkosten, kosten levering en de energiebelasting.
2. Onderhoud en Beheer: onderhoud aan de masten en lampen, schades en manuren van de medewerkers van de gemeente.
3. Investeringskosten: kosten voor renovaties die zijn opgenomen in het investeringsplan.

De drie kostensoorten voor openbare verlichting zijn in de gemeente Dalfsen als volgt:

Exploitatie exclusief investeringen(energie, dagelijks beheer en onderhoud)

x € 1.000	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Openbare verlichting	249	247	246	242

Voor de renovaties van de installaties heeft de gemeenteraad uitvoeringskredieten beschikbaar gesteld door middel van het investeringsplan. Volgens het vastgestelde investeringsplan 2016 – 2019 ziet het overzicht voor vervanging er in de komende jaren als volgt uit:

Investerings (groot onderhoud binnen de exploitatie)

x € 1.000	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Openbare verlichting	120	120	120	132

Bovenstaande kosten hebben betrekking op de aanwezige verlichtingspunten. Dat wil zeggen: de kosten van de aanleg van verlichtingspunten in nieuwe woonwijken en industrieterreinen zijn hierin niet opgenomen. De kosten voor de aanleg van openbare verlichting in nieuwe woonwijken en industrieterreinen worden opgenomen en verantwoord in de grondexploitatie.

Riolering

Het beleidskader

Het onderhoud en beheer van het gemeentelijk rioleringsstelsel vindt plaats op basis van het in 2011 vastgestelde verbreed Gemeentelijke Rioleringsplan (vGRP). De verplichting voor het hebben van dit plan is vastgelegd in de Wet Milieubeheer (Wm). Het plan geeft aan hoe wij invulling geven aan onze wettelijke zorgplichten voor het inzamelen en transporteren van afvalwater, hemelwater en grondwater.

Doelstellingen hierbij zijn:

- Het inzamelen van het geproduceerde afvalwater en overtollige hemel- en grondwater naar een geschikt lozingspunt.
- Het (afval)watersysteem en het beheer hiervan moeten doelmatig, duurzaam en robuust zijn.
- Het afvalwatersysteem moet natuurlijke systemen (o.a. oppervlaktewater en bodem) niet verstoren in hun functioneren.
- Overlast en schade moet worden voorkomen en hinder moet worden beperkt tot een acceptabel niveau.
- Het (afval)watersysteem en zijn beheer moet transparant, eerlijk en professioneel zijn.
- Continuïteit van (afval)watersysteem en zijn beheer moeten worden nagestreefd.

Het beleidskader van de riolering wordt gevormd door het Gemeentelijke rioleringsplan 2011-2015, dat vormt de basis voor de te nemen maatregelen.

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

De gemeentelijke riolering bestaat uit twee typen stelsels. Het vrijverval stelsel omvat ca. 92 km gemengd riool, 33 km vuilwater riool, 22 km hemelwaterriool en 14 km infiltratieriool met in totaal ruim 3.600 inspectieputten. Het mechanische stelsel omvat ca. 67 km drukriolering met 34 rioolgemalen en 397 pompen.

Jaarlijks vindt inspectie plaats van 1/10^e deel van het vrijverval stelsel om het onderhoudsniveau te monitoren en de te nemen maatregelen te bepalen. Het stelsel is in een goede staat en er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Financiële consequenties

In het vGRP is de huidige situatie omschreven, is de ambitie met het gewenste onderhoudsniveau vastgesteld en zijn de bijbehorende maatregelen en middelen bepaald. Het totaalpakket vormt de grondslag voor het kostendekkende tarief van de rioolheffing. Er wordt voor de riolering met een voorziening, voor het opvangen van tegenvallers, en een spaarvoorziening voor toekomstige investeringen, gewerkt. In het vGRP is deze duurzame financieringsmethode vastgesteld om accumulatie van rentelasten te voorkomen.

De afgelopen jaren is er sprake geweest van een budget waarmee invulling gegeven kan worden aan de beleidskaders. De totale lasten van de riolering vallen onder het product riolering en waterzuivering:

Exploitatie exclusief investeringen(dagelijks onderhoud)

x € 1.000	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Riolering en waterzuivering	629	633	637	640

Bedrag is exclusief de onttrekking aan de voorziening.

Om invulling te geven aan de gestelde doelen zijn voor de komende jaren de investeringen overgenomen zoals in het vGRP zijn bepaald.

Investeringen (groot onderhoud binnen de exploitatie)

x € 1.000	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Maatregelen uitvoering GRP	100	300	300	300

Water

Het beleidskader

Het gaat hier met name om het beheer van watergangen met een schouwplicht. Andere watergangen zijn functioneel onderdeel van wegen of openbaar groen en worden vanuit de betreffende budgetten gedekt. De beheerkosten worden gemaakt voor het maaien en onderhouden van watergangen (met name in het buitengebied) en het afvoeren of verwerken van het maaisel.

Het beleidskader wordt gevormd door;

- de Waterwet;
- de Keur van het waterschap Groot Salland;
- de Legger Watergangen van het waterschap Groot Salland;
- de Flora en Faunawet;
- Wet Milieubeheer (Wm).

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

Jaarlijks vindt onderhoud plaats aan de watergangen met een schouwplicht en wordt het schouwafval opgeruimd waarvoor een ontvangstplicht bestaat.

De omvang van de servicewatergangen (watergangen met schouwplicht) die in samenwerking met aanliggende eigenaren worden onderhouden, omvatten 86 km aan lengte. Voor 110 km aan watergangen geldt een schouwplicht en wordt het schouwafval opgeruimd.

Financiële consequenties

De afgelopen jaren is er sprake geweest van een budget waarmee invulling gegeven kan worden aan de beleidskaders. De totale lasten van de watergangen:

x € 1.000	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Watergangen	119	119	120	120

Openbaar groen

Het beleidskader

Het onderhoud en de inrichting van het openbaar groen vindt plaats conform het Groenstructuurplan gemeente Dalfsen (GSP) 2013-2017. In het GSP worden de kwaliteiten van de groene openbare ruimte in de vijf kernen beschreven, gewaarborgd en versterkt.

Tevens zijn visies ontwikkeld voor de beleidsthema's bomen, snippergroen, omvorming in relatie tot bezuinigingen en wateropvang, speelplaatsen en honden. De zonering in beeldkwaliteit, richtlijnen voor de verschillende beheervormen en groeninrichting en de bedrijfsvoeringsvraagstukken zijn tevens vastgelegd. Het plan wordt afgesloten met een financiële vertaling van de uitvoeringsprojecten.

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

Het openbaar groen in de gemeente Dalfsen omvat in totaal ± 142 ha. Het totale bomenbestand binnen de kom beslaat ruim 17.100 stuks. De beeldkwaliteit die (over het algemeen) gehanteerd wordt is onderhoudsniveau A in winkelgebieden en onderhoudsniveau B voor de overige gebieden binnen en buiten de bebouwde kom.

Financiële consequenties

Er wordt onderscheid gemaakt in twee kostensoorten:

1. Onderhoud en beheer aan de groene (en blauwe) buitenruimte (bomen, bosplantsoen, heesters, gras), hondentoiletten.
2. Investeringskosten: de uitvoeringsprojecten uit het GSP worden betaald uit de reserve herstructurering openbaar groen. Deze reserve wordt gevoed door de verkoop van openbare groenstroken.

De afgelopen jaren is er sprake geweest van een budget waarmee invulling gegeven kan worden aan de beleidskaders. De kosten voor openbaar groen zijn in de gemeente Dalfsen als volgt:

Exploitatiekosten exclusief investeringen (dagelijks beheer en onderhoud)

x € 1.000	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Openbaar Groen	1.376	1.388	1.395	1.405

Voor de uitvoeringsprojecten heeft de gemeenteraad uitvoeringskredieten beschikbaar gesteld bij het vaststellen van het GSP en het investeringsplan. Wanneer de verkoop van openbaar groenstroken stagneert en de reserve niet meer wordt aangevuld, dan worden de uitvoeringsprojecten uitgesteld.

Investeringen (groot onderhoud binnen de exploitatie)

x € 1.000	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Openbaar groen	56.6	56.6	40	44

De kosten voor de aanleg van openbaar groen in nieuwe woonwijken en bedrijventerreinen zijn opgenomen en verantwoord in de grondexploitaties.

Gebouwen

Het beleidskader

De wijze waarop de gemeentelijke gebouwen worden onderhouden en in stand worden gehouden, is vastgelegd in het beleidsplan Onderhoud gemeentelijke gebouwen 2013 - 2017. Dit beleidsplan is vastgesteld in de raadsvergadering van 26 november 2012.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

De gemeente heeft 25 kleinere en grote gebouwen in eigendom. Het betreffen gebouwen voor de gemeentelijke organisatie, voor sport, voor sociaal culturele doeleinden en gebouwen voor algemeen gebruik. Gezamenlijke deler is dat alle gebouwen worden gebruikt voor maatschappelijke doeleinden. Alle gebouwen bij elkaar hebben een bruto vloeroppervlakte van ruim 21.000 m² en vertegenwoordigen een WOZ-waarde van in totaal ruim 22 miljoen euro.

In het beleidsplan zijn onderstaande eisen voor de kwaliteit en duurzaamheid periode 2013–2017 opgenomen:

- Gemeentehuis te Dalfsen en 't Olde gemientehuis te Nieuwleusen in stand houden in een hoge kwaliteit;
- Alle andere gebouwen in stand houden in een kwaliteit boven het gemiddelde;
- Gebouwen die binnen afzienbare tijd worden gesloopt in stand houden in een kwaliteit onder het gemiddelde tot laag;
- Gebouwen die ook in de (midden)lange termijn in stand blijven verder verduurzamen;
- Duurzame aspecten betrekken bij de inkoop en aanbestedingen van beheer- en onderhoudsprojecten.

Het onderhoud aan de gebouwen is grofweg te verdelen in eigenaaronderhoud en gebruikersonderhoud. De gemeente is verantwoordelijk voor het eigenaaronderhoud aan alle gebouwen. Het gebruikersonderhoud aan de verhuurde gebouwen is vastgelegd in de huurovereenkomst. Bij de overige gebouwen is ook het gebruikersonderhoud voor rekening van de gemeente.

Financiële consequenties

De benodigde middelen voor de uitvoering van werkzaamheden worden ten laste gebracht van de jaarbegroting (contracten, abonnementen, klachtenonderhoud) of worden onttrokken aan de voorziening groot onderhoud gebouwen (meerjarenonderhoud en eenmalige uitgaven).

De voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen wordt gevoed vanuit de jaarlijkse dotaties voor diverse gebouwen. Deze jaarlijkse dotatie is gebaseerd op een onderhoudsplanning van vijf jaar. Vanaf 2015 is de jaarlijkse dotatie vastgesteld op € 80.000. Op deze wijze is de financiering van het meerjarenonderhoud van deze kapitaalgoederen gewaarborgd. De stand van de voorziening per 31 december 2014 was afgerond € 838.000. Als ondergrens voor deze voorziening wordt een bedrag van € 500.000 gehanteerd.

De gemeente heeft geen gebouwen voor onderwijs in eigendom. Voor de onderwijsgebouwen geldt een afzonderlijke vergelijkbare systematiek.

Verzekeringsbeleid

Van de gemeentelijke kapitaalgoederen zijn de gebouwen, inclusief die voor het onderwijs, verzekerd op basis van een uitgebreide gevarenpolis (brand, storm, inbraak e.d.) op VNG voorwaarden en kent een eigen risico van € 1.000 voor zowel onderwijsgebouwen als overige gebouwen.

Deze twee beurspolissen zijn in oktober 2014 samen Europees aanbesteed. Beide polissen hebben een looptijd van drie jaar (01-01-2015 tot 01-01-2018), met de mogelijkheid tot verlenging met één jaar.

Alle gebouwen zijn in november 2009 voor het laatst getaxeerd. Deze taxaties hadden een geldigheidsduur van zes jaar. Deze zijn inmiddels verlopen of bijna verlopen, waardoor in 2016 alle gebouwen opnieuw getaxeerd moeten worden.

3.6 PARAGRAAF VERBONDEN PARTIJEN

Algemeen

Op grond van artikel 9, lid 2f van het BBV dient de programmabegroting een paragraaf Verbonden Partijen te bevatten. Volgens artikel 15 BBV dient deze paragraaf ten minste te bevatten:

- De visie op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting
- De beleidsvoornemens over verbonden partijen
- De lijst van verbonden partijen.

Het begrip verbonden partij is vastgelegd in het BBV en is als volgt gedefinieerd:

"Een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarbij de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft".

Van een financieel belang is sprake als aan de verbonden partij een bedrag ter beschikking is gesteld dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Van een bestuurlijk belang is sprake bij zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

In deze paragraaf treft u een overzicht aan van de verbonden partijen. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen belangen met een bestuurlijk accent en belangen met een financieel accent. Bij de eerste groep is er primair een bestuurlijke overweging die vervolgens een financiële verplichting oplevert. Bij de tweede groep is sprake van aandelen bezit of een substantieel gemeentelijk subsidiebedrag voor een organisatie.

Voorts merken wij op dat gewerkt wordt aan een nota verbonden partijen. De vaststelling van deze nota is eind 2015 voorzien. In deze nota worden voorstellen opgenomen voor de invulling van de governance (sturing, beheersing, verantwoording en toezicht) van de verbonden partijen waaraan Dalfsen deelneemt.

N.B. De financiële ratio's voor de verbonden partijen met een bestuurlijk belang hebben betrekking op de jaren 2014 t/m 2016. De financiële ratio's met betrekking tot de verbonden partijen waarbij primair sprake is van een financieel belang betreffen ratio's over de jaren 2013 t/m 2015. Dit gelet op het feit dat wij van deze partijen enkel de jaarstukken ontvangen.

Verbonden partijen waarbij primair sprake is van een bestuurlijk belang

Er bestaat een groep van organisaties waar een substantiële financiële bijdrage aan geleverd wordt, omdat de gemeente het noodzakelijk vindt dat de betreffende taak in Dalfsen uitgevoerd wordt of de doelstelling van groot maatschappelijk belang gevonden wordt. Het betreft de onderstaande partijen:

Naam	Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland			
Vestigingsplaats	Zwolle			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (publiekrechtelijk)			
Doelstelling	In oktober 2010 is de Wet veiligheidsregio's in werking getreden. Op basis hiervan zijn in Nederland 25 veiligheidsregio's ingesteld waaronder Veiligheidsregio IJsselland. Veiligheidsregio IJsselland werkt als brandweer, politie, geneeskundige hulpverlening met gemeenten en andere partners samen in het voorkomen, bestrijden en beperken van de gevolgen van branden, ongevallen, rampen en crisis. Dit doen ze samen met en voor de regio IJsselland, een gebied met circa 500.000 inwoners. Met als motto: Veiligheid, voor elkaar!			
Deelnemers	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland, Zwolle.			
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit de burgemeesters van de deelnemende gemeenten. Derhalve heeft de burgemeester zitting in het algemeen bestuur. Elk lid van het algemeen bestuur heeft één stem.			
Financieel belang	De gemeente is jaarlijks een bijdrage verschuldigd. De financieringswijze bestaat uit twee geldstromen. Het grootste deel van de gelden (circa 85%) komt uit de bijdragen die de gemeenten beschikbaar stellen. Een kleiner deel (ca. 15%) komt uit een rijksbijdrage (brede doeluitkering rampenbestrijding). De gemeenten krijgen dit geld van het rijk vanuit het gemeentefonds (subcluster brandweer en rampenbestrijding). Voor de algemene en wettelijke taken geldt een verdeling van de kosten volgens de vastgestelde verdeelmethodiek besloten in vergadering van 19 juni 2013 (besluit hanteren verdeelmethodiek voor de jaren 2014, 2015 en 2016). Voor de andere taken gelden de bedragen die gemeenten en Veiligheidsregio daarvoor hebben afgesproken dan wel het aantal verleende diensten maal het vastgestelde tarief per dienst.			
Financiële ratio's		Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
	Resultaat	€ 3.663.648	€ 0	€ 0
	Eigen vermogen	€ 49.491.046	€ 48.902.000	€ 35.214.000
	Vreemd Vermogen	€ 43.114.866	€ 46.204.000	€ 31.906.000
	Gemeentelijke bijdrage	€ 1.624.722 (incl. incidentele teruggaaf)	€ 1.727.485	€ 1.731.542
Risico's	<p>In de begroting worden door de veiligheidsregio de volgende risico's benoemd: de samenvoeging van de meldkamers, landelijke bezuinigingen, ontwikkelingen binnen het regionaal brandmeldsysteem, de consequenties van de RUD's op de regio, financiële effecten besluiten Veiligheidsberaad en herijking Brede doeluitkering.</p> <p>Het grootste risico is wanneer de Veiligheidsregio wordt getroffen door een ramp of crisis, waarbij hoge niet-verhaalbare kosten moeten worden gemaakt. In het meerjarenbeleidsplan zijn door de Veiligheidsregio de volgende vijf risico's geprioriteerd, naast de algemene voorbereiding op allerlei risico's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ziektegolf (inclusief dierziekten); • Hoog water of overstrooming; • Brand in dichte binnenstad; • Uitval van elektriciteitsvoorziening; • Paniek in menigten (zonder directe koppeling aan terrorisme). 			

	<p>De weerstandscapaciteit bedraagt € 486.500 en bestaat hoofdzakelijk uit eenmalige middelen. Voor de samenvoeging van de meldkamers is ook een bestemmingsreserve van € 400.000.</p> <p>De benoemde risico's kunnen langdurige financiële gevolgen hebben. De eventuele financiële gevolgen kunnen voor een beperkte periode worden gedekt. In die periode moet een structurele oplossing worden gevonden. De gemeente kan, op basis van historische kosten, worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort (aandeel is 5,06%).</p> <p>In 2016 wordt een systematische risicoanalyse uitgevoerd en op basis van de uitkomsten zullen voorstellen worden ontwikkeld voor de omvang van de algemene reserve (een belangrijk deel van het weerstandsvermogen).</p>
Beleidsvoornemens	<p>Het ambitieniveau van het beleidsplan voor de periode 2015-2018 is om uiterlijk in 2018 de rol als betrouwbare partner te versterken en in de regio leidend te zijn in de samenwerking bij branden, incidenten en crises tussen hulpverleningsdiensten, gemeenten en andere partners. De medewerkers zetten hun professionaliteit in om samen met inwoners, bedrijven en instellingen te werken aan een realistisch niveau van risicobeperking en zelfredzaam handelen voor, tijdens en na een calamiteit.</p>
Ontwikkelingen	<p>Zoals gesteld werd in de vergadering van het algemeen bestuur op 19 juni 2013 is besloten tot een verdeelmethodiek van de bijdragen die de gemeenten aan de veiligheidsregio betalen. Deze methodiek zou drie jaar worden gehanteerd (2014, 2015 en 2016). Voorafgaand aan de vaststelling van de begroting 2017 zou de verdeelmethodiek opnieuw onderzocht worden. Hoewel een nadere duiding van de nog beschikbaar komende definitieve cijfers moet plaatsvinden, zou verdergaande objectivering aanzienlijke onbedoelde negatieve neveneffecten kunnen sorteren.</p>

Naam	Gemeenschappelijke regeling GGD IJsselland
Vestigingsplaats	Zwolle
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (publiekrechtelijk)
Doelstelling	<p>De Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) bouwt voor gemeenten in IJsselland aan publieke gezondheid. Missie juni 2011: "Wij beschermen en bevorderen gezondheid. Daarbij richten we ons op het verminderen van ongelijkheid in de kans op goede gezondheid onder bewoners van de regio IJsselland".</p> <p>GGD IJsselland is daarnaast onderdeel van een samenhangend aanbod van publieke gezondheid in Nederland. GGD IJsselland voert de taken uit zoals deze in de wet Publieke gezondheid aan gemeenten zijn opgedragen, zoals Jeugdgezondheidszorg, infectieziektebestrijding, monitoring van gezondheid en advies over gezondheidsbeleid gemeenten, zorg voor publieke gezondheid bij crisis en rampen.</p> <p>GGD IJsselland werkt voor 11 gemeenten met in totaal ruim 513 duizend inwoners.</p>
Deelnemers	GGD IJsselland wordt net als de Veiligheidsregio IJsselland gevormd door 11 gemeenten in Overijssel: Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Bestuurlijk belang	<p>Het bestuur van GGD IJsselland bestaat uit een Algemeen Bestuur, waarvan de leden worden afgevaardigd door de colleges van B&W van de gemeenten en een Dagelijks Bestuur (DB), gekozen door en uit het midden van het AB. De directeur Publieke Gezondheid is secretaris van zowel AB als DB. Naast de formele bestuursorganen kent GGD IJsselland een portefeuillehoudersoverleg Publieke Gezondheid. De gemeente Dalfsen heeft zitting in het Algemeen Bestuur en heeft één stem.</p>
Financieel belang	<p>Gemeentelijke bijdrage voor de basistaken op basis van inwoneraantal en kosten voor additionele producten (structureel en incidenteel) op basis van dienstverleningsovereenkomsten en incidentele afspraken (projecten en maatwerk).</p>

Financiële ratio's		Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
	Resultaat	€ 418.000	€ 0	€ 0
	Eigen vermogen	€ 1.863.000	€ 1.026.000	€ 766.000
	Vreemd Vermogen	€ 6.315.000	€ 6.135.000	€ 5.947.000
	Gemeentelijke bijdrage aan producten voor alle 11 gemeenten (inwonerbijdrage)	€ 438.000	€ 437.000	€ 459.000
	Kosten additionele producten (op basis van DVO en andere incidentele afspraken)	€ 320.000	€ 324.000	€ 327.000
	Totaal bijdrage gemeente Dalfsen	€ 758.000	€ 761.000	€ 786.000
Risico's	De gemeente betaalt een bijdrage per inwoner voor de basisproducten die voor alle gemeenten gezamenlijk worden uitgevoerd (inwonerbijdrage). GGD IJsselland voert een actief financieel risicobeleid. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd op basis van een financiële risico-inventarisatie. Additionele producten worden gefinancierd door de gemeenten die deze taken afnemen. Voor de risico's voor incidentele additionele taken (maatwerk en projecten) is een aparte voorziening getroffen. Risico's voor additionele producten kunnen niet ten laste komen van alle gemeenten in de Gemeenschappelijke Regeling. Indien de weerstandscapaciteit niet voldoet, kunnen gemeenten naar rato van het inwonertal worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort. Het aandeel van de gemeente Dalfsen in de totale inwonerbijdrage is 5,4%. Op basis van de meerjarenraming van GGD IJsselland is dit risico voor Dalfsen klein.			
Beleidsvoornemens	Het bestuur van GGD IJsselland heeft in 2014 de bestuursagenda 2015-2017 'Vernieuwing vanuit basistaken' vastgesteld. De opgave voor de GGD IJsselland wordt bepaald door twee ambities die door het (algemeen) bestuur zijn geformuleerd. Ambitie 1 betreft GGD als vertrouwde adviseur van de gemeenten en ambitie 2 betreft de modernisering van de governance. Door middel van een uitvoeringsprogramma zal hier komende periode invulling aan worden gegeven.			
Ontwikkelingen	De dienstverlening Jeugdgezondheidszorg wordt voor 10 gemeenten uitgevoerd voor jeugd van 0-18 jaar. Voor de gemeente Steenwijkerland wordt de JGZ 4-18 jarigen uitgevoerd. Hierin zal een doorlopende lijn worden georganiseerd met een samenhangende financieringssysteem.			

Naam	Gemeenschappelijke regeling sociale recherche IJssel-Vechtstreek
Vestigingsplaats	Zwolle
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (publiekrechtelijk)
Doelstelling	Het doel is het inrichten van een samenwerkingsverband met betrekking tot het voorkomen van en de opsporing van fraude met de door de gemeenten uit te voeren sociale zekerheidsregelingen. De gemeente draagt hiertoe de bevoegdheid in het kader van de de opsporing en voorkomen van fraude met de door de gemeenten uit te voeren sociale zekerheidsregelingen over aan de gemeente Zwolle.
Deelnemers	De gemeenten Dronten, Ommen-Hardenberg, Hattem, Kampen, Zwartewaterland, Zwolle en Dalfsen.
Bestuurlijk belang	De stemverhouding in het beslissingsbevoegd forum van portefeuillehouders is bepaald op basis van het aantal uitkeringsgerechtigden per gemeente, met een maximum van drie stemmen. Dalfsen heeft één stem van de vijftien.
Financieel belang	De kosten worden verrekend op basis van het aantal uitkeringsgerechtigden per 31-12. Het aandeel in de kosten is voor 2016 begroot op € 28.530.

Financiële ratio's		2014	2015	2016
	Gemeentelijke bijdrage	€ 23.476	€ 25.522	€ 28.530
Risico's	De inschatting is dat er van risico's zowel bestuurlijk als financieel geen sprake is.			
Beleidsvoornemens	De nadruk ligt op zichtbaarheid en dienstbaarheid en het leveren van maatwerk richting regiogemeenten. Prioriteit bij meest schade-veroorzakende typen van fraude en inspanningen plegen waar dit naar verwachting het meest oplevert.			
Ontwikkelingen	N.v.t.			

Naam	Regionale Uitvoeringsdienst IJsselland (RUD)			
Vestigingsplaats	Wijhe			
Rechtsvorm	Bestuursovereenkomst (privaatrechtelijk)			
Doelstelling	<p>Het doel van de RUD is het door een gestructureerde samenwerking:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leveren van goede adviezen aan de partners ten behoeve van vergunningverlening, toezicht en handhaving en daardoor een goede kwaliteit, veiligheid en gezondheid van de leefomgeving te bevorderen. • Breed inzetten van kennis en kunde ten behoeve van de partners, door middel van een netwerkorganisatie. • Bieden van een structuur waarin de partners voldoen aan de wettelijke eisen van kwaliteit, effectiviteit en robuustheid voor de uitvoering van hun VTH-taken. • Realiseren van een centraal aanspreekpunt voor externe partners • Realiseren van efficiencywinst, waarbij deze in de eerste plaats wordt ingezet voor kwaliteitsverbetering (kostenneutrale kwaliteitsverbetering). 			
Deelnemers	Provincie Overijssel en de gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Staphorst, Steenwijkerland, Raalte, Zwartewaterland en Zwolle.			
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft een zetel in het bestuur. Het bestuur bestaat uit de vertegenwoordigers van de colleges en gedeputeerde staten.			
Financieel belang	De gemeente draagt bij in de kosten. Voor jaar 2016 zijn deze kosten begroot op € 41.131			
Financiële ratio's		2014	2015	2016
	Gemeentelijke bijdrage	€ 41.131	€ 41.131	€ 41.131
Risico's	De netwerk RUD kan alleen goed functioneren als er voldoende (gelijkgestemde) ambitie en actieve deelname is, voldoende mandaat voor regionale aansturing en coördinatie, niet alleen gericht op de eigen opgaven maar op de regionale opgaven.			
Beleidsvoornemens	De RUD kent geen bevoegdheid om beleid vast te stellen. Beleidsvorming is een taak voor alle individuele deelnemers.			
Ontwikkelingen	<p>De Tweede Kamer heeft in september 2015 het wetsvoorstel Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) aangenomen. Hierin zijn twee belangrijke onderdelen opgenomen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De structuur van de RUD's moet worden vormgegeven volgens een Gemeenschappelijke Regeling. Dit betekent dat daarmee een einde komt aan het huidige netwerkmodel van de RUD IJsselland. 2. VNG en IPO hebben afgesproken om een modelverordening te maken voor het vastleggen van kwaliteitscriteria. Het wordt een verplichting voor alle gemeenten om zelf een verordening door de gemeenteraad vast te laten stellen. 			

Naam	Bedrijfsvoeringsorganisatie jeugdzorg regio IJsselland			
Vestigingsplaats	Zwolle			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (publiekrechtelijk)			
Doelstelling	De regeling is getroffen ter ondersteuning en uitvoering van de taken van de colleges in het kader van de Jeugdwet, in het bijzonder de inkoop van diensten in het kader van specialistische jeugdzorg. De uitvoeringsorganisatie fungeert als inkoop- en betalingsorganisatie van de deelnemende gemeenten. De regeling is in werking getreden op 1 november 2014 en getroffen tot en met 31 december 2016.			
Deelnemers	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland, Zwolle.			
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het bestuur en heeft één stem van de elf stemmen.			
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage in 2016 is begroot op € 50.505. Dit betreft in 2016 4,13% van het totaal.			
Financiële ratio's		2014	2015	Begroting 2016
	Gemeentelijke bijdrage	n.v.t	€ 67.207	€ 50.505
Risico's	De deelnemende gemeenten dragen er zorg voor dat de bedrijfsvoeringsorganisatie ten allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan haar verplichtingen te kunnen voldoen. De begroting voor 2016 heeft als enige referentie de begroting voor het startjaar 2015. Omdat dit het invoeringsjaar was, is dit een moeilijke vergelijking. In deze beginjaren zijn de kosten niet allemaal te voorspellen en derhalve is dit een onzekerheid. De begroting van de bedrijfsvoeringsorganisatie is beperkt tot programma- en exploitatiekosten. De genoemde risico's hierbij: <ul style="list-style-type: none"> • Mogelijk noodzakelijke extra menskracht als het declaratie-systeem niet volledig werkt in de matching van facturen. • Mogelijk noodzakelijke extra menskracht bij inkoop en contractmanagement als het relatiebeheer moeizamer verloopt en contractafspraken niet nageleefd worden. 			
Beleidsvoornemens	De uitvoeringsorganisatie fungeert als inkoop- en betalingsorganisatie van de gemeenten en kent geen bevoegdheid om beleid vast te stellen.			
Ontwikkelingen	Uiterlijk drie maanden voor het einde van de regeling stellen partijen vast of een verlenging gewenst is.			

Naam	Stichting Dalfsen Werkt		
Vestigingsplaats	Dalfsen		
Rechtsvorm	Stichting (privaatrechtelijk)		
Doelstelling	De stichting heeft volgens de statuten ten doel de ondersteuning in de ruimste zin des woords van de gemeente Dalfsen bij het tot stand brengen en instandhouden van de werkvoorziening voor mensen met een arbeidsbeperking die woonachtig zijn in de gemeente Dalfsen en bij het bevorderen van de reïntegratie van 'SW-geïndiceerden' die wonen in de gemeente Dalfsen en van mensen met een arbeidsbeperking als hiervoor bedoeld in het normale arbeidsproces, waarbij tevens wordt voldaan aan de voorwaarden die hieraan worden gesteld in de wet, in het bijzonder de Participatiewet en de Wet sociale werkvoorziening, behoudens indien en voorzover de gemeente Dalfsen te eniger tijd haar wettelijke taken als hiervoor bedoeld op andere wijze gestalte mocht geven.		
Deelnemers	Gemeente Dalfsen		
Bestuurlijk belang	Het bestuur van de stichting bestaat uit een door de gemeente vast te stellen aantal van ten minste één en ten hoogste drie natuurlijke personen. Tot bestuurders kunnen benoemd worden de personen die de functie van gemeentesecretaris/algemeen directeur dan wel eerste loco-secretaris vervullen.		

Financieel belang	Het vermogen van de stichting wordt gevormd door o.a. hetgeen wordt verkregen van de gemeente Dalfsen. De gemeente Dalfsen zal niet meer bijdragen dan de kosten die de stichting moet maken voor de uitoefening van haar publieke taken.			
Financiële ratio's		2014	2015	2016
	Resultaat	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd Vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	€ 0	€ 0
Risico's	De financiële afhandeling van de stichting vindt plaats door de gemeente. De stichting fungeert enkel als werkgever van de SW'ers. Het SDW zal in het kader van de vennootschapsbelasting gevolgd worden.			
Beleidsvoornemens	N.v.t.			
Ontwikkelingen	De Stichting Dalfsen Werkt is opgericht in 2015. 2016 zal ook nog in het teken staan van de nadere vormgeving van de uitvoering.			

Naam	Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus -Tricijn (GBLT)			
Vestigingsplaats	Zwolle			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (publiekrechtelijk)			
Doelstelling	Het GBLT heeft als doelstelling zorg te dragen voor een efficiënte en effectieve heffing en invordering van belastingen en de uitvoering van de Wet WOZ alsmede de inrichting en/of het beheer van basisregistraties.			
Deelnemers	Waterschappen Groot Salland, Reest en Wieden, Rijn en IJssel, Vechstromen, Vallei en Veluwe en Zuiderzeeland. De Gemeenten Nijkerk, Dronten, Leusden, Zwolle, Dalfsen, Bunschoten-Spakenburg.			
Bestuurlijk belang	Het bestuur van GBLT bestaat uit een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en de voorzitter. Ieder college heeft een lid aangewezen die deelneemt aan het algemeen bestuur, zo ook Dalfsen (vanaf 1-1-2016).			
Financieel belang	De netto gemeentelijke bijdrage voor 2016 bedraagt € 382.000.			
Financiële ratio's		2014	2015	2016
	Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	€ 382.000
Risico's	Bij uittreding uit GR kan het algemeen bestuur bepalen dat de uitredende gemeente verplicht is tot betaling van maximaal 60% in het eerste jaar en maximaal 30% in het tweede jaar na uittreding van de bijdrage die de uitredende deelnemer betaalde in het laatste jaar van deelname. Indien de kwaliteit van GBLT niet op orde is, kan dit de burger raken voor wat betreft de dienstverlening. Daarnaast loopt de gemeente dan het risico op lagere belastingopbrengsten (met name ozb, afval en riool). Op dit punt is sturing op de afgesloten dienstverleningsovereenkomst en het dienstverleningshandvest van belang.			
Beleidsvoornemens	GBLT zal zich eerst vooral richten op verdere doorontwikkeling van de interne organisatie waardoor de dienstverlening verbeterd wordt en de kosten verlaagd kunnen worden. Vervolgens zal ook actief worden gezocht naar mogelijkheden om met meer gemeenten samen te werken. Ook dit kan tot kostenverlaging leiden.			
Ontwikkelingen	De gemeente treedt per 1 januari 2016 toe tot deze gemeenschappelijke regeling gelijktijdig met de gemeente Bunschoten-Spakenburg. De begroting 2016 is reeds door het algemeen bestuur van GBLT vastgesteld. De extra exploitatiekosten door de toetreding zijn hierin niet opgenomen. Bij de eerste vergadering van het algemeen bestuur in 2016 zal een begrotingswijziging worden voorgelegd.			

Verbonden partijen waarbij primair sprake is van een financieel belang

Onderstaand is een overzicht opgenomen van partijen waarbij primair sprake is van een financieel belang. De deelname in deze partijen heeft bij de start het karakter gehad van stimuleren, invloed op nutsvoorzieningen of intergemeentelijke solidariteit. Door verkoop en fusies (Vitens, Essent) is er in feite sprake van beleggingen. Gezien de omvang van het belang van de individuele gemeente is de invloed van het stemrecht vrijwel nihil. Een uitzondering vormt de NV ROVA. Hier is nog wel sprake van een sterke relatie tussen de aanleiding tot deelname in het aandelenkapitaal en de taak.

Naam	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)			
Vestigingsplaats	Den Haag			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap (privaatrechtelijk)			
Doelstelling	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De kerntaak is om tegen lage tarieven krediet te verstrekken aan of onder garantie van Nederlandse overheden. De BNG is de huisbank van de gemeente Dalfsen.			
Deelnemers	De aandeelhouders van de bank zijn uitsluitend overheden. De staat is houder van de helft van de aandelen. De andere helft van de aandelen is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.			
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als aandeelhouder zeggenschap in BNG Bank via het stemrecht op de aandelen die zij bezit (een stem per aandeel van € 2,50).			
Financieel belang	De gemeente bezit 33.735 aandelen van € 2,50 (0,06%). Voor 2016 en de volgende jaren wordt rekening gehouden met een dividuutkering van € 19.800.			
Financiële ratio's		2013	2014	2015
	Resultaat	€ 289 mln	€ 126 mln	nb
	Eigen vermogen	1-1: € 2.741 mln	1-1: € 3.430 mln	1-1: € 3.582 mln
	Vreemd Vermogen	1-1: € 139.453 mln	1-1: € 127.721 mln	1-1: € 149.891
Risico's	Voor de gemeente bestaat net als bij deelname in andere vennootschappen formeel het risico van het verliezen van het geïnvesteerde kapitaal. Dit risico wordt als verwaarloosbaar gekwantificeerd. Daarnaast is het belangrijkste risico op dit moment lagere dividuutkeringen dan voorzien. Door de aanhoudende onzekerheid acht de bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over de nettowinst in 2015. Het uit te keren dividend over 2015 wordt in 2016 verantwoord.			
Beleidsvoornemens	De bank wil haar sterke liquiditeitsprofiel continueren door het aantrekken van middelen met relatief lange looptijden. De inspanningen zullen gericht zijn op het aantrekken van middelen waarin gediversifieerd wordt naar valuta en looptijden.			
Ontwikkelingen	<ul style="list-style-type: none"> In de komende jaren loopt het kostenniveau van de bank op onder invloed van de grote hoeveelheid regelgeving die in systemen en processen van de bank moet worden ingevoerd. Aanhoudende lage marktrente veroorzaakt een dalende trend van renteopbrengsten uit de eigen middelen. Het resultaat financiële transacties zal gevoelig blijven voor politieke en economische ontwikkelingen binnen de Europese Unie. De bank dient vanaf 2015 bij te dragen aan de opbouw in 10 jaar van het Europese Resolutiefonds. De definitieve verdeelsleutel van bijdrage van banken is nog onbekend. In 2015 zullen voor het eerst de toezichtskosten van de ECB betaald moeten worden in verband met de overgang naar het ECB-toezicht. 			

Naam	Vitens N.V.			
Vestigingsplaats	Zwolle			
Rechtsvorm	Naamloze Venootschap (privaatrechtelijk)			
Doelstelling	Het leveren van betrouwbaar drinkwater tegen de laagst mogelijke maatschappelijke lasten.			
Deelnemers	De gemeenten en provincies in het voorzieningsgebied van Vitens zijn de publieke aandeelhouders.			
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als aandeelhouder zeggenschap in Vitens via het stemrecht op de aandelen die zij bezit.			
Financieel belang	<p>De gemeente bezit 34.746 gewone aandelen (0,55%). Voor 2016 en de volgende jaren houden we rekening met een dividenduitkering van € 102.000.</p> <p>Sinds 2006 zijn perefereente aandelen van de gemeente in Vitens omgezet naar een achtergestelde lening van € 2.283.500 met een looptijd van 15 jaar. De jaarlijkse aflossing (1/15 deel) van de achtergestelde lening wordt (t/m 2021) ten gunste van de exploitatie geboekt. Er wordt een rente vergoed die gelijk is aan het gemiddelde percentage van de 10-jaars Nederlandse staatsleningen over de vijf voorafgaande kalenderjaren vermeerderd met 1%. De rentebetaling is achteraf per 1 juli in het daaropvolgende jaar. Voor 2016 gaat het om een bedrag van € 35.700.</p>			
Financiële ratio's		2013	2014	2015
	Resultaat	€ 80 mln	€ 77,6 mln	n.b.
	Eigen vermogen	1-1: € 386 mln	1-1: € 438,5 mln	1/1: € 421,1 mln
	Vreemd Vermogen	1-1: € 51.297 mln	1/1: 1.274 mln	1/1: 1.292,5 mln
Risico's	Voor de gemeente Dalfsen bestaat formeel het risico van het verliezen van het geïnvesteerd kapitaal. Dit risico kan als verwaarloosbaar worden gekwantificeerd. Daarnaast is het belangrijkste risico op dit moment lagere dividenduitkeringen. Tevens is er nog een achtergestelde lening met een looptijd van 15 jaar waar de gemeente jaarlijks rente over ontvangt. In geval van faillissement bestaat het risico dat de gemeente deze lening niet terug ontvangt. Dit risico wordt als zeer laag geschat.			
Beleidsvoornemens	Speerpunt voor de komende jaren is verbeterde dienstverlening aan klanten, een grotere waardering voor het product en een goede bescherming van drinkwaterbronnen.			
Ontwikkelingen	<ul style="list-style-type: none"> • Vitens heeft sterk geïnvesteerd in betere ICT-infrastructuur om de ondergrondse en bovengrondse infrastructuur te kunnen ondersteunen. • Het is de wens om klanten real-time te kunnen waarschuwen in geval van incidenten. Dit wordt momenteel getest in de Vitens Innovation Playground in Friesland. 			

Naam	Wadinko N.V.			
Vestigingsplaats	Zwolle			
Rechtsvorm	Naamloze Venootschap (privaatrechtelijk)			
Doelstelling	<p>Wadinko heeft ten doel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het stimuleren van bestaande en nieuwe bedrijvigheid in het verzorgingsgebied door te participeren in het risicodragend vermogen van ondernemingen. • Bijdragen aan de versterking van de economische structuur in het werkgebied, met bijzondere aandacht voor de werkgelegenheid op langere termijn. • Het bevorderen van onderlinge samenwerking tussen ondernemingen waarin wordt deelgenomen en tussen deze ondernemingen en andere bedrijven en instellingen. • Het stimuleren en laten uitvoeren van kansrijke (bedrijfs)-initiatieven die bijdragen aan gewenste economische en sociale ontwikkelingen in het werkgebied. • Het redelijk laten renderen van het aan Wadinko ter beschikking gestelde vermogen. 			
Deelnemers	De provincie Overijssel en 24 gemeenten uit het werkgebied van de voormalige Waterleiding Maatschappij Overijssel.			
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als aandeelhouder zeggenschap in Wadinko via het stemrecht op de aandelen die zij bezit.			
Financieel belang	De gemeente bezit 75 aandelen van de in totaal 2.389 geplaatste aandelen à € 100 (3,14%). Gezien de liquiditeitspositie heeft de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 19 april 2013 besloten tot een dividenduitkering van € 500 per aandeel. Deze uitkering van totaal € 38.000 is jaarlijks in de periode 2013-2017.			
Financiële ratio's		2013	2014	2015
	Resultaat	€ 1,7 mln	€ 7 mln	n.b.
	Eigen vermogen	1-1: € 49 mln	1-1: € 54 mln	1-1: € 60mln
	Vreemd Vermogen	1-1: € 0,118 mln	1-1: € 1,3 mln	1-1: € 1,6 mln
Risico's	Wadinko is winstgevend en kent een gezonde financiële positie. De organisatie heeft een kleine staf. Er wordt al enkele jaren winst gemaakt die weer opnieuw geïnvesteerd wordt. Het aandeel van de gemeente Dalfsen is beperkt. Dalfsen bezit 75 van de totaal 2.389 geplaatste aandelen (3,14%). Gelet op het financiële belang dat de gemeente heeft (€ 7.500) in combinatie met de zeggenschap (3,14%) is het risico van deze deelname verwaarloosbaar.			
Beleidsvoornemens	Wadinko continueert het huidige beleid en wil groei en innovatie in de regio bevorderen. Het streven is dat de Wadinko participaties over vijf jaar een substantieel hogere omzet hebben dan nu en dat er over 5 jaar beduidend meer mensen werken bij de Wadinko bedrijven dan nu. Wadinko streeft een goede spreiding van haar investeringen in het werkgebied na. Wadinko richt zich bij voorkeur op de maakindustrie en zakelijke dienstverlening. Het doel is maximal 2-3 nieuwe participaties en 1 - 2 exits per jaar. Om de groeiambitie te realiseren zal de initiële investering per participatie stijgen. Daarnaast wil men meer investeren in bestaande participaties om groei en innovatie te ondersteunen. De innovatie en samenwerking tussen bedrijven en derden wordt gestimuleerd en daarvoor wordt ook geld gereserveerd. Er wordt ook bewust en actief geïnvesteerd tbv maatschappelijke thema's zoals de Participatiewet.			
Ontwikkelingen	Actueel in het werkgebied van Wadinko is de hoge werkloosheid en de grote groep mensen op afstand van de arbeidsmarkt. Het blijkt dat veel ondernemers zich onvoldoende bewust zijn van de mogelijkheden met alternatieve financieringen.			

Naam	Enexis Holding N.V.			
Vestigingsplaats	's - Hertogenbosch			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap (privaatrechtelijk)			
Doelstelling	De vennootschap Enexis Holding N.V. heeft ten doel: <ul style="list-style-type: none"> • het (doen) distribueren en het (doen) transporteren van energie, zoals elektriciteit, gas, warmte en (warm)water; • het in stand houden, (doen) beheren, (doen) exploiteren en (doen) uitbreiden van distributie en transportnetten in relatie tot energie; • het doen uitvoeren van alle taken die ingevolge de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet zijn toebedeeld aan een netbeheerder zoals daarin bedoeld; • het binnen de wettelijke grenzen ontplooiën van andere operationele en ondersteunende activiteiten. 			
Deelnemers	Provincies en gemeenten			
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als aandeelhouder zeggenschap in Enexis Holding via het stemrecht op de aandelen die zij bezit.			
Financieel belang	De gemeente bezit 64.662 aandelen. Voor 2016 en daarop volgende jaren wordt rekening gehouden met een dividend van € 57.000.			
Financiële ratio's		2013	2014	2015
	Resultaat	€ 239 mln	€ 265,5 mln	n.b.
	Eigen vermogen	1-1: € 3.244 mln	1-1: € 3.370 mln	1-1: € 3.517 mln
	Vreemd Vermogen	1-1: € 3.778 mln	1-1: € 2.895 mln	1-1: € 2.900 mln
Risico's	a. De aandeelhouders van Enexis lopen het risico dat (een deel van) de boekwaarde ad € 6,2 miljoen moet worden afgewaardeerd. Het risico is zeer gering omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V. b. Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist, Enexis heeft op dit moment meer dan 50% eigen vermogen. Gecombineerd met de achtergestelde status van de 'Vordering op Enexis vennootschap' (zie hieronder) levert dit een laag risico op. c. Een aanvullend risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten. Het risico is echter gemitigeerd middels een overeengekomen garantiedividend.			
Beleidsvoornemens	Enexis Holding N.V. opereert in een gereguleerde markt, onder toezicht van de Autoriteit Consumenten & Markt (ACM). Elke drie jaar stelt de ACM de maximale tarieven vast. In die periode gaan de gereguleerde tarieven in drie stappen omlaag als gevolg van lager ingeschatte kapitaalkosten (WACC). Dit is een stimulans voor Enexis om te komen tot kostenbesparing en zo toch de aandeelhouders een redelijk rendement te kunnen bieden. Enexis faciliteert de transitie naar duurzame energie. Voor het functioneren van de samenleving is dat dermate belangrijk dat het publiek belang van Enexis alleen maar toeneemt. De provincie c.q. gemeenten en Enexis werken samen op het gebied van duurzaamheid hetgeen naar verwachting resulteert in een aantal gezamenlijke projecten.			
Ontwikkelingen	N.v.t.			

Naam	CBL Vennootschap B.V.			
Vestigingsplaats	's - Hertogenbosch			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap (privaatrechtelijk)			
Doelstelling	De functie van deze vennootschap is de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent te vertegenwoordigen als medebeheerder van het Cross Border Leases (CBL) Escrow Fonds en te fungeren als 'doorgeefluik' voor betalingen in en uit het CBL Escrow Fonds. Voor zover na beëindiging van alle CBL's en de betalingen uit het CBL Escrow Fonds van de daarmee corresponderende voortijdige beëindigingsvergoedingen nog geld overblijft in het CBL Escrow Fonds, wordt het resterende bedrag in de verhouding 50%-50% verdeeld tussen het moederbedrijf RWE en de verkopende aandeelhouders.			
Deelnemers	Provincies en gemeenten			
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als aandeelhouder zeggenschap in CBL Vennootschap B.V. via het stemrecht op de aandelen die zij bezit.			
Financieel belang	De gemeente bezit 864 aandelen.			
Financiële ratio's		2013	2014	2015
	Resultaat	\$ 9,88 mln	\$ 66,7 -/-	€ 800.000 -/- (begroting)
	Eigen vermogen	1-1: \$ 129 mln	1-1: \$ 9,88 mln	1-1: \$ 9,81 mln
	Vreemd Vermogen	1-1: \$ 9,9mln	1-1: \$ 103,7	1/1: \$ 106,6
Risico's	Met de voortijdige beëindiging van alle CBL-contracten is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de Verkopende Aandeelhouders ter hoogte van het bedrag in het CBL Escrow Fonds. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap, art 2.:81 BW.			
Beleidsvoornemens	Het vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, \$ 275 mln. Eind juni 2011 zijn de laatste CBL-overeenkomsten vervroegd beëindigd. Na aftrek van het bedrag dat nodig was voor deze beëindigingen van de CBL's resteert er nog een bedrag van afgerond \$ 20 mln. Naar verwachting zal op dit bedrag in 2015 een bedrag benodigd zijn voor advies- en andere afwikkelingskosten. De advies- en andere afwikkelingskosten worden gering ingeschat. Dit betekent dat een groot deel van het restantbedrag van \$ 20 mln. uiteindelijk in de verhouding 50-50 zal kunnen worden uitbetaald aan de Verkopende Aandeelhouders en het moederbedrijf en dat het fonds daarna geliquideerd kan worden. Er loopt evenwel nog een discussie tussen CBL Vennootschap en het moederbedrijf RWE over verrekening van eventuele belastingvoordelen.			
Ontwikkelingen	Planning is dat in de 2 ^e helft van 2015 deze discussie met het moederbedrijf RWE wordt afgerond. De vennootschap zal daarmee eind 2015 (mogelijk begin 2016) kunnen worden geliquideerd. Een positief liquidatiesaldo zal vrijvallen aan de aandeelhouders			

Naam	Vordering Enexis B.V.			
Vestigingsplaats	's- Hertogenbosch			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap (privaatrechtelijk)			
Doelstelling	<p>Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer in Nederland werd Essent per 30 juni 2009 gesplitst in een netwerkbedrijf (later Enexis) enerzijds en een productie- en leveringsbedrijf (het deel dat verkocht is aan RWE) anderzijds. Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis tegen de geschatte fair market value. Omdat Enexis destijds over onvoldoende contante middelen beschikte om de koopprijs hiervoor te betalen is deze omgezet in een lening van Essent. In de Wet Onafhankelijk Netbeheer was opgenomen dat er na splitsing geen financiële kruisverbanden mochten bestaan. Omdat het op dat moment niet mogelijk was om de lening extern te financieren is besloten de lening over te dragen aan de verkopende aandeelhouders van Essent. Op het moment van overdracht bedroeg de vordering € 1,8 miljard. De vordering is vastgelegd in een leningovereenkomst bestaande uit vier tranches:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1e tranche: EUR 450 mln., looptijd 3 jaar, rente 3,27% • 2e tranche: EUR 500 mln., looptijd 5 jaar, rente 4,1% • 3e tranche: EUR 500 mln., looptijd 7 jaar, rente 4,65% • 4e tranche: EUR 350 mln., looptijd 10 jaar, rente 7,2% <p>Enexis is gerechtigd om de tranches maximaal 1 jaar voor einde termijn vervroegd geheel of gedeeltelijk af te lossen. Op basis van de aanwijzing van de Minister van Economische Zaken is de 4e tranche van € 350 miljoen geoormerkt als mogelijke toekomstige conversie naar het eigen vermogen. In januari 2012 heeft Enexis de 1e tranche en in oktober 2013 de 2e tranche van de aandeelhouderslening vervroegd afgelost.</p>			
Deelnemers	Provincies en gemeenten.			
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als aandeelhouder zeggenschap in Vordering Enexis B.V. via het stemrecht op de aandelen die zij bezit.			
Financieel belang	De gemeente bezit 864 aandelen.			
Financiële ratio's		2013	2014	2015
	Resultaat	€ 12 mln -/-	€ 16,6 mln -/-	€ 20 mln -/-(begroting)_
	Eigen vermogen	1-1: € 94 mln	1-1: € 82,2 mln	1/1: € 65,6 mln
	Vreemd Vermogen	1-1: € 1.367 mln	1-1: € 862 mln	1-1: € 862 mln
Risico's	De aandeelhouders lopen risico's op Enexis voor de niet-tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000), art 2.:81 BW.			
Beleidsvoornemens	Eind december 2014 resteren nog de leningen van de 3e en 4e tranche. Enexis is eventueel gerechtigd de 3e tranche in de periode 30 september 2015 – 30 september 2016 geheel of gedeeltelijk vervroegd af te lossen. Deze tranche zal in ieder geval uiterlijk 30 september 2016 worden afgelost. De 4e tranche mag niet vervroegd worden afgelost. Afhankelijk van het resultaat van een aantal financiële ratio's zou de 4e tranche eventueel geconverteerd kunnen worden in eigen vermogen.			
Ontwikkelingen	n.v.t.			

Naam	Verkoop Vennootschap B.V.			
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap (privaatrechtelijk)			
Doelstelling	<p>In het kader van de verkoop van Essent aan het moederbedrijf RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan Verkoop Vennootschap. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd in het General Escrow Fonds wordt aangehouden. Buiten het bedrag dat in het General Escrow Fonds zal worden gehouden, zijn de verkopende aandeelhouders niet aansprakelijk voor inbreuken op garanties en vrijwaringen.</p> <p>Daarmee is de functie van Verkoop Vennootschap B.V. dus tweërlei:</p> <ul style="list-style-type: none"> • namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RWE; • het geven van instructies aan de escrow agent wat betreft het beheer van het bedrag dat in het General Escrow Fonds is gestort. 			
Deelnemers	Provincies en gemeenten			
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als aandeelhouder zeggenschap in Vordering Enexis B.V. via het stemrecht op de aandelen die zij bezit.			
Financieel belang	De gemeente bezit 864 aandelen.			
Financiële ratio's		2013	2014	2015
	Resultaat	€ 62,1 mln -/-	€ 17,2 mln	€ 10 mln (begroot)
	Eigen vermogen	1-1: € 415,9 mln	1-1: € 347,3 mln	1-1: € 363,3
	Vreemd Vermogen	1-1: € 41,6	1-1: € 98,1 mln	1-1: € 79,9
Risico's	Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van RWE als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag (€ 440 mln.) dat nog in het General Escrow Fonds resteert. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000), art 2.:81 BW.			
Beleidsvoornemens	De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims (die door RWE tot uiterlijk 30 september 2015 kunnen worden ingediend) worden afgewikkeld. Op 30 september 2015 zal automatisch het gedeelte van het General Escrow Fonds vrijvallen waarvoor RWE geen claims heeft ingediend. Gelet op de afhandeling van lopende claims en nog eventueel tot door RWE in te dienen claims, kan over de omvang van deze vrijval nog geen uitspraak worden gedaan. Planning is dat in de 2 ^e helft van 2015 de discussies met RWE over de ingediende claims worden afgerond. De vennootschap zal daarmee eind 2015 (mogelijk begin 2016) kunnen worden geliquideerd. Een positief liquidatiesaldo zal vrijvallen aan de aandeelhouders.			
Ontwikkelingen	Het vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, € 800 mln. In april 2011 is het eerste deel van de General Escrow minus gemelde claims door RWE vrijgevallen en aan de aanhouders uitgekeerd. In het General Escrow Fonds resteert nu nog een bedrag van EUR 440 miljoen voor de afwikkeling van claims van RWE als gevolgen van garantie en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven. Het General Escrow Fonds wordt belegd conform de wet- en regelgeving die gelden voor decentrale overheden.			

Naam	CSV Amsterdam B.V.
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap (privaatrechtelijk)
Doelstelling	<p>Op 9 mei 2014 is de naam van Claim Staat Vennootschap B.V. gewijzigd in CSV Amsterdam B.V.. De statuten zijn gewijzigd zodat de nieuwe organisatie nu drie doelstellingen vervult:</p> <ol style="list-style-type: none"> namens de verkopende aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de Wet Onafhankelijk Netbeheer; namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RECYCLECO B.V. ("Waterland"); het geven van instructies aan de escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag dat op de escrow-rekening naar aanleiding van verkoop Attero is gestort. <p>(ad. a) In februari 2008 zijn Essent en Essent Nederland B.V., met toestemming van de publieke aandeelhouders, een procedure begonnen tegen de Staat der Nederlanden waarin zij een verklaring voor recht vragen dat bepaalde bepalingen van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) onverbindend zijn. Als gevolg van de WON (en de als gevolg daarvan doorgevoerde splitsing tussen het productie- en leveringsbedrijf enerzijds en netwerkbedrijf anderzijds) hebben haar aandeelhouders schade geleden. Vanwege praktische moeilijkheden om de juridische procedure aan de verkopende aandeelhouders van Essent N.V. over te dragen, hebben de verkopende aandeelhouders en RWE afgesproken dat de onderliggende (declaratoire) procedure over de vraag of (delen van) de WON onverbindend zijn, ook na afronding van de transactie met RWE, door Essent zal worden gevoerd. De verkopende aandeelhouders en RWE zijn verder overeengekomen dat de eventuele schadevergoedingsvordering van Essent op de Staat der Nederlanden die zou kunnen ontstaan als de rechter inderdaad van oordeel is dat (delen van) de WON onverbindend is, wordt gecedeerd aan de verkopende aandeelhouders (en dus niet achterblijft binnen de Essent groep), die deze vordering gebundeld zullen gaan houden via de deelneming (de "Claim Staat Vennootschap BV").</p> <p>De WON leidde er toe dat het productie- en leveringsbedrijf enerzijds en het netwerkbedrijf anderzijds gesplitst moesten worden. De Rechtbank te 's-Gravenhage heeft de vordering van Essent in eerste instantie afgewezen. Essent is tegen deze uitspraak in hoger beroep gegaan. In juni 2010 heeft het Gerechtshof in Den Haag de WON onverbindend verklaard. De Staat is tegen de uitspraak in cassatie gegaan bij de Hoge Raad. De Hoge Raad heeft pre-judiciële vragen gesteld aan het Europese Hof van Justitie. Het Europese Hof van Justitie heeft een reactie gegeven aan de Hoge Raad een te uitspraak doen. De Hoge Raad zal op 26 juni 2015 uitspraak doen.</p> <p>(ad. b) In het kader van de verkoop van Attero aan Waterland hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan Waterland. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan CSV Amsterdam B.V. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft Waterland bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd op een escrow-rekening wordt aangehouden. Buiten het bedrag dat op deze rekening zal worden gehouden, zijn de verkopende aandeelhouders niet aansprakelijk voor inbreuken op garanties en vrijwaringen.</p> <p>(ad. c) Het vermogen op de escrow-rekening is initieel € 13,5 mln. De escrow-rekening wordt aangehouden bij de notaris.</p>

Deelnemers	Provincies en gemeenten			
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als aandeelhouder zeggenschap in CSV Amsterdam B.V. via het stemrecht op de aandelen die zij bezit.			
Financieel belang	De gemeente bezit 864 aandelen.			
Financiële ratio's		2013	2014	2015
	Resultaat	€ 0,014 mln -/-	€ 43,8 mln -/-	€ 50 k -/- (begroting)
	Eigen vermogen	1-1: € 0,066 mln	1-1: € 0,052 mln	1-1: 0,008 mln
	Vreemd Vermogen	1-1: € 0,002 mln	1-1: € 0,012 mln	1-1: € 0,036 mln
Risico's	Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag (€ 13,5 mln.) op de escrow-rekening. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000), art 2.:81 BW.			
Beleidsvoornemens	De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat een eventuele schadeclaim wordt gevoerd tegen de Staat en dat claims (die door Waterland tot 5 jaar na completion (mei 2019) kunnen worden ingediend) worden afgewikkeld. Conform de verkoopovereenkomst zal de escrow-rekening tot 5 jaar na completion blijven staan voor de afwikkeling van potentiële claims van Waterland.			
Ontwikkelingen	N.v.t.			

Naam	Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.			
Vestigingsplaats	's - Hertogenbosch			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap (privaatrechtelijk)			
Doelstelling	<p>Onderdeel van Essent was het 50% aandeel in N.V. Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), o.a. eigenaar van de kerncentrale in Borssele. Het bedrijf Delta NV uit Zeeland heeft de verkoop van dit bedrijfsonderdeel van Essent aan RWE bij de rechter aangevochten. Er liepen zowel een kort gedingprocedure als bodemprocedure. Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV ("PBE") had het 50% belang in EPZ bij Energy Resources Holding (ERH) ondergebracht.</p> <p>In 2010 is op gezamenlijk initiatief van de aandeelhouders van PBE en de provincie Zeeland als belangrijkste aandeelhouder van Delta een bemiddelingstraject gestart om het geschil tussen partijen op te lossen. In 2011 is dit bemiddelingstraject succesvol afgerond. Op 30 september 2011 is, twee jaar na de verkoop van de aandelen Essent, ERH alsnog geleverd aan RWE. PBE blijft bestaan met een beperkt takenpakket. PBE zal de zaken afwikkelen die uit de verkoop voortkomen. Daarnaast is PBE verplichtingen aangegaan in het kader van het Convenant borging publiek belang kerncentrale Borssele uit 2009 die nopen tot voortbestaan van PBE in afgeslankte vorm. Hiermee is een termijn van 8 jaar na verkoop gemoeid. Na een statutenwijziging in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 14 december 2011 is de inrichting van PBE aangepast naar de status van een SPV, vergelijkbaar met o.a. Verkoop Vennootschap.</p>			
Deelnemers	Provincies en gemeenten			
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als aandeelhouder zeggenschap in CSV Amsterdam B.V. via het stemrecht op de aandelen die zij bezit.			
Financieel belang	De gemeente bezit 864 aandelen.			
Financiële ratio's		2013	2014	2015
	Resultaat	€ 0,018 mln -/-	€ 0,018 mln -/-	€ 0,020 mln -/- (begroting)
	Eigen vermogen	1-1: € 1,6 mln	1-1: € 1,6 mln	1-1: € 1,6 mln

	Vreemd Vermogen	1-1: € 0,155 mln	1-1: € 0,111 mln	1-1: € 0,108 mln
Risico's	<p>Het financiële risico na de levering van Energy Resources Holding aan RWE, waarmee de vervreemding van de aandelen Essent nu is afgerond, is beperkt tot eventuele contractueel vastgelegde mogelijkheden van claims c.q. garanties. Eventuele claims komen ten laste van het General Escrow Fonds (zie Verkoop Vennootschap BV).</p> <p>Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (€ 1.496.822) (art 2.:81 BW).</p>			
Beleidsvoornemens	<p>Binnen PBE is nog vanaf medio 2012 een bedrag tussen de € 1,5 en 2,0 miljoen (merendeel aandelenkapitaal) achtergebleven om mogelijke zaken die uit de verkoop voortkomen af te wikkelen.</p> <p>Conform de verkoopkoopovereenkomst ("SPA") zal het General Escrow Fonds tot 30 september 2015 blijven staan voor de afwikkeling van potentiële claims van RWE.</p>			
Ontwikkelingen	<p>Planning is om in de 2^e helft van 2015 de discussie met het Ministerie van Economische Zaken te voeren, omtrent de overdracht van de rol van PBE in het hiervoor genoemde convenant. Afhankelijk van de uitkomst van deze gesprekken zou PBE evenals Verkoop Vennootschap BV en CBL Vennootschap BV begin 2016 geliquideerd kunnen worden.</p>			

Naam	N.V. ROVA Gemeenten			
Vestigingsplaats	Zwolle			
Rechtsvorm	Naamloze Venootschap (privaatrechtelijk)			
Doelstelling	<p>De vennootschap heeft tot doel het bevorderen en/of het (doen) realiseren van integraalafvalketenbeheer en het leveren van kwalitatief hoogwaardige dienstverlening op het terrein van de verwijdering van afvalstoffen, waaronder begrepen beleidsondersteuning en collectieve aanbestedingen ten behoeve van de deelnemende overheden. Tevens is de vennootschap werkzaam op het gebied van inzameling, bewerking en verwerking van afvalstoffen, de reiniging en de gladheidbestrijding, alsmede op het gebied van direct of indirect daarmee verband houdende milieuvelden, in de ruimste zin van het woord.</p>			
Deelnemers	<p>De organisatie heeft een publiek karakter door het feit dat alleen overheden met een wettelijke zorgtaak op het gebied van huishoudelijk afval aandeelhouder kunnen zijn. Daarmee is ROVA een organisatie van en voor overheden. ROVA is actief in de provincies Overijssel, Gelderland, Utrecht, Flevoland en Drenthe.</p>			
Bestuurlijk belang	<p>De gemeente heeft als aandeelhouder zeggenschap in ROVA via het stemrecht op de aandelen die zij bezit.</p>			
Financieel belang	<p>De gemeente heeft de volgende financiële banden met de ROVA N.V.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Een dienstverleningsovereenkomst voor onbepaalde tijd. Hiermee is per jaar een bedrag gemoeid van bijna € 2 mln.. 2. Aandelenbezit: de gemeente Dalfsen bezit 360 van de in totaal 8.551 aandelen. De aandelen hebben een nominale waarde van € 113,45 per aandeel. Het begrote dividend voor 2016 is € 150.000. 3. In 2001 is een achtergestelde lening verstrekt met een looptijd van 10 jaar, waarover 8% rente wordt vergoed. In 2011 is deze lening met vijf jaar verlengd. De lening is inmiddels stilzwijgend verlengd voor een nieuwe periode van vijf jaar (tot februari 2021). Voor 2016-2019 is jaarlijks €44.725 rente begroot. 			
Financiële ratio's		2013	2014	2015
	Resultaat	€ 5 mln	€ 5,6 mln	n.b.
	Eigen vermogen	1-1: € 53 mln	1-1: € 26 mln	1-1: € 28 mln
	Vreemd Vermogen	1-1: € 21 mln	1-1: € 54 mln	1-1: € 50 mln

Risico's	<ul style="list-style-type: none"> • Bij een tegenvallende exploitatie lagere dividenduitkering dan begroot. • Stijging van de tarieven voor de diensten van ROVA • De geldlening betreft een achtergestelde lening ten opzichte van bancaire financiers, zodat ROVA in geval van ontbinding, surséance van betaling of faillissement pas verplicht is aflossing te voldoen nadat de op dat moment bestaande schulden van ROVA aan haar bancaire financiers zijn betaald.
Beleidsvoornemens	<p>ROVA is op koers met betrekking tot de ontwikkelvisie 2010-2020 welke in december 2010 is vastgesteld in de AvA. De uitdagingen voor de komende periode zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitbreiding van de BOR dienstverlening • Doorontwikkelingen van het gemeentelijk afvalbeleid (realisatie VANG-doelen) • Ruimte voor sociale arbeid: in BOR liggen kansen voor opzetten van leerwerktrajecten. • Verdere schaalvergroting door uitbreiding in de regio en excellente uitvoering (slimmer dan gisteren).
Ontwikkelingen	N.v.t.

Naam	Stichting Administratiekantoor Dataland			
Vestigingsplaats	Gouda			
Rechtsvorm	Stichting (privaatrechtelijk)			
Doelstelling	DataLand is in 2001 opgericht met als doel het realiseren van een landelijke voorziening die leidt tot het breder toegankelijk maken van gebouwengegevens uit het gemeentelijke informatiedomein voor de publieke en private markt.			
Deelnemers	Er zijn 386 gemeenten aangesloten.			
Bestuurlijk belang	De gemeente is sinds 1 januari 2004 als participant vertegenwoordigd in de certificaathoudersvergadering. De certificaathoudende gemeenten hebben gezamenlijke zeggenschap over DataLand.			
Financieel belang	De gemeente participeert in certificaten van aandelen van Dataland B.V. Met ingang van 1 mei 2009 heeft de gemeente 12.507 certificaten (van de totaal 6.832.635) van aandelen à € 0,10 (ten opzichte van 11.500 stuks vanaf 1 mei 2004). Conform het beleid van Dataland en de besluitvorming van de Certificaathoudersvergadering van Dataland ontvangt de gemeente een financiële uitkering van Dataland. Deze uitkering is het saldo van de aan de gemeente uit te keren bijdrage voor het toegankelijk maken van gegevens voor Dataland, verrekend met de bijdrage aan Dataland voor de uit te voeren kwaliteitsmanagement-activiteiten.			
Financiële ratio's		2013	2014	2015
	Resultaat	€ 0,41 mln	€ 0,2	n.b.
	Eigen vermogen	1-1: € 0,27 mln	1-1: € 0,50	1-1: € 0,73
	Vreemd Vermogen	1-1: € 0,25 mln	1-1: € 0,57	1-1: € 0,59
Risico's	Het financieel risico is laag en beperkt zich tot het in certificaten geïnvesteerde bedrag. Het betreft een eenmalige storting. Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden. Verstrekking van gegevens aan afnemers vindt plaats tegen verstrekingskosten. Deze inkomsten worden door DataLand gebruikt om de driedelige taken van de organisatie – een stichting zonder winstoogmerk – uit te voeren. Jaarlijks wordt een vergoeding aan deelnemende gemeenten uitgekeerd voor het leveren van de gemeentelijke gegevens. Het eventuele overschot aan inkomsten wordt daarnaast aan certificaathoudende gemeenten uitgekeerd.			
Beleidsvoornemens	DataLand ondersteunt ook in 2016 de gemeentelijke informatiehuishouding op het gebied van de gemeentelijke geo-, WOZ- en vastgoedinformatie door: <ul style="list-style-type: none"> • Actieve kwaliteitsbewaking; • Vertegenwoordiging van het gemeentelijk belang; 			

	<ul style="list-style-type: none"> • Organisatie en coördinatie van het Gemeentelijk Geoberaad (i.s.m. VNG); een landelijk ambtelijk en bestuurlijk podium voor gemeentelijke standpunten op het terrein van de ruimtelijke informatie.
Ontwikkelingen	<p>Door het kabinet is een digi-commissaris aangesteld om als overheidsbrede regisseur een programma nationaal digitale overheid op te stellen. Het programma wordt uitgevoerd door alle overheden gericht op het leggen van een overheidsbrede infrastructurele basis voor een digitale overheid voor nu en in de toekomst. Vanuit Dataland is aan de digi-commissaris ook input overhandigd.</p>

3.7 PARAGRAAF WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

Algemeen

Het beleidsdocument Risicomanagement is door uw raad vastgesteld. In het beleidsdocument wordt onder andere ingegaan op de risico's, hoe we het risicomanagement willen vormgeven en de stappen die wij gaan nemen om risico's in kaart te brengen, te beheersen en te evalueren.

Door deze stappen te zetten, willen we ons risicomanagement verder professionaliseren en hierop beleid formuleren en implementeren. Dit moet leiden tot het vergroten van het risicobewustzijn en het vergroten van de kennis over de benodigde weerstandscapaciteit en beleidsvorming ten aanzien van het aan te houden weerstandsvermogen.

Volgens het BBV dient de gemeente Dalfsen aan een drietal eisen te voldoen op het gebied van risicomanagement. Zo dient de gemeente te beschikken over:

1. een risicomanagementbeleid;
2. een risicoprofiel;
3. een berekening van het weerstandsvermogen.

We voldoen aan de drie hierboven geformuleerde onderdelen. Hieronder volgt een korte toelichting per onderdeel.

Risicomanagementbeleid

Naast de wettelijke verplichting van het BBV helpt risicomanagement ook bij het maken van afwegingen bij investeringsbeslissingen, biedt het inzicht in de grootste risico's en helpt het de continuïteit van de organisatie te verbeteren.

De definitie van een risico is: de kans op het optreden van een gebeurtenis met een negatief gevolg voor de organisatie. Uit deze definitie volgt dat een goede omschrijving van een risico drie elementen bevat:

- 1) *Een kans op het optreden van een gebeurtenis ($p < 1$)*
Het gaat hier dus om een mogelijke gebeurtenis. Als iets 100% zeker is, is het geen risico meer.
- 2) *Negatief gevolg*
De negatieve gevolgen van een risico kunnen zowel financieel als niet financieel van aard zijn. We richten ons echter hoofdzakelijk op het in kaart brengen van de financiële gevolgen die de gebeurtenissen met zich meebrengen. Risico's die mogelijk leiden tot aantasting van het imago van de gemeente dan wel andere niet-financiële gevolgen te weeg kunnen brengen, worden niet gekwantificeerd.
- 3) *Een betrokkene, voor wiens rekening de negatieve gevolgen komen*
De betrokkene is hierbij de gemeente Dalfsen.

Het beleid en de risico's die samenhangen met de grondexploitatie zijn afzonderlijk benoemd in de paragraaf Grondbeleid.

Inventarisatie risico's

Door middel van een workshop door BNG Advies en via afzonderlijke gesprekken is in 2013 de kennis over risicomanagement en het bewustzijn van risico's in de organisatie vergroot. Met de overgedragen kennis is de organisatie in staat de belangrijkste risico's te benoemen en te kwantificeren. Zo is het eerste organisatiebrede risicoprofiel opgesteld. Om risico's te kwantificeren dienen zowel de kans als het gevolg van een risico te worden bepaald. Daartoe wordt gebruik gemaakt van 'referentiebeelden' om te bepalen in welke klasse een risico zich bevindt.

Kans

Voor de beoordeling van de kans dat een risico zich voordoet, hanteren we vijf klassen met de volgende referentiebeelden:

Klasse	Referentiebeelden	Kwantitatief
1	< of 1 keer per 10 jaar	(10%)
2	1 keer per 5-10 jaar	(30%)
3	1 keer per 2-5 jaar	(50%)
4	1 keer per 1-2 jaar	(70%)
5	1 keer per jaar of >	(90%)

Geldgevolg

Hiervoor hanteren we vijf klassen met de volgende indeling:

Klasse	Geldgevolg	
0	Geen geldgevolgen	
1	$x < € 25.000$	(< 0,05% van begroting)
2	$€ 25.000 < x > € 95.000$	(0,05 - 0,2% van begroting)
3	$€ 95.000 < x > € 250.000$	(0,2 - 0,5% van begroting)
4	$€ 250.000 < x > € 450.000$	(0,5 - 1% van begroting)
5	$x > € 450.000$	(> 1% van begroting)

Risicoscore

De risicoscore wordt bepaald door van elk risico de bepaalde klassen van kans en gevolg te vermenigvuldigen volgens onderstaande formule:

Risicoscore = klasse kans x klasse geldgevolg

De maximale risicoscore is: $5 \times 5 = 25$. Met behulp van de risicoscore kunnen risico's worden geprioriteerd en wordt inzichtelijk welke risico's het meest belangrijk zijn om te worden gemanaged. De prioritering op risicoscore kan echter een vertekend beeld geven, aangezien een risico met een kans in klasse 5 en een gevolg in klasse 5 bovenaan de lijst komt te staan. Terwijl een risico met een kans in klasse 1 en een gevolg in klasse 5 wellicht een veel grotere impact heeft. Deze invloed is in onderstaande tabel meegenomen.

Nr.	Risico	Risico Score
1	Wijzigingen regelgeving	25
2	Onvolkomenheden aanbestedingsprocedure	20
3	Decentralisaties AWBZ-Wmo	16
4	Decentralisaties - participatiewet	16
5	Decentralisaties: Jeugdzorg	16
6	Tariefsverhogingen contracten derden	15
7	Garantstelling Breedband	15
8	Algemene uitkering gemeentefonds	15
9	Grondexploitaties	12
10	Exploitatierisico's bij RUD	12

1 Wijzigingen regelgeving

Diverse wijzigingen in verslaggevingsregels komen op de gemeente af. Concernbreed wordt de vennootschapsplicht voor gemeenten als risico gezien. De gemeenten wordt voor het deel van haar taken die zij als ondernemer uitvoert vanaf 1 januari 2016 vennootschapsbelastingplichtig. Zo vallen onder andere de grondexploitaties en de Stichting Dalfsen Werkt, naar alle waarschijnlijkheid, (deels) onder deze ondernemersactiviteiten. De mogelijkheid bestaat dat de openingsbalans bepaald dient te worden op basis van een discounted cashflow methode (contant maken van de zuivere toekomstige kasstromen). Gezien deze grote onzekerheid is voor het risico een PM post opgenomen. Binnen de gemeente is een projectgroep opgericht die vanuit verschillende disciplines kijkt naar de impact van de vennootschapsbelasting op de gemeente Dalfsen.

In relatie tot de vennootschapsbelasting worden er naar alle waarschijnlijkheid ook wijzigingen doorgevoerd in BBV regels. De impact hiervan kan nog niet worden bepaald omdat de wijzigingen nog niet definitief zijn. Voor de grondexploitaties zullen deze wijzigingen naar verwachting per saldo een positief effect hebben. Het effect van de aanpassing van de rentevoet zal mogelijk kunnen leiden tot een lagere renteopbrengst in de begroting. Het financiële effect van dit risico wordt geschat op circa € 1 mln. en is ook zo opgenomen in de risico beoordeling.

2 Onvolkomenheden aanbestedingsprocedure

Het proces inkoop en aanbesteding is qua financiële omvang een van de grootste processen bij de gemeente Dalfsen (€ 17 tot € 20 miljoen op jaarbasis). Bij gemeentelijke audits en onderzoeken door de accountant zijn de afgelopen jaren fouten geconstateerd. Deze fouten tellen mee in het rechtmatigheidsoordeel van de accountant. Slechts een kleine procesfout was al voldoende, om geen goedkeurende verklaring voor de rechtmatigheid te krijgen. Mocht het namelijk zo zijn dat er een kleine procesfout wordt geconstateerd, dan wordt die fout geëxtrapoleerd over het totaal van de financiële omvang van de inkoop. Hierdoor wordt de 1% / 3% norm al zeer snel overschreden met als gevolg geen goedkeurende verklaring voor rechtmatigheid.

Om deze situatie te voorkomen is bij het raadsvoorstel bij de begroting 2016 opgenomen dat de accountant vanaf 2015 alleen de Europese aanbestedingsprocedures toetst en de overige aanbestedingsprocedures buiten beschouwing laat.

In 2013 is de nieuwe aanbestedingswet in werking getreden. Deze wet stelt een aantal strengere eisen aan de gemeente. Met name het 1 op 1 gunnen van opdrachten is aan strengere regelgeving gebonden. Inmiddels is er een nieuw inkoopbeleid 2014 vastgesteld door de raad. Inkoop boven de € 25.000 worden besproken met de inkoopcoördinator om de inkoopstrategie vast te stellen.

Aanbestedingen worden centraal geregistreerd. Het inkoopproces is LEAN gemaakt. Zo ontstaat een borging in het inkoopproces, zoals de registratie in een aanbestedingsregister.

Door organisatiebreed consequent de genoemde gedragslijnen te blijven hanteren en deze te blijven toetsen, hebben we grip op inkoop en aanbestedingen. Hierdoor beperken we de kans van onrechtmatig aanbesteden. Complicerende factor blijft echter wel dat achteraf herstellen van onjuiste aanbestedingen veelal niet mogelijk is en een foute aanbesteding direct gevolgen kan hebben voor de rechtmatigheidsverklaring bij de jaarrekening. Gelet op het grote volume qua aantal, maar ook qua totaalbedrag op jaarbasis blijven inkoop en aanbestedingen risicovol.

3 Decentralisaties AWBZ-Wmo

Met name drie onderdelen van de Wmo brengen risico's met zich mee. Ten eerste de voorgenomen bezuiniging van 40% op het budget voor hulp bij het huishouden. Vanwege bepaalde compensatiemaatregelen door het kabinet en toevoegingen aan het Gemeentefonds is de bezuiniging gedaald tot ongeveer 30%. De gemeente Dalfsen heeft hierop gereageerd door het beleid aan te passen. Een deel van dit bedrag kan incidenteel worden ingezet om tekorten op de Wmo (m.n. de hulp bij het huishouden) aan te zuiveren als er nog niet voldoende is bezuinigd.

In de tweede plaats moet een bezuiniging van 15% worden toegepast op de functie Begeleiding. Deze voorziening komt over van de AWBZ. De gemeente Dalfsen ontvangt een bedrag van € 3,2 miljoen voor de nieuwe taken. Geschat wordt dat ongeveer 330 cliënten gebruik maken van deze voorziening. In 2014 is met de zorgaanbieders een tarief afgesproken dat ongeveer 15% lager lag dan onder het regime van de AWBZ. In 2015 zal worden gezien of dit voldoende effect heeft op de uitgaven.

Een derde risico zit op het onderdeel vervoer, en specifiek de Regiotaxi. Ondanks een aantal maatregelen zijn de laatste twee jaar de kosten voor de Regiotaxi flink gestegen. Daar komt bij dat de provincie Overijssel plannen heeft flink te bezuinigen op de Regiotaxi. Het voornemen is dat de provincie Overijssel per 1 januari 2017 stopt met haar bijdrage aan de Regiotaxi. Vóór deze datum zal de gemeente Dalfsen nieuw beleid en een nieuw uitvoeringsmodel moeten ontwikkelen om een alternatief te bieden voor haar deel van de Regiotaxi.

Op dit moment ontbreekt er een strak operationeel risicomanagement, waardoor risico's onvoldoende inzichtelijk zijn. De inrichting van een strakke administratieve organisatie en interne controle (AO/IC) wordt in 2016 opgetuigd. Hierbij zijn functiescheidingen, procesbeschrijvingen en verschillende controles onontkoombaar. Door middel van deze AO/IC zorgen we voor een betrouwbare, tijdige, actuele en volledige informatievoorziening. Dit geldt voor alle decentralisaties genoemd in de voorliggende paragraaf. Er is een bestemmingsreserve gevormd om incidentele effecten rondom de decentralisatie op te kunnen vangen. Deze reserve kan incidenteel worden ingezet om tekorten op de Wmo (m.n. de hulp bij het huishouden) aan te zuiveren.

4 Decentralisaties - participatiewet

De gemeenteraad heeft zijn voorkeur uitgesproken voor een lokale uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) c.q. Wet Werken naar Vermogen (Participatiewet), boven het blijven participeren in de Gemeenschappelijke Regeling WEZO. Vanaf juli 2015 zijn alle ruim 160 WSW-dienstverbanden ondergebracht bij de Stichting Dalfsen Werkt.

Uit het financieel overzicht in het haalbaarheidsplan blijkt dat de Rijksbijdrage en inleenvergoedingen niet voldoende zijn om de exploitatiekosten af te dekken. Een extra gemeentelijke bijdrage is dan ook noodzakelijk. De Rijksbijdrage wordt in 6 jaar tijd structureel met € 3.000 verminderd tot € 23.000 per arbeidsjaar in 2020. Voor Dalfsen betekent dit concreet dat in 2020, uitgaande van een uitstroom uit de WSW, ongeveer een tekort ontstaat van € 325.000. Dit is de som van 108 arbeidsjaren vermenigvuldigd met € 3.000. Dit is ongeveer hetzelfde bedrag als nu ook aan aanvullende gemeentelijke bijdrage wordt betaald aan Larcom en Wezo.

Bekend is met welke afbouwpercentages het Rijk tot 2020 rekening houdt. Niet bekend is hoe de Rijkssubsidie rekening gaat houden indien de realisatie in een gemeente afwijkt van de geprognosticeerde afbouw van het Rijk. Afwijking van slechts enkele arbeidsjaren betekent een extra kostenpost van te betalen lonen (€ 29.200, prijspeil 2015).

Naast dit structurele risico is er ook een incidenteel financieel risico, namelijk de vergoeding voor uittreding uit de gemeenschappelijke regeling WEZO en de overdracht van de aandelen aan de gemeente Zwolle. Over de hoogte van deze vergoedingen is nog geen duidelijkheid te geven, wel is er een bestemmingsreserve gevormd om deze incidentele effecten op te kunnen vangen.

5 Decentralisaties: Jeugdzorg

De contracten zijn regionaal afgesloten, waarbij de korting in het macrobudget is verwerkt. De ontwikkeling (financieel, gebruik) van jeugdhulp wordt regionaal en lokaal gevolgd. Voor de langere termijn moet rekening gehouden worden met een extra daling van het budget voor jeugdhulp als gevolg van de invoering van het zogenaamde objectieve verdeelmodel, ter vervanging van de huidige budgetbepaling op basis van historische gegevens. Het budget kan, stapsgewijs in een aantal jaar, met ongeveer 1 miljoen euro dalen.

6 Tariefsverhogingen contracten derden

In de zomer van 2014 heeft softwareleverancier Pinkroccade aangegeven de tarieven voor bestaande contracten fors te verhogen. Pinkroccade geeft als voornaamste oorzaak aan dat de vertraagde implementatie van nieuwe wet- en regelgeving door het Rijk leidt tot extra kosten. Deze extra kosten ontstaan door research & development voor nieuwe producten. Ook moeten bestaande productlijnen onderhouden worden, waardoor zij zich genoodzaakt zien om de kosten door te belasten in de product- en tariefstructuur.

Voor de gemeente Dalfsen betekent dit een structurele extra last van ruim € 56.000 bovenop de reguliere loon- en prijsontwikkeling. Richting de softwareleverancier en de gebruikersvereniging is gereageerd dat dit soort tariefstijgingen onacceptabel zijn voor Dalfsen. Probleem bij dit soort leveranciers is echter dat we niet van de ene op de andere dag kunnen overstappen naar een andere leverancier. Het betreffen maatwerk softwarepakketten waaraan jarenlang is gesleuteld om het functioneel en efficiënt operationeel te laten zijn.

Na onderhandeling tussen Pinkroccade en de gebruikersvereniging is er uiteindelijk ingestemd met de eenmalige tariefsverhoging. Hierbij is er voor de komende vijf jaren afgesproken dat jaarlijks maximaal de regulier prijsindex op de tarieven mag worden toegepast. Het voorbeeld van Pinkroccade maakt ons bewust van de gevaren die er aan dit soort overeenkomsten vast zitten. In juni 2015 heeft gemeente Dalfsen via onze huisadvocaat aan Pink Roccade laten weten dat de gemeente de tariefsverhoging niet accepteert. Verdere vervolgstappen wachten we af.

7 Garantstelling Breedband

Onder voorwaarden van kredietwaardigheid en kaders van de Europese commissie, de financiering van de aanleg van een breedbandnetwerk in het buitengebied mogelijk te maken. Dit willen wij gaan doen door het verstrekken van een gemeentelijke garantie tot een maximum van € 3,5 miljoen. De voortgang van het project zal dan nauwlettend gevolgd moeten worden en waar nodig wordt er bijgestuurd.

8 Algemene uitkering gemeentefonds

Het gemeentefonds bedraagt in Dalfsen ruim € 21 miljoen (exclusief de 3 decentralisaties). Bij groei of krimp van de Rijksuitgaven zal de algemene uitkering verhoudingsgewijs evenredig stijgen of dalen. Dit systeem wordt ook wel 'samen de trap op en samen de trap af' genoemd.

De Rijksoverheid geeft al sinds het begin van de economische crisis minder uit en ontvangen we als gemeente ook minder gemeentefonds. Het tempo en de hoogte van het economisch herstel hebben wezenlijke invloed op de hoogte van het gemeentefonds. Deze twee componenten zijn echter moeilijk voorspelbaar en beïnvloedbaar. Reeds verschillende malen hebben rijksbezuinigingen er toe geleid dat de gemeente fors gekort wordt op haar grootste inkomstenbron. Daarnaast voert het kabinet de verschillende hervormingen door die het risico hebben dat het gemeentefonds kan blijven dalen. Via de circulaire van het ministerie volgen wij de ontwikkelingen nauwlettend en verwerken we de uitkomsten in de begroting.

9 Grondexploitaties

Er kunnen verschillende typen risico's worden onderscheiden in de grondexploitaties bij actief grondbeleid. We onderscheiden drie soorten risico's:

1. Waarderingsrisico's: deze risico's omvatten het risico dat een aangekocht perceel niet voor de verwervingsprijs in exploitatie genomen kan worden en het risico van de rentelasten van verworven percelen;
2. Marktrisico's: tot deze risico's behoren risico's van nog te maken kosten, nog toe te kennen subsidies, grondprijzen en afzetrisico's;
3. Organisatierisico's: deze risico's kan de gemeente zelf beïnvloeden; het gaat, bijvoorbeeld, om risico's van een slechte interne organisatie, maar ook om het risico dat een door de gemeente zelf gewenst kwaliteitsniveau met zich meebrengt of om de hoogte van kosten voor voorbereiding en toezicht.

Afhankelijk van de fase waarin een exploitatie zich bevindt, zullen de bovengenoemde risico's groter of kleiner zijn. Hoe verder de gemeente is gevorderd met de uitvoering, hoe kleiner de risico's zullen zijn. In de paragraaf Grondbeleid gaan we specifieker in op de verschillende risico's.

10 Exploitatierisico's bij RUD

De Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) IJsselland is een netwerk RUD, waarbij een gestructureerde regionale samenwerking wordt nagestreefd op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Er wordt in 2016 een Europese aanbesteding in de markt gezet voor de aanschaf van een VTH applicatie. De financiën zijn gedurende het proces kritisch gevolgd en er is netwerkbreed geconcludeerd dat de Europese aanbesteding bij alle deelnemers zal gaan leiden tot hogere lasten, zowel incidenteel als structureel.

Risicokaart

De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. Het geeft ook een beeld van de verhoudingen tussen de risico's, van laag, midden en hoog. Per risicoscore wordt aangegeven hoeveel risico's zich in het betreffende vak bevinden.

Geld gevolg		Voor				
		gering	klein	middel	groot	enorm
enorm	☐	1	0	0	2	0
zeer groot	☐	0	1	0	3	1
groot	☐	2	4	9	4	2
klein	☐	4	7	15	7	2
minimaal	☐	12	3	1	1	0

Een risico dat zich in het groene gebied bevindt, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Een risico dat een score heeft in het oranje gebied, vraagt om extra aandacht van het college. Het risico vormt dan nog geen reëel gevaar voor de continuïteit van de organisatie, maar naarmate de tijd vordert, kan het risico wel een bedreiging gaan vormen. Het is daarom van belang tijdig beheersmaatregelen te nemen. Een risico met een risicoscore in het rode gebied, vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie wordt bedreigd. Preventieve en reducerende beheersmaatregelen kunnen de kans respectievelijk het gevolg terugbrengen naar een acceptabel niveau.

Risico's, zeker wanneer die door de organisatie zelf niet kunnen worden beïnvloed, dienen concernbreed periodiek gemonitord te worden. De financiële gevolgen van een (opgetreden) risico worden opgevangen met het weerstandsvermogen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten die onverwachts en substantieel zijn te dekken. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen de incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen om calamiteiten eenmalig op te vangen. Het zijn de direct aan te wenden middelen voor financiële tegenvallers. Alleen reserves die alternatief aanwendbaar zijn worden meegenomen. Specifieke bestemmingsreserves rekenen we niet mee omdat een onttrekking uit deze reserves direct invloed heeft op dekking van kosten in de exploitatie. Stille reserves worden eveneens niet meegenomen. Niet duidelijk is namelijk in hoeverre deze op korte termijn liquide te maken zijn. In onderstaande tabel staan de reserves groter dan € 100.000 waar geen claims op rusten.

Vrij besteedbaar	31-12-2015
Algemene reserve	5.500.000
Algemene reserve vrij besteedbaar	10.445.000
Reserve decentralisaties	1.510.000
Reserve volkshuisvesting	1.896.000
Algemene reserve grondbedrijf	1.644.000
Totaal	20.995.000

Structurele weerstandscapaciteit

Structurele weerstandscapaciteit betreft de middelen die eventueel aangeboord kunnen worden om tegenvallers op te vangen. De structurele weerstandscapaciteit betreft de mogelijkheid om vanuit een verhoging van belastingen en leges structurele risico's op te vangen.

De onbenutte belastingcapaciteit wordt berekend door de maximale tarieven (artikel 12) te vergelijken met de gehanteerde tarieven. Het Ministerie publiceert de artikel 12 tarieven jaarlijks bij de meicirculaire van het gemeentefonds. De riool- en afvalstoffenheffing is in Dalfsen 100% kostendekkend en worden niet meegenomen in de berekening. Het saldo van deze voorzieningen dient namelijk terug te vloeien naar de burger.

De berekening van de onbenutte belastingcapaciteit is als volgt:

Soort	WOZ-waarde jul-15	Tarief Dalfsen	Tarief art. 12 status	Vershil in tarief	Onbenutte capaciteit
eigenaar woning	2.721.000.000	0,1118	0,1889	0,0771	2.097.891
eigenaar niet-woning	696.000.000	0,1533	0,1889	0,0356	247.776
gebruiker niet-woning	601.500.000	0,1286	0,1889	0,0603	362.705
				Totaal	2.708.372

Op het moment van samenstellen (augustus 2015) van de begroting 2016 waren de definitieve rekentarieven van de gemeente Dalfsen nog niet beschikbaar. Bij het berekenen van de onbenutte belastingcapaciteit zijn wij volledigheidshalve uitgegaan van de landelijke ontwikkelingen voor woningen en niet-woningen, zoals deze geschetst zijn in de meicirculaire 2015. Macro gezien is de WOZ-waarde van woningen met 0,6% gestegen en de WOZ-waarde van de niet-woningen juist met 1,8% gedaald. Deze macro-ontwikkeling hebben we verwerkt in de bijgestelde rekentarieven van Dalfsen. Hierdoor is het rekestarief voor woningen gedaald en voor niet-woningen gestegen.

Het totale verwachte weerstandsvermogen 2016 ziet er als volgt uit:

Incidentele weerstandscapaciteit	20.995.000
Structurele weerstandscapaciteit	2.708.372
Totaal weerstandsvermogen	23.703.372

Benodigde weerstandscapaciteit

Het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit wordt uitgevoerd met behulp van een risicosimulatie (Monte Carlo methode). Op basis van de risicosimulatie kan worden berekend welk bedrag er benodigd is om de geïdentificeerde restrisico's in financiële zin af te dekken. Hierbij wordt gerekend met een zekerheidspercentage van 90%. De berekende benodigde weerstandscapaciteit voor de gemeente Dalfsen bij de begroting 2016 bedraagt € 5.600.000.

Op basis van onderstaande tabel wordt de waardering van de ratio's gedaan.

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$> 2,0$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$< 0,6$	Ruim onvoldoende

Indien de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld wordt door de benodigde weerstandscapaciteit uit de risicosimulatie ontstaat de ratio weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen	2016
Benodigde weerstandscapaciteit	5.600.000
Beschikbare weerstandscapaciteit	23.703.372
Benodigd versus beschikbaar (ratio weerstandsvermogen)	4,2

De gemeente Dalfsen behaalt met een ratio van 4,2 waarderingscijfer A. Dit betekent dat de gemeente in ruime mate in staat is om tegenvallers op te vangen zonder dat dit de continuïteit van de organisatie in gevaar brengt. De norm voor ons is gesteld op een score van 2 (uitstekend). In vergelijking met andere gemeenten scoren wij zeer hoog. Deze solide positie is in overeenstemming met onze zeer lage schuldpositie.

Wij constateren wel dat de weerstandscapaciteit van de gemeente Dalfsen blijft afnemen. Door het beter onder de aandacht brengen van de risico's (bijvoorbeeld door de nieuwe opzet van de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing) worden de risico's nog nauwlettender in kaart gebracht. Bij de jaarrekening 2014 bedroeg de ratio derhalve nog 5,6. Ten opzichte van de ratio jaarrekening 2014 zijn er drie nieuwe risico's, wijzigingen regelgeving, garantstelling breedband en exploitatierisico's bij RUD. Deze drie veroorzaken de grote stijging in de benodigde weerstandscapaciteit. Door het anticiperen op de risico's door het maken van beheers- en beleidsmatige stappen, proberen we de risico's in te kaderen en waar mogelijk te elimineren.

Financiële kengetallen

In de meicirculaire 2015 is er door het Ministerie van BZK gemeld dat met ingang van de begroting 2016 er verplicht een aantal financiële kengetallen opgenomen dienen te worden in de paragraaf Weerstandsvermogen.

Door middel van deze kengetallen en hun beoordeling ontstaat er een beter beeld van de financiële positie van de gemeente.

De volgende vijf financiële kengetallen worden onderkend:

1. Netto schuld quote
2. Solvabiliteitsratio
3. Kengetal Grondexploitatie
4. Structurele exploitatieruimte
5. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

Hieronder treft u voor de begroting 2016 per genoemd kengetal een uitleg aan, inclusief de berekening en beoordeling.

1. Netto schuldquote

Definitie:

De netto schuldquote geeft de verhouding weer tussen het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. In het verlengde hiervan kennen we ook de zogenoemde "Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen". Bij deze specifieke quote wordt er gekeken naar het effect van door de gemeente verstrekte leningen op de schuldenlast van de gemeente.

		rek 2014	begr 2015	begr 2016
Vaste schulden	+	9.908.402	9.908.402	9.700.000
Netto vlottende schuld	+	11.499.912	11.364.899	11.200.000
Overlopende passiva	+	3.048.287	3.048.287	3.000.000
Financiële activa	-	9.470.367	8.868.185	8.300.000
Uitzettingen	-	7.101.410	7.101.410	7.100.000
Liquide middelen	-	0	0	0
Overlopende activa	-	2.390.895	2.390.895	2.400.000
Totale baten		43.901.000	53.290.000	54.838.000
Netto schuldquote		13%	11%	11%

Beoordeling:

De verhouding tussen schulden en baten is goed. (De kleine afwijking met de jaarrekening 2014 komt door onvoldoende informatie omtrent de nieuwe eisen, over mee te nemen posten in de berekening).

2. Solvabiliteitsratio

Definitie:

De mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Dit wordt uitgedrukt in het percentage Eigen Vermogen ten opzichte van het balanstotaal. In het bedrijfsleven is dit een veelgebruikte ratio en daar wordt een minimum norm gehanteerd tussen 25% en 40% voor een solvabele vermogenspositie.

	rek 2014	begr 2015	begr 2016
Eigen vermogen	50.591.093	50.591.093	50.000.000
Balanstotaal	82.946.398	85.407.307	85.000.000
Solvabiliteitsratio	61%	59%	59%

Beoordeling:

Het solvabiliteitsratio van 59% laat zien dat de gemeente Dalfsen een zeer solvabele vermogenspositie heeft en verhoudingsgewijs dus meer eigen vermogen dan vreemd vermogen bezit. Wel zien we dat er een verschuiving van eigen vermogen naar vreemd vermogen heeft plaatsgehad. Dit is met name het gevolg van een verschuiving van de bestemmingsreserve riolering naar een egalisatievoorziening. Hierdoor is het vreemd vermogen gestegen en het eigen vermogen gedaald.

3. Kengetal grondexploitatie

Definitie:

De boekwaarde van de voorraden grond zijn van belang, want deze waarden moeten meerjarig worden terugverdiend bij de verkoop. De ratio wordt berekend door de niet in exploitatie gronden op te tellen bij de bouwgrond in exploitatie. Vervolgens wordt dit totaalbedrag gedeeld door de totale baten van de programmabegroting of jaarrekening.

	rek 2014	begr 2015	begr 2016
Niet in exploitatie genomen bouwgronden	8.803.055	8.803.055	8.803.055
Bouwgronden in exploitatie	19.761.501	19.761.501	19.761.501
Totale baten	43.901.000	53.290.000	54.838.000
Kengetal Grex	65%	54%	52%

Beoordeling:

Dit kengetal laat zien wat de verhouding tussen de totale baten en de terug te verdienen bedragen aan bouwgronden is. De ratio is bij de begroting 2015 en 2016 lager, dit komt door de grotere inkomende kasstroom (sociaal domein). Daarnaast is de verwachting dat de komende jaren de voorraden gronden zullen afnemen en daarmee de ratio nog verder zal dalen.

4. Structurele exploitatie ruimte

Definitie:

Om een flexibele begroting te kunnen bewerkstelligen is het zinvol de structurele baten hoger te laten zijn dan de structurele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

	jr 2014	begr 2015	begr 2016
Structurele lasten	43.497.000	54.493.807	52.157.199
Structurele baten	43.871.450	50.726.251	52.322.565
Structurele toevoegingen aan reserves	3.434.910	3.434.910	3.505.285
Structurele onttrekkingen aan reserves	2.857.439	2.857.439	2.377.602
Totale baten	43.901.000	53.290.000	54.838.000
Structurele exploitatieruimte	-0,46%	-8,15%	-1,75%

Beoordeling:

De structurele exploitatieruimte is negatief dat betekent dat we structureel meer uitgeven dan we ontvangen. Hierbij dient wel de kanttekening gemaakt te worden dat we over een forse reservepositie beschikken en er jaarlijks incidentele meevallers voorkomen.

5. Belastingcapaciteit

Definitie:

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert jaarlijks deze gegevens.

	jr 2014	begr 2015	begr 2016
OZB last gezin gemiddelde WOZ waarde	262	265	268
Rioolheffing gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	130	132	133
Afvalstoffenheffing voor gezin	220	223	233
Totale woonlasten voor gezin bij gem. WOZ waarde	612	620	634
Woonlasten landelijk gemiddelde T-1	698	704	716
Woonlasten tov landelijk gemiddelde jaar ervoor	88%	88%	89%

Beoordeling:

De gemiddelde woonlast ligt (op basis van Coelo gegevens juni 2015) voor een "gemiddeld" gezin in Dalfsen ruim 10% lager dan het landelijke gemiddelde. De burger van Dalfsen profiteert dus mee van de gezonde financiële situatie van de gemeente Dalfsen.

Samenvatting risicoprofiel

De gemeente Dalfsen behaalt met een ratio van 4,4 waarderingscijfer A. Dit betekent dat de gemeente in ruime mate in staat is om tegenvallers op te vangen zonder dat dit de continuïteit van de organisatie in gevaar brengt. De norm voor ons is gesteld op een score van 2 (uitstekend). In vergelijking met andere gemeenten scoren wij zeer hoog, dus positief. Deze solide positie is in overeenstemming met de zeer lage schuldpositie. We constateren wel dat het weerstandsvermogen van de gemeente Dalfsen jaarlijks afneemt als gevolg van een meer kritische houding ten aanzien van risico's.

Uit de nieuwe financiële kengetallen kunnen we concluderen dat onze schuldenpositie en solvabiliteitsratio zeer goed te noemen zijn. Ten aanzien van de grondexploitaties zien we een zeker risico als gevolg van een behoorlijk forse grondpositie, echter door de strakke regie op de grondexploitaties en de jaarlijkse bijstelling verwachten we geen probleem ten aanzien van dit onderwerp.

Tot slot is het ook erg positief dat de burger de zoete vruchten plukt van onze financiële gezonde situatie.

Hoofdstuk 4 Bijlagen

4.1 KERNGEGEVENS

A. Sociale structuur	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Inwoners:			
Totaal	27.689	27.774	27.900
< 20 jaar	6.856	6.900	6.750
> 64 jaar	5.297	5.200	5.500
75 - 85 jaar	1.700	1.700	1.800
Uitkeringsgerechtigden bijstand:			
IOAW	11	7	13
IOAZ	0	3	3
WWB	197	180	200

N.B. Bij de tabel uitkeringsgerechtigden zijn de cijfers voor Wajong / WAO / WIA / WAZ en WSW niet meegenomen. De gemeente is hiervoor afhankelijk van informatie die door derden, het CBS beschikbaar wordt gesteld.

B. Fysieke structuur	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Oppervlakte land in hectaren	16.510	16.510	16.510
Oppervlakte binnenwater in hectaren	140	140	140
Aantal verblijfsobjecten met woonfunctie	11.231	11.209	11.306
wegen: km gemeentelijke wegen	513	513	513
km provinciale wegen	34	34	34

C. Personele gegevens	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Aantal fte's	178	179	185

D. Financiële structuur	Begroting 2016	Per inwoner
Algemene uitkering gemeentefonds	20.119.000	721
Integratie uitkering sociaal domein	11.426.000	409

4.2 OVERZICHT LASTEN EN BATEN 2016 TOT EN MET 2019

Bedragen x € 1.000	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarenraming		
				2017	2018	2019
Lasten						
Bestuur	-7.200	-6.582	-6.341	-6.346	-6.359	-5.792
Openbare orde en veiligheid	-2.152	-2.355	-2.373	-2.377	-2.382	-2.386
Beheer openbare ruimte	-5.736	-5.357	-5.623	-5.349	-5.348	-5.423
Economische zaken	-1.107	-1.409	-626	-598	-566	-577
Onderwijs en vrije tijd	-12.364	-6.175	-6.006	-5.956	-5.922	-5.903
Inkomensondersteuning	-3.602	-4.083	-4.178	-4.184	-4.189	-4.195
Sociaal domein	-11.064	-19.523	-19.067	-17.902	-17.480	-17.401
Duurzaamheid en milieu	-4.410	-5.921	-4.837	-5.062	-5.116	-5.139
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	-4.316	-5.847	-7.165	-4.535	-4.733	-4.140
Totaal lasten	-51.950	-57.252	-56.216	-52.309	-52.095	-50.958
Baten						
Bestuur	30.338	27.471	28.922	28.571	28.455	28.653
Openbare orde en veiligheid	50	54	45	45	46	46
Beheer openbare ruimte	241	92	93	94	94	94
Economische zaken	20	712	576	548	515	525
Onderwijs en vrije tijd	307	275	320	323	325	328
Inkomensondersteuning	2.492	2.972	2.982	2.977	2.977	2.977
Sociaal domein	4.582	12.908	12.054	11.210	10.777	10.588
Duurzaamheid en milieu	3.606	4.652	4.261	4.480	4.522	4.526
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	2.265	4.153	5.586	2.989	3.177	2.563
Totaal baten	43.901	53.290	54.838	51.237	50.888	50.301
Saldo						
Bestuur	23.138	20.889	22.581	22.226	22.096	22.860
Openbare orde en veiligheid	-2.102	-2.300	-2.328	-2.332	-2.336	-2.340
Beheer openbare ruimte	-5.495	-5.265	-5.530	-5.256	-5.254	-5.328
Economische zaken	-1.087	-697	-50	-51	-51	-52
Onderwijs en vrije tijd	-12.057	-5.900	-5.685	-5.633	-5.596	-5.575
Inkomensondersteuning	-1.110	-1.111	-1.196	-1.207	-1.212	-1.219
Sociaal domein	-6.482	-6.614	-7.014	-6.692	-6.703	-6.813
Duurzaamheid en milieu	-804	-1.270	-576	-582	-594	-613
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	-2.051	-1.693	-1.579	-1.546	-1.556	-1.577
Totaal saldo	-8.050	-3.963	-1.378	-1.072	-1.207	-657
Saldo programma's						
Storting in reserves	-4.238	-1.919	-1.587	-1.417	-1.365	-1.332
Onttrekking aan reserves	13.726	5.353	3.116	2.689	2.600	2.089
Resultaat	1.439	-528	151	199	29	100

4.3 OVERZICHT VAN DE GERAAMDE INCIDENTELE BEDRAGEN

Incidentele bedragen exploitatie	2016	2017	2018	2019
LASTEN				
Programma 1				
1. Activiteiten rond gemeenteraadsverkiezingen			15.000	
2. Kapitaallasten EGEM-realisatieplan	5.885			
3. Update WWW.dalfsen.nl		45.000		
4. Update intranet			25.000	
5. Kapitaallasten E-formulieren	5.981			
7. Planning en Control	20.000			
7. Planning en Control, kapitaallasten	12.369	11.927	11.485	
8. Programma dienstverlening kosten procesoptimalisatie (LEAN)	10.000	10.000	10.000	10.000
9. Vastgoed (luchtfoto's)	15.000		15.000	
10. Kapitaallasten uitvoering Wet Woz	16.800	16.200	15.600	
Programma 3				
11. Planvorming	10.000	10.000		
12. Dorpsplein Oudleusen	125.000			
13. Herinrichting opwaardering woonomgeving				20.000
14. Renovatie openbare verlichting				12.000
15. Aanlichten Witte Villa/Chichoreifabriek	27.500			
16. Uitvoering groenstructuurplan				4.000
17. Onderhoud wegen	150.000			
Programma 5				
18. Subsidie zwembad Heidepark	13.500			
19. Zwembad De Meule kapitaallasten	1.746			
20. Kadernota bewegen en sport	7.875			
21. Cultuurarrangementen	15.000			
Programma 7				
22. Consultatiebureaus	150.000			
Programma 8				
23. Milieubeleid	54.283			
Programma 9				
24. Monumentenzorg	20.000			
Totaal lasten	660.939	93.127	92.085	46.000

Incidentele bedragen exploitatie	2016	2017	2018	2019
BATEN				
Programma 1				
3. Update WWW.dalfsen.nl t.l.v. Alg. reserve vrij best.		45.000		
4. Update intranet t.l.v. Alg. reserve vrij besteedbaar			25.000	
7. Planning en control t.l.v. Alg. reserve vrij besteedbaar	30.000			
8. Programma dienstverlening kosten procesoptimalisatie (LEAN)	10.000	10.000	10.000	10.000
Programma 3				
11. Planvorming	10.000	10.000		
12. Dorpsplein Oudleusen	125.000			
13. Herinrichting opwaardering woonomgeving				20.000
14. Renovatie openbare verlichting				12.000
15. Aanlichten Witte Villa/Chichoreifabriek	27.500			
16. Uitvoering groenstructuurplan				4.000
Programma 5				
20. Kadernota bewegen en sport	7.875			
21. Cultuurarrangementen	15.000			
Programma 7				
22. Consultatiebureaus	150.000			
Programma 8				
23. Milieubeleid	54.283			
Programma 9				
24. Monumentenzorg	20.000			
Totaal baten	449.658	65.000	35.000	46.000

4.4 OVERZICHT RESERVES EN VOORZIENINGEN

Naam reserve / voorziening	Saldo per 31-12-15	Rente toevoeging	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo per 31-12-16	Rente toevoeging	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo per 31-12-17
Algemene reserve									
Algemene reserve vaste buffer	5.500.000	220.000		220.000	5.500.000	220.000		220.000	5.500.000
Algemene reserve vrij besteedbaar	10.445.100	755.741		170.000	11.030.841	621.327		165.000	11.487.169
Algemene reserve reeds bestemd	1.497.450			74.325	1.423.125			46.450	1.376.675
Totaal algemene reserve	17.442.550	975.741	0	464.325	17.953.966	841.327	0	431.450	18.363.843
Bestemmingsreserves geblokkeerd									
Gemeentehuis bouw	9.350.550	374.022		657.372	9.067.200	362.688		646.038	8.783.850
Gemeentehuis installaties/inventaris	1.337.333	53.493		499.271	891.555	35.662		481.440	445.778
Gemeentehuis meubilair	133.800	5.352		49.952	89.200	3.568		48.168	44.600
Brandw eerkazerne en gemeentew erf	1.077.250	43.090		77.840	1.042.500	41.700		76.450	1.007.750
Kunstgrasvelden	836.460	33.458		118.932	750.986	30.039		115.513	665.513
Reserve Pand Rabobank	585.000	23.400		38.400	570.000	22.800		37.800	555.000
Reserve Installaties Rabobank	315.000	12.600		47.600	280.000	11.200		46.200	245.000
Totaal bestemmingsres. geblokkeerd	13.635.393	545.416	0	1.489.367	12.691.442	507.658	0	1.451.609	11.747.491
Bestemmingsreserves									
Grote projecten	3.025.034			3.025.034	0				0
Grote projecten de Trefkoele	294.575				294.575				294.575
Milieu	224.481			74.283	150.198			74.825	75.373
Decentralisaties	1.510.486			500.000	1.010.486			500.000	510.486
Herstructurering openbaar groen	181.497			56.600	124.897			56.600	68.297
Volkshuisvesting en openbare ruimte	1.714.900		199.663	415.500	1.499.063		199.663	415.500	1.283.226
<i>bestemmingsreserves vrijgesteld van rente</i>									
Volkshuisv. overdracht w oningbedrijf	3.425.457			399.327	3.026.130			399.327	2.626.803
Aandelen Vitens	913.628			152.000	761.628			152.000	609.628
Totaal bestemmingsreserves	11.290.058	0	199.663	4.622.744	6.866.978	0	199.663	1.598.252	5.468.389
Grondexploitatie									
Algemene reserve grondbedrijf	1.643.862	65.754			1.709.616	68.385			1.778.001
Totaal grondexploitatie	1.643.862	65.754	0	0	1.709.616	68.385	0	0	1.778.001
Voorzieningen									
Riolering spaarvoorziening	1.278.470		855.448	100.000	2.033.918		868.055	980.000	1.921.973
Egalisatie reiniging	1.328.658			110.224	1.218.434			111.671	1.106.763
Groot onderhoud gem. gebouwen	682.306		83.874	125.000	641.180		83.874	110.000	615.054
Wethouderspensioenen	615.040		100.000		715.040		100.000		815.040
Pensioen gewezen wethouders	1.040.597			100.000	940.597			100.000	840.597
Ongevallen personeel/brandweer l	0				0				0
Activiteitenterrein Dalfsen	0				0				0
Bovenw ijs Kroonplein	17.143			17.143	0				0
Bovenw ijs aanst. N348	1.000.000			1.000.000	0				0
Bovenw ijs Trefkoele	0				0				0
Mobiliteit	56.907			56.907	0				0
Totaal voorzieningen	6.019.122	0	1.039.322	1.509.274	5.549.170	0	1.051.929	1.301.671	5.299.428
TOTAAL GENERAAL	50.030.985	1.586.911	1.238.985	8.085.709	44.771.171	1.417.370	1.251.592	4.782.982	42.657.151

Naam reserve / voorziening	Saldo per 31-12-17	Rente toevoeging	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo per 31-12-18	Rente toevoeging	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo per 31-12-19
Algemene reserve									
Algemene reserve vaste buffer	5.500.000	220.000		220.000	5.500.000	220.000		220.000	5.500.000
Algemene reserve vrij besteedbaar	11.487.169	603.832		175.000	11.916.001	605.415		175.000	12.346.416
Algemene reserve reeds bestemd	1.376.675			41.450	1.335.225			33.750	1.301.475
Totaal algemene reserve	18.363.843	823.832	0	436.450	18.751.225	825.415	0	428.750	19.147.890
Bestemmingsreserves geblokkeerd									
Gemeentehuis bouw	8.783.850	351.354		634.704	8.500.500	340.020		623.370	8.217.150
Gemeentehuis installaties/inventaris	445.778	17.831		463.609	0	0		445.778	-445.778
Gemeentehuis meubilair	44.600	1.784		46.384	0	0		44.600	-44.600
Brandw eerkazerne en gemeentew erf	1.007.750	40.310		75.060	973.000	38.920		56.295	955.625
Kunstgrasvelden	665.513	26.621		112.094	580.040	23.202		108.675	494.566
Reserve Pand Rabobank	555.000	22.200		37.200	540.000	21.600		36.600	525.000
Reserve Installaties Rabobank	245.000	9.800		44.800	210.000	8.400		43.400	175.000
Totaal bestemmingsres. geblokkeerd	11.747.491	469.900	0	1.413.851	10.803.539	432.142	0	1.358.718	9.876.963
Bestemmingsreserves									
Grote projecten	0				0				0
Grote projecten de Trefkoele	294.575				294.575				294.575
Milieu	75.373			75.373	0			0	0
Decentralisaties	510.486				510.486				510.486
Herstructurering openbaar groen	68.297			56.600	11.697			56.600	-44.903
Volkshuisvesting en openbare ruimte	1.283.226		199.663	415.500	1.067.389		199.663	415.500	851.552
<i>bestemmingreserves vrijgesteld van rente</i>									
Volkshuisv. overdracht w oningbedrijf	2.626.803			399.327	2.227.476			399.327	1.828.149
Aandelen Vitens	609.628			152.000	457.628			152.000	305.628
Totaal bestemmingsreserves	5.468.389	0	199.663	1.098.800	4.569.252	0	199.663	1.023.427	3.745.488
Grondexploitatie									
Algemene reserve grondbedrijf	1.778.001	71.120			1.849.121	73.965			1.923.086
Totaal grondexploitatie	1.778.001	71.120	0	0	1.849.121	73.965	0	0	1.923.086
Voorzieningen									
Riolering spaarvoorziening	1.921.973		904.339	640.000	2.186.312		904.339	640.000	2.450.651
Egalisatie reiniging	1.106.763			113.132	993.631				993.631
Groot onderhoud gem. gebouw en	615.054		83.874	165.000	533.928		83.874	165.000	452.802
Wethouderspensionen	815.040		100.000		915.040		100.000		1.015.040
Pensioen gew ezen w ethouders	840.597			100.000	740.597			100.000	640.597
Ongevallen personeel/brandw eer l	0				0				0
Activiteitenterrein Dalfsen	0				0				0
Bovenw ijs Kroonplein	0				0				0
Bovenw ijs aansl. N348	0				0				0
Bovenw ijs Trefkoele	0				0				0
Mobiliteit	0				0				0
Totaal voorzieningen	5.299.428	0	1.088.213	1.018.132	5.369.509	0	1.088.213	905.000	5.552.722
TOTAAL GENERAAL	42.657.151	1.364.852	1.287.876	3.967.233	41.342.646	1.331.521	1.287.876	3.715.895	40.246.149

4.5 EMU-SALDO

x € 1.000

		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q.				
	onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-1.378	-1.072	-1.207	-657
+2	Afschrijvingen ten laste van exploitatie	2.216	2.208	2.195	1.633
+3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten lasten van de exploitatie	1.039	1.052	1.088	1.088
-4	Investerings in (im)materiele vaste activa die op de balans worden geactiveerd	454	535	408	710
+5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0	0
+6a	Baten uit desinvesteringen in (im) materiele vaste (tegen verkoopprijs) voorzover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0	0
-7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d.	3.956	1.442	1.749	1.126
+8a	Baten bouwgrondexploitatie:	5.649	6.976	6.282	3.977
-9	Betalingen ten laste van de voorzieningen	1.509	1.302	1.018	905
-10	Betalingen die niet via de exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de andere genoemde posten	0	0	0	0
11b	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen	0	0	0	0
	Berekend EMU-saldo	1.608	5.885	5.183	3.300

4.6 UITGANGSPUNTEN BEGROTING 2016 - 2019

Nullijn handhaven

De belangrijkste begrotingsrichtlijn is hoe om te gaan met inflatie/prijscompensatie. Conform uw besluitvorming bij voorgaande begrotingen wordt er geen prijscompensatie toegepast op de budgetten voor goederen en diensten derden. Dit betekent dat de eerdere bezuinigingsmaatregel wordt doorgetrokken.

CAO gemeenten

De nu lopende CAO gemeenten loopt eind 2015 af. Bij de nieuwe CAO verwachten we met ingang van 2016 een loonstijging 0,5% en 1,5% voor sociale lasten. Omliggende gemeenten gaan hier ook van uit.

Tarieven en belastingen

Voor de tariefstijging 2016 voor de gemeentelijke belastingen en rechten is het voorstel om conform de gedragslijn uit voorgaande jaren 1% toe te rekenen, met uitzondering van die tarieven die kostendekkend moeten zijn.

Toezicht provincie

In de begrotingsbrief van de provincie (februari 2015 aan uw raad verzonden) zijn een aantal toetsingsaspecten nader toegelicht. De focus hierop van de provincie is voor ons een reden om hier, bij het opstellen van de begroting 2016, extra aandacht aan te schenken.

Aantallen inwoners en woningen

Jaar	Inwoners	A/D	Mutatie	Verblijfsobjecten			A/D	Mutatie
				Wonen	Logies	Totaal		
2012	27432	D		10758		10758	D	
2013	27570	D	138	10905		10905	D	147
2014	27674	D	104	11054		11054	D	149
2015	27690	A	16	11237	321	11558	A	80
2016	27740	A	50	11312	321	11633	A	75
2017	27790	A	50	11387	321	11708	A	75
2018	27840	A	50	11462	321	11783	A	75
2019	27890	A	50	11537	321	11858	A	75
2020	27940	A	50	11612	321	11933	A	75

4.7 ALGEMENE UITKERING

Gemeente: Dalfsen
 Opgave: meicirculaire 2015
 Jaar: 2016 tot en met 2019

Onderdeel A - Inkomstenmaatstaven

Maatstaf	2016	2017	2018	2019
1c Waarde niet-w oningen eigenaren	-745.647	-745.647	-745.647	-745.647
1f Waarde niet-w oningen gebruikers (onder aftrek	-520.712	-520.712	-520.712	-520.712
1a Waarde w oningen eigenaren	-2.510.812	-2.510.812	-2.510.812	-2.510.812
Subtotaal	-3.777.170	-3.777.170	-3.777.170	-3.777.170

Onderdeel B - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor van toepassing is

Maatstaf	2016	2017	2018	2019
1e OZB w waarde niet-w oningen	186.984	186.984	186.984	186.984
8a Bijstandsontvangers (vanaf 2016)	383.872	394.277	376.618	378.086
8b Loonkostensubsidie	9.431	9.482	9.531	9.572
3a Eén-ouder-huishoudens	99.984	99.984	99.984	99.984
3b Huishoudens	1.012.658	1.009.868	1.009.868	1.009.868
3c Eenpersoonshuishoudens	57.677	58.499	58.937	58.937
2 Inw oners	4.255.039	4.251.870	4.259.798	4.268.286
4 Inw oners: jongeren < 20 jaar	1.661.673	1.661.673	1.661.673	1.661.673
5 Inw oners: ouderen > 64 jaar	429.936	421.986	421.986	421.986
5a Inw oners: ouderen > 74 en < 85 jaar	45.526	44.625	44.625	44.625
7 Lage inkomens	121.220	121.220	121.220	121.220
7a Lage inkomens (drempel)	719.077	717.241	716.019	712.603
12 Minderheden	46.477	46.477	46.477	46.477
11a Uitkeringsontvangers (vanaf 2016)	114.115	112.997	112.227	112.227
13 Klantenpotentieel lokaal	987.588	987.588	987.588	987.588
14 Klantenpotentieel regionaal	234.472	241.680	242.422	242.422
15e Leerlingen VO	59.280	59.280	59.280	59.280
38 Bedrijfsvestigingen	168.564	168.564	168.564	168.564
31a ISV (a) stadsvernieuwing	4.459	4.459	4.459	4.459
31b ISV (b) herstructurering	1.026	1.026	1.026	1.026
36 Meerkernigheid	90.638	90.638	90.638	90.638
37 Meerkernigheid * bodemfactor buitengebied	148.331	148.331	148.331	148.331
36a Kernen met 500 of meer adressen	166.555	166.555	166.555	166.555
34 Oeverlengte * bodemfactor gemeente	23.400	23.400	23.400	23.400
35a Oeverlengte * bodemfactor gemeente *	19.359	19.393	19.428	19.463
32 Omgevingsadressendichtheid	409.271	411.801	414.603	417.242
23 Oppervlakte bebouwing buitengebied *	258.465	258.465	258.465	258.465
23a Oppervlakte bebouwing buitengebied	162.960	162.960	162.960	162.960
22 Oppervlakte bebouwing w oonkernen *	446.617	446.617	446.617	446.617
22a Oppervlakte bebouwing w oonkernen	165.255	165.255	165.255	165.255
21 Oppervlakte bebouwing	190.635	190.635	190.635	190.635
19 Oppervlakte binnenwater	5.207	5.235	5.295	5.295
16 Oppervlakte land	679.428	679.428	679.428	679.428
18 Oppervlakte land * bodemfactor gemeente	432.423	435.725	442.825	442.825
24 Woonruimten	707.054	711.612	716.171	720.729
25 Woonruimten * bodemfactor w oonkernen	597.355	601.206	605.057	608.908
39 Vast bedrag	236.573	236.573	236.573	236.573
Subtotaal	15.338.581	15.353.609	15.361.523	15.379.186

Onderdeel C - Uitkeringsfactor (uf)				
Jaren	2016	2017	2018	2019
Uitkeringsfactor	1,433	1,419	1,415	1,425
Subtotaal (B x C (=uf))	21.980.186	21.786.771	21.736.555	21.915.341

Onderdeel D - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is				
Maatstaf	2016	2017	2018	2019
61 Suppletierегeling OZB	-102.170	-76.628	-51.085	-25.543
56a Suppletie-regelіng groot onderhoud	-149.440	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
56b Cumulatierегeling gemeentefonds (SU)	-19.471	0	0	-1.980
Subtotaal	-271.081	-76.628	-51.085	-27.523

Onderdeel E - Integratie- en decentralisatieuitkeringen waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing				
Maatstaf	2016	2017	2018	2019
71 Impuls Brede scholen combinatiefuncties (DU)	52.680	52.680	52.680	52.680
113 Peuterspeelzaalwerk (DU)	81.880	81.880	81.880	81.880
170 Decentralisatie provinciale taken	42.454	42.454	48.643	48.643
62 Wet maatschappelijke ondersteuning (IU)	1.674.468	1.734.311	1.734.311	1.734.311
185 Huishoudelijke hulp toelage (DU)	335.817	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Subtotaal	2.187.299	1.911.325	1.917.514	1.917.514

Onderdeel F - 3 D's in het sociaal domein				
Maatstaf	2016	2017	2018	2019
172 decentralisatie AWBZ naar WMO (IU)	3.194.217	3.133.143	3.013.225	2.977.687
173 decentralisatie jeugdzorg (IU)	4.888.864	4.370.186	4.300.149	4.305.506
174 decentralisatie Participatiewet (IU)	3.343.290	3.080.376	2.837.748	2.678.414
Subtotaal	11.426.371	10.583.705	10.151.122	9.961.607

Totaal	31.545.605	30.428.003	29.976.935	29.989.768
---------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Functie 921 Uitkering Gemeentefonds	20.119.234	19.844.298	19.825.813	20.028.161
Functie 923 Uitkering Sociaal Domein	11.426.371	10.583.705	10.151.122	9.961.607